

Основна музичка школа
„Стеван Христић“
Младеновац

Школски програм

(Дел. број 14-2-1/22 од 14.06.2022.)

За школску
2022/23. 2023/24.
2024/25. 2025/26.
годину

Основна музичка школа „Стеван Христић“ Младеновац

Краља Петра I бр.175, 11400 Младеновац
Тел. 011/8244-191 и 011/8238-668
Тел./факс: 011/8230-358
e-mail: muzicka.skola.mladenovac@gmail.com
web site: www.musicmlad.com

Посебан школски програм за основно музичко образовање и васпитање

За школску
2022/23. 2023/24.
2024/25. 2025/26.
годину

Младеновац, 14. јун 2022.

САДРЖАЈ

		Стр.
1)	Полазне основе за израду школског програма	5
2)	Циљеви школског програма	45
3)	План наставе и учења основног музичког образовања и васпитања	10
4)	Програми обавезних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање	15
a)	Припремни разред	16
b)	Клавир	20
c)	Хармоника	39
d)	Виолина	51
e)	Гитара	65
f)	Флаута	78
g)	Кларинет	91
h)	Солфеђо – Шестогодишње образовање и васпитање	104
i)	Теорија музике – Шестогодишње образовање и васпитање	119
j)	Соло певање	123
k)	Упоредни клавир за ученике соло певања	132
l)	Солфеђо – Четворогодишње образовање и васпитање	141
m)	Теорија музике – Четворогодишње образовање и васпитање	153
n)	Оркестар	157
o)	Хор	159
p)	Камерна музика	160
q)	Српско традиционално певање	164
r)	Групно певање	171
s)	Упоредни клавир за ученике српског традиционалног певања	177
t)	Солфеђо – Четворогодишње образовање и васпитање за ученике српског традиционалног певања	183
u)	Теорија музике – Четворогодишње образовање и васпитање за ученике српског традиционалног певања	193
5)	Изборни програми по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање	193
6)	Програми активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање	193
7)	Програм допунске и додатне наставе	194
8)	Програм културних активности школе	195
9)	Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности	196

10)	Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања	196
11)	Програм ваннаставних активности ученика	199
12)	Програм професионалне оријентације	201
13)	Програм здравствене заштите	202
14)	Програм социјалне заштите	203
15)	Програм заштите животне средине	203
16)	Програм сарадње са локалном самоуправом	203
17)	Програм сарадње са породицом	207
18)	Програм излета, екскурзија и наставе у природи	218
19)	Програм рада школске библиотеке	220
20)	Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад - Музичко забавиште	223
21)	Инклузивно образовање	225
22)	Програм безбедности и здравља на раду	228
23)	Школске манифестације	230
24)	Остале активности које организује школа	234
25)	Литература	237

1) Полазне основе за израду школског програма

Полазне основе за израду школског програма

1. Закон о основама система образовања и васпитања
2. [Закон о основном образовању и васпитању](#)
3. Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању
4. Развојни план школе
5. Извештаји о раду школе
6. Услови рада школе
7. Образовне потребе ученика, родитеља, локалне заједнице

Школски програм Основне музичке школе „Стеван Христић“ сачињен је у складу са важећим Правилником о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање, а у исто време прилагођен је условима рада и ресурсима школе, као и захтевима и потребама локалне заједнице. Праћење остваривања школског програма остварује се кроз самовредновање рада школе, рад стручног актива за развој школског програма, као и кроз праћење и евалуацију наставе.

2) Циљеви школског програма

Циљеви Школског програма

1. Конкретизација и прилагођавање законом прописаног плана и програма наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање условима и ресурсима школе
2. Континуиран рад на развоју ученикових музичких способности слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије
3. Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента, односно својстава људског гласовног апарата за ученике соло певања и српског традиционалног певања
4. Овладавање техникама свирања на одабраном инструменту за ученике инструменталних одсека, односно овладавање вокалном техником за ученике соло певања и српског традиционалног певања
5. Развијање вештине коришћења различитих елемената музичке изражајности (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације) у стилском и емоционалном обликовању композиција
6. Оспособљавање ученика за јавне наступе и стицање искуства јавног наступања - самосталног, како и у оквиру ансамбла или групе
7. Развијање стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења
8. Развијање солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства
9. Развијање личног и националног идентитета кроз очување музичке традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине
10. Оспособљавање ученика за самостално учење и вежбање
11. Усвајање вештине течног читања и писања нота у разним кључевима, као и развој вештине свирања или певања „a prima vista“
12. Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје музике
13. Усвајање правила понашања при слушању и извођењу музике
14. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике, развијање и профилирање естетских музичких критеријума
15. Подстицање физичког, емоционалног, интелектуалног и социјалног развоја ученика
16. Оспособљавање ученика за активно учешће у васпитно-образовним и културним програмима и културном животу локалне заједнице

17. Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи, као и за аматерско бављење музиком, на нивоу основношколског знања и искуства
18. Информисање ученика, родитеља и локалне заједнице о образовним садржајима

Начин остваривања принципа образовања и васпитања

1. Школа поштује право на образовање, и образовање и васпитање чини доступним без дискриминације и издвајања по основу пола, социјалне, културне, етничке, религијске или друге припадности, месту боравка, односно пребивалишта, материјалног или здравственог стања, тешкоћа и сметњи у развоју, за све ученике који положи пријемни испит, али што се тиче омогућавања права на доступност образовања лицима са инвалидитетом, постоје потешкоће техничке природе, које школа не може самостално да отклони (с обзиром на то да не поседује сопствени простор, већ користи простор чији је носилац права коришћења и располагања Градска општина Младеновац).
2. Школа омогућава квалитетно и уравнотежено образовање и васпитање, засновано на тековинама и достигнућима савремене науке и прилагођено узрасним и личним образовним потребама сваког детета и ученика кроз индивидуални облик рада, а ученици имају могућност да, у оквиру предвиђеног градива, сами бирају образовне садржаје који одговарају њиховим образовним потребама и сензибилитету.
3. Школа обезбеђује неговоње отворености, сарадње, толеранције, свести о културној и цивилизацијској повезаности у свету, посвећености основним моралним вредностима, вредностима правде, истине, солидарности, слободе, поштења и одговорности и осигурава пуно поштовање права детета и ученика захваљујући континуираном оснаживању запослених (кроз активности Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, кроз саветодавни рад директора и педагога са запосленима, радионице комуникације и посећивање програма стручног усавршавања) да истрају на поштовању ових принципа.
4. Школа обезбеђује усмереност образовања и васпитања на дете и ученика кроз разноврсне облике наставе, учења и оцењивања којима се излази у сусрет различитим потребама ученика, развија мотивација за учење и подиже квалитет постигнућа (смотре, преслушавања, интерни и јавни часови, концерти, такмичења);
5. Школа обезбеђује једнаке могућности за образовање и васпитање у складу са потребама и интересовањима деце и ученика без препрека за промене, настављање и употпуњавање образовања и образовање током целог живота на тај начин што излази у сусрет потребама ученика када је у питању брже напредовање или задржавање ученика у истом разреду у циљу усклађивања трајања школовања или боље припреме за наставак школовања. Поред тога ученицима је омогућено и ванредно школовање путем полагања испита, као и хоспитовање на часовима редовне наставе под одређеним условима.
6. Имајући у виду све специфичности основног музичког образовања, школа инсистира на благовременом стицању свих знања и вештина, које ће створити базу за касније лакше оспособљавање ученика за рад, усклађено са савременим захтевима музичке професије (за коју се ученици припремају почев од првог разреда основне музичке школе, кроз различите активности кроз које стичу увид у захтеве професије).
Школа својом организацијом и садржајима обезбеђује и:
7. ефикасну сарадњу са породицом кроз редовне контакте са предметним наставницима, педагогом и директором школе и кроз њихово укључивање у остваривање постављених образовно- васпитних циљева
8. праћење потреба локалне заједнице (приликом уписивања ученика у школу) и организација надлежних за послове запошљавања (приликом упућивања ученика на даље школовање)
9. разноврсне облике сарадње са локалном заједницом и широм друштвеном средином како би се постигао пун склад између индивидуалног и друштвеног интереса у образовању и васпитању (концерти, сарадња са институцијама образовања и културе у граду и шире, сарадња са музичким школама у земљи и иностранству, сарадња са ФМУ и ФЛУ, сарадња са институцијама за бригу о деци са посебним потребама, сарадња са институцијама за бригу о старим лицима);
10. ефикасност, економичност и флексибилност организације система ради постизања што бољег учинка (излажење у сусрет образовним потребама ученика, почев од пружања могућности да ученик даје сугестије при одабиру програма, до припреме ученика за наступе на такмичењима, кроз интензиван рад наставника – сходно исказаним потребама ученика, као и додатни рад са ученицима током школских распуста)
11. отвореност према педагошким и организационим иновацијама кроз неговоње сарадње са музички школама на нивоу наставних одсека, кроз организовање мајсторских курсева, организовање консултација са наставницима СМШ, кроз организовање манифестација (такмичења и фестивала на којима се размењују искуства и прате постигнућа ученика), кроз сарадњу са школама у иностранству у складу са материјалним могућностима школе и локалне заједнице.
У остваривању принципа образовања, школа посебну пажњу посвећује и:
12. правовременом укључивању деце у различите видове предшколског васпитања и образовања (кроз континуирану сарадњу са предшколским установама, као и кроз приређивање концерата и презентација прилагођених потребама циљне групе предшколаца);

13. адекватној припремљености за школско учење и за прелазак на више нивое образовања и васпитања (кроз организовање рада припремног разреда, кроз организовање припреме за полагање пријемног испита за упис ученика у први разред ОМШ, као и кроз припремање ученика за полагање пријемног испита за СМШ);
14. идентификацији, праћењу и стимулисању ученика са изузетним способностима, и обезбеђивању услова да, без обзира на сопствене материјалне могућности, имају приступ квалитетном образовању (кроз квалитетну наставу и разноврсну понуду ваннаставних активности, кроз које могу да сагледају и на прави начин вреднују своје способности);
15. могућности да деца и ученици са сметњама у развоју и са инвалидитетом, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ образовању, а деца и ученици са здравственим проблемима остварују право на појачан образовно-васпитни рад након повратка са болничког и кућног лечења, радећи на отклањању техничких ограничења за рад наставника у овим условима;
16. смањењу стопе осипања из система образовања и васпитања, посебно деце и ученика из социјално угрожених категорија становништва и удаљених подручја, деце и ученика са специфичним тешкоћама у учењу и подршци њиховом поновном укључењу у систем, у складу са принципима инклузивног образовања;
17. каријерном вођењу и саветовању запослених и ученика усмереном ка личном развоју појединца и напредовању у образовном и професионалном смислу (кроз омогућавање присуствовања програмима сталног стручног усавршавања, кроз сталне консултације са стручним сарадницима и директором школе усмереним на развој каријере, кроз омогућавање концертног наступања и организовање солистичких концерата ученика и наставника);
18. остваривању права на образовање, без угрожавања других права детета и других људских права (о чему воде рачуна сви у школи, а посебно чланови Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања).

Начин остваривања циљева образовања и васпитања

1. Пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета и ученика у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима школа остварује кроз континуирано праћење потреба и могућности детета и ученика и континуирано усклађивање садржаја рада тим потребама и могућностима.
2. Стицање квалитетних знања, вештина и ставова који су неопходни за лично остварење и развој, инклузију и запослење, као и за стицање и развијање основних компетенција (у погледу комуникације на језику уметности, компетенције учења како се учи, међуљудске и грађанске компетенције и компетенције културног изражавања) школа остварује кроз наставни процес, кроз радионице комуникације, кроз давање ученицима прилике да уче на основу позитивних примера које дају запослени у школи;
3. развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса школа остварује кроз наставни процес, али и кроз ваннаставне активности које организује (интерни и јавни часови, концерти, мајсторске радионице, такмичења и школске манифестације);
4. развој способности проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација школа обезбеђује кроз наставни процес, али и захваљујући додатном раду наставника. Школа је у могућности да обезбеди вешто и ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија, јер располаже потребним бројем рачунара одговарајућег квалитета за потребе наставе;
5. оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу ради унапређивања личног живота и економског, социјалног и демократског развоја друштва школа омогућава кроз бројне ваннаставне активности (концерти, такмичења, радионице, укључивање ученика у рад културно-уметничких друштава);
6. развој мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, учење и образовање током целог живота и укључивање у међународне образовне и професионалне процесе школа обезбеђује квалитетним радом наставника, али и давањем могућности сваком ученику да у широкој понуди ваннаставних активности одабере ону која највише одговара његовим образовним потребама и сензибилитету. Школа негује сарадњу са бившим ђацима, који кроз одржавање солистичких концерата или кроз учествовање на концертима у организацији школе дају допринос правилном професионалном усмеравању млађих генерација. Школа негује сарадњу са школама у иностранству кроз заједничке концерте ученика и наставника и размену искустава везано за организовање рада школе;
7. развој свести о себи, самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења школа ученицима обезбеђује кроз наставни процес и бројне ваннаставне активности;
8. оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота школа обезбеђује кроз редовне консултације родитеља са наставницима, стручним сарадницима (педагогом и нототекаром) и директором школе, као и кроз програм припреме ученика за наставак школовања у СМШ (што подразумева давање ученицима тачних и благовремених информација о могућностима за даље школовање, давање тачне оцене нивоа образовних постигнућа и процене да ли је ученик

стекао сва потребна знања и вештине које ће му омогућити неометано праћење наставе из свих наставних предмета, организовање консултација са директорима СМШ и будућим наставницима ученика, разматрање материјалних могућности породице када је у питању набавка квалитетног инструмента неопходног за наставак школовања, разматрање могућности да ученик буде смештен у дому за ученике итд.);

9. Имајући у виду све специфичности основног музичког образовања и васпитања, школа инсистира на благовременом стицању свих, за рад и занимање потребних знања, вештина и стручних компетенција, у складу са захтевима занимања и потребама тржишта рада, кроз стално указивање на значај стицања квалитетних и употребљивих знања за будући живот.
10. свест о потреби практиковања здравих животних стилова, свест о важности сопственог здравља и безбедности, свест о потреби развијања физичких способности школа негује кроз поштовање законске процедуре везано за спровођење забране пушења, кроз разговоре наставника и педагога са ученицима о начинима чувања здравља, кроз разговоре о безбедности ученика у школи у оквиру радионица комуникације, кроз едукативне постере на огласним таблама школе итд.);
11. развој свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике и заштите животиња школа сваке године обезбеђује кроз разговоре са ученицима у оквиру реализовања наставе и ваннаставних активности, а поред тога и у оквиру путовања на Републички фестивал МБШС, који се сваке године одржава у другом граду у Србији, чиме се пружа могућност да се током обиласка града домаћина и његове околине са ученицима разговара на наведене теме;
12. развој способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима, способности за тимски рад, неговање другарства и пријатељства школа обезбеђује кроз присуствовање наставника програмима стручног усавршавања, кроз позитивне примере понашања и начина комуникације запослених (са ученицима, родитељима и међусобно) кроз разговоре са педагогом, кроз радионице комуникације итд.;
13. развијање способности за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву заснованом на поштовању људских и грађанских права, права на различитост и бризи за друге, као и основних вредности правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности школа обезбеђује кроз континуирани утицај и разговор запослених (наставника, стручних сарадника и директора школе) са ученицима и кроз радионице комуникације;
14. формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог језика, традиције и културе српског народа, националних мањина и етничких заједница, других народа, развијање мултикултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине школа обезбеђује кроз обраду композиција различитих домаћих и иностраних аутора и разговоре о њиховом садржају и њиховим ауторима, кроз континуирани позитиван утицај запослених, кроз сталне разговоре са ученицима, кроз радионице комуникације и организовање манифестација „Српска соло песма“, „Српска традиционална песма“ и „Урбан поп рок фестивал“.
15. развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости школа остварује кроз утицај запослених на ученике давањем личног позитивног примера, кроз рад стручних сарадника школе, кроз рад Тима за заштиту, кроз едукативне постере, кроз сталне разговоре са ученицима на наведене теме и кроз радионице комуникације;
16. повећање образовног нивоа становништва и развој Републике Србије као државе засноване на знању, школа остварује кроз одговоран приступ раду са ученицима, пружање додатне подршке ученицима, организовање концерата за ученике основних школа, средњих школа, предшколских установа, као и кроз организовање концерата за грађанство.

Начин остваривања стандарда образовних постигнућа

1. Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да деца и ученици стекну знања, вештине и вредносне ставове који ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихових породица, заједнице и друштва у целини.
2. Школа обезбеђује све потребне услове да деца и ученици постижу опште исходе и буду оспособљени да:
 - 1) усвајају и изграђују знање, примењују и размењују стечено знање;
 - 2) науче како да уче и да користе свој ум;
 - 2а) овладају знањима и вештинама потребним за наставак школовања и укључивање у свет рада;
 - 3) идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење;
 - 4) раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице;
 - 5) одговорно и ефикасно управљају собом и својим активностима;
 - 6) прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације;
 - 7) ефикасно комуницирају користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима;

- 8) ефикасно и критички користе научна и технолошка знања, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини;
- 9) схватају свет као целину повезаних система и приликом решавања конкретних проблема разумеју да нису изоловани;
- 10) покрећу и спремно прихватају промене, преузимају одговорност и имају предузетнички приступ и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха.
3. Остваривање општих исхода образовања и васпитања школа обезбеђује образовно-васпитним процесом, кроз све облике, начине и садржаје рада.
4. Школа обезбеђује остваривање Стандарда образовања и васпитања:
 - 1) општих и посебних стандарда знања, вештина и вредносних ставова ученика (у даљем тексту: општи и посебни стандарди образовних постигнућа), кроз континуирани рад са ученицима и праћење и вредновање квалитета ученичких постигнућа;
 - 2) стандарда знања, вештина и вредносних ставова (у даљем тексту: компетенције) за професију наставника и васпитача и њиховог професионалног развоја, кроз остваривање програма сталног стручног усавршавања наставника;
 - 3) стандарда компетенција директора, кроз остваривање програма сталног стручног усавршавања директора школе;
 - 4) стандарда квалитета уџбеника и наставних средстава, кроз укључивање у рад секција (по наставним предметима) у оквиру Заједнице музичких и балетских школа, које се баве квалитетом уџбеника;
 - 5) стандарда квалитета рада установе, кроз примену Правилника о стандардима квалитета рада установе.
5. Стандарди постигнућа јесу скуп исхода образовања и васпитања који се односе на ниво, циклус, врсту образовања, разред и предмет.
 - 1) Општи стандарди образовних постигнућа утврђени су на основу општих исхода образовања и васпитања по циклусима образовања и васпитања.
 - 2) Посебни стандарди образовних постигнућа утврђени су према разредима и предметима, на основу општих исхода образовања и васпитања и општих стандарда образовних постигнућа.
 - 3) За ученика коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога то потребно, Школа посебне стандарде образовних постигнућа може да прилагоди индивидуалним потребама ученика, уз стално праћење његовог развоја.
 - 4) За ученика са изузетним способностима Школа посебне стандарде образовних постигнућа може да прилагоди индивидуалним потребама ученика, уз стално праћење његовог развоја.

Задаци које школа остварује кроз образовно-васпитни рад

- Основно музичко описмењавање (постизање вештине течног читања и писања нота у разним кључевима, брзог препознавања и разумевања најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања „a prima vista“)
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање.
- Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента (ученике који изучавају соло певање и српско традиционално певање – са својствима људског гласовног апарата).
- Овладавање основном техником свирања на одабраном инструменту (за ученике соло певања и српског традиционалног певања – вокалном техником).
- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије.
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације).
- Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје музике.
- Оспособљавање ученика за јавне наступе и различите врсте јавних презентација и стицање искуства јавног наступања самостално, као и у оквиру ансамбала.
- Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике.
- Развијање и профилисање естетских музичких критеријума.
- Развијање афирмативних етичких ставова у односу на општељудске вредности, националну и светску културну баштину, значај музичке уметности у светској култури, значај професије музичара и важност њене улоге у друштву.
- Иновативна корелација међу наставним одселима везано за слободне садржаје наставе.
- Успостављање веза и комуникације са локалном заједницом и информисање локалне заједнице о активностима школе преко свих доступних електронских и писаних медија, брошура које школа издаје, као и путем званичне интернет странице школе.

3) План nastave i učenja osnovnog muzičkog obrazovaња i vaspitaња

Назив и врста Школског програма

Посебан школски програм за основно музичко образовање и васпитање

Трајање програма образовања и васпитања које школа остварује

6 година - клавир, хармоника, виолина, гитара, флаута и кларинет
4 године - соло певање и српско традиционално певање

Језик на коме се остварује Школски програм

Школски програм се остварује на српском језику.

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ - ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ												
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	Нед.	год.
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	210	6	210	7	231

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ - ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ								
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Соло певање	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

ОДСЕК ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ – ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ								
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Српско традиционално певање	1	35	1	35	1	35	1	33
Групно певање	1	35	1	35	1	35	1	33
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

Обавезни предмети у оквиру одсека за класичну музику:

1. Клавир
2. Хармоника
3. Виолина
4. Гитара
5. Флаута
6. Кларинет
7. Соло певање
8. Солфеђо
9. Теорија музике
10. Упоредни клавир
11. Хор/Оркестар/Камерна музика

Обавезни предмети у оквиру одсека за српско традиционално певање и свирање – српско традиционално певање:

1. Српско традиционално певање
2. Групно певање
3. Солфеђо
4. Теорија музике
5. Упоредни клавир

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ

Трајање часа главног предмета - Инструмента / Соло певања

Школа↓Разред→	I	II	III	IV	V	VI
Шестогодишња	30 мин.	30 мин.	30 мин.	45 мин.	45 мин.	45 мин.
Четворогодишња	30 мин.	30 мин.	45 мин.	45 мин.		

ОДСЕК ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ

Трајање часа главног предмета - Српског традиционалног певања и часова Групног певања

Школа↓Разред→	I	II	III	IV
Четворогодишња	30 мин.	30 мин.	45 мин.	45 мин.

- Настава главног предмета и упоредног клавира је индивидуална у свим разредима.
- Трајање часа упоредног клавира за ученике одсека соло певања и одсека српског традиционалног певања: 45 минута.
- Трајање часа солфеђа и теорије музике: 45 минута.
- Трајање часа групног музицирања (Оркестар/хор/камерна музика) за ученике Другог циклуса шестогодишње школе: 45 минута

(За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова групног музицирања).

- Трајање часа корепетиције за ученике гудачког, дувачког и одсека соло певања:

Шестогодишња школа:

Први циклус: 15 минута недељно по ученику

Други циклус: 30 минута недељно по ученику

Четворогодишња школа:

Први циклус: 30 минута недељно по ученику

Други циклус: 45 минута недељно по ученику

(Наставник корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета и самостално као припрему за јавни наступ).

- Трајање часа припремног разреда: 2 пута недељно по 45 минута.

Трајање часова је у складу са Правилником о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање – („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/2019 и 9/2020).

Настава оркестра је обавезна за ученике IV, V и VI разреда хармонике, виолине, флауте и кларинета.

Поред стандардних оркестарских састава Школа може да формира и оркестре нестандартних састава у зависности од заступљености инструмената по врсти и годинама учења.

Ученици инструмента (клавира, гитаре) који не свирају у оркестру обавезни су да похађају наставу хора.

Настава камерне музике организује се за ученике IV, V и VI разреда шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања у случају када школа није у могућности да формира велике ансамбле – хор и оркестар, као и у оквиру додатне наставе.

У току стицања основног музичког образовања и васпитања ученици полажу следеће испите:

1. пријемни испит за утврђивање музичке способности;
2. годишњи испит;
3. разредни испит;
4. поправни испит;
5. завршни испит;
6. испит за ниво знања првог циклуса основне музичке школе;
7. испит за ниво знања основне музичке школе – контролни испит;

Пријемни испит полаже се пре уписа у I разред, по правилу у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам и музичка меморија. Ученици који су похађали програм припремног разреда, полажу пријемни испит.

У I разред основне музичке школе за инструменте: клавир, хармоника, виолина, гитара, флаута, може да се упише ученик од 9 година и млађи.

У I разред основне музичке школе за инструмент: кларинет може да се упише ученик од 11 година и млађи.

У I разред основне музичке школе за соло певање, може да се упише: за женске гласове – ученик од 13 година и старији, а за мушке гласове – ученик од 16 година и старији.

У I разред основне музичке школе за српско традиционално певање, може да се упише: ученик од 10 година и старији.

У I разред основне музичке школе може да се упише и ученик старији него што је прописано, уколико на пријемном испиту испољи изузетне музичке способности.

Програм наставе и учења у Школи изводи се индивидуално (главни предмет и упоредни клавир) и групно (настава солфеђа, теорије музике, хора, оркестра, камерне музике и групног певања).

Група у програму наставе и учења за припремни разред може да има од 12–16 ученика.

Група у програму наставе и учења за предмете: Солфеђо и Теорије музике може да има од 7–12 ученика, Хор до 50 ученика и Оркестар од 12–30 ученика, а групног певања 2-8 ученика.

Када школа није у могућности да формира хор/оркестар онда формира камерни ансамбл у групи до 12 ученика.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из главног предмета полажу ученици:

- III, IV, V и VI разреда шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања и
- II, III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из солфеђа полажу ученици:

- III и VI разреда шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања и
- II и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Завршни испит из теорије музике полажу ученици:

- VI разреда шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања и
- IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из упоредног клавира, полажу ученици:

- II и IV разреда соло певања и српског традиционалног певања.

Ученици који на годишњем испиту основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцјену из главног предмета понављају разред. Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцјену из неког од осталих предмета полажу поправни испит у августовском року.

Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оцјеном.

Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима.

Ученик који се истиче способностима и знањем може да стекне основно музичко образовање и васпитање у року краћем од прописаног планом и програмом наставе и учења.

Ученици који брже напредују полажу годишњи испит у три испитна рока, у јануарском, јунском и септембарском испитном року.

Разредни испит полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за тај разред. Ученици такође полажу разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију негативну оцјену на разредном испиту полажу поправни испит у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року.

Поправни испит полажу ученици са недовољном оцјеном из предмета из којег се не полаже годишњи испит и ученици са недовољном оцјеном на годишњем испиту из солфеђа, теорије музике и упоредног клавира.

Ученици са недовољном оцјеном на годишњем испиту из главног предмета не могу да полажу поправни испит, већ понављају разред.

Ученик који има до две недовољне закључне бројчане оцјене полаже поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају школске године према плану и програму наставе и учења одговарајућег одсека и предмета и остварују се на основу школског програма.

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за ученичко рано стицање извођачког искуства.

У складу са важећим Правилником о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање, Школа је прописала да се оцењивање наступа ученика на смотрима врши тако што одговарајућа комисија даје писмени коментар у за то предвиђени формулар.

4) Програми обавезних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

Назив предмета **СОЛФЕЂО – ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД**

Циљ **Циљ** учења предмета Солфеђо у припремном разреду је да код ученика развије љубав према музици, слободу и способност да се изразе кроз музику, чиме се ствара квалитетна основа за даљи наставак бављења музиком.

Разред **Припремни**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изводи покрете док слуша дечије и народне песме и примере из литературе; – изрази доживљај музике коју слуша цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – препозна различите инструменте и извођачке саставе, и разлику између вокалне и инструменталне музике; – наведе композиторе чију је музику имао прилике да слуша и заволи; – изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – пева по слуху песмице моделе; – опише својим речима доживљај музике у дуру и молу; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пише ноте различитог трајања и кључеве уз помоћ наставника; – препозна и изводи песмице различитом динамиком (јак и тихо); – препозна и изводи песмице различитог темпа (споро и брзо); – изводи ритам уз покрет; – уочи разлику између дводела и тродела; – прати своје певање уз помоћ ритмичког инструмента; – пева и препозна задате тонове и мотиве неутралним слогом; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – прави музичке инструменте од различитих материјала; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Елементи музичке писмености (препознавање кроз слушање). Музички Орфови инструменти, хор, оркестар и ансамбли. Вокална и инструментална музика. Дела различитих музичких жанрова примерени узрасту.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ МЕЛОДИКА, РИТАМ И МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Певање дечијих и народних песмица примереног садржаја и карактера, различитог тонског рода и песмица модела. Препознавање дурског и молског тонског рода. Развој музикалности. Музичка графомоторика: писање нотних вредности у линијском систему, писање виолинског и бас кључа. Основне ознаке за динамику (forte, piano). Основне ознаке за темпо (спор и брз). Препознавање нотних трајања у примеру. Покрет у функцији ритма. Извођење ритмичке пратње - Орфов инструментаријум (бубњићи, звечке, ...) и ручно израђени инструменти. Опажање и интонирање тонова и мотива неутралним слогом. Записивање нотних трајања: четвртине и осмине. Транспоноване песмица по слуху.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Ритмичка пратња дечијим музичким инструментима: звечке, фрулице, даире,...
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Јавни наступи: Јавни час – извођење научених песмица		
Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		

Школа може организовати Програм Припремног разреда за децу предшколског узраста у трајању до једне године у зависности од исказаних потреба локалне заједнице за остваривањем овог образовног програма.

Припремни разред похађају деца млађег узраста, која се на тај начин припремају за полагање пријемног испита и похађање редовне наставе у наредној школској години.

Група предшколског узраста има од 12 до 16 полазника.

Рад са припремним разредом подразумева рад на развијању музикалности, интересовања и љубави према музици и уметности уопште, рад на развијању слуха, осећаја за ритам и метар, рад на основном музичком описмењивању, неговање навике слушања музике и стварање полазне основе за упис у први разред основне музичке школе.

Наставник који држи наставу припремног разреда прати развој сваког ученика, ученике и родитеље информисе о инструментима који се изучавају у основној музичкој школи и полазнике усмерава на наставак школовања, сходно њиховим појединачним предиспозицијама.

Поједини ученици који током првог класификационог периода покажу најбоље резултате, могу се укључивати на наставу инструмента током другог полугодишта, у оним класам где дошло до осипања броја ученика и смањења броја часова.

Током школске године обавезна су 2 јавна наступа.

Циљ:

- Развијање музикалности, интересовања и љубави према музици и уметности уопште.

Реализација: Развијње љубави према музици и инструментима кроз игру и групно музицирање. Певањем дечијих песмица различитог карактера, развијати дечији слух, осећај за ритам, темпо и динамику. Кроз игру децу упознати са основним музичким појмовима и радити на музичком описмењавању.

Задаци:

- Усвајање великог броја песама са текстом.
- Упознавање са елементарним појмовима из теорије музике.
- Развијање смисла за импровизацију и способност активног слушања музичког садржаја.
- Стицање спознаје да је пут од звука ка слици само обрнут процес од слике ка звуку.
- Савладавање нотног писма, виолинског кључа, тактирања.
- Развијање слуха и гласовног опсега, развијање музичке меморије.
- Богаћење музичког фонда (дечје песме различитог карактера и садржаја и народне песме).

Провера знања: Током године прате се активност и ангажованост ученика.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу и стицању знања и вештина.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји наставе припремног разреда су усмерени ка развоју интересовања и љубави према музици. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад мождане функције и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу), рад треба ефикасно организовати.

Код најмлађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области – теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Настава у припремном разреду се састоји из неколико области - тема: слушање музике, мелодика, опажање – интонирање, музичко стваралаштво, ритам и музички бонтон. Наведене области су међусобно повезане и иако се посебно савладавају, оне чине нераскидиву свеобухватну целину.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Активним слушањем музике ученици опажају елементе и облике уметничког дела, разликују инструменте и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају. Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик – сличност и различитост делова у композицији. Оно знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Цртањем и покретом током слушања музике, ученици преносе мисли и осећања развијајући креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком и на тај начин негује се квалитетна музичка публика.

МЕЛОДИКА

Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији. Певају се музички модели, песме са текстом, мелодије различитих жанрова, српске народне песме, као и песме различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности. Примери се обрађују по слуху, наравно, уз помоћ наставника, и инструменталну пратњу.

У припремном разреду ученици на задатим мотивима препознају смер кретања мелодије (навише–наниже), скокове или поступан покрет, динамичке контрасте (тихо–јак), темпо (брзо–споро), метричке

разлике (дводелни и троделни метар). Осим опажањем, ове елементе ученици савладавају и интонирањем развијајући при том и музичку меморију.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Музичким стваралаштвом, ученици се у припремној настави могу бавити мењањем мелодијских мотива, као и преобликовањем мелодије и ритма познатих песама као и креирањем бројалица на задати текст. Тиме се стварају нове, једноставне, јединствене креативне мелодијско ритмичке целине.

Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђени инструменти).

Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност ученика, али и наставника.

Дидактичко-музичка игра

Музичке игре су идеално средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. Кроз игру се подстиче али и развија природна радозналост детета, развијају се способности запажања и изражавања - памћење, говор, мишљење. Ј. А. Коменски наглашава важност игре у предшколском одгоју те истиче да ће и школа деци бити привлачнија ако се буде учило кроз игру.

Развој савремених технологија

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике (коришћењем асоцијативних слика, квизова, видео клипова, укрштених речи,...).

РИТАМ

Ритам се развија кроз покрет и певање. На тај начин се подстиче активна настава која доприноси већој мотивацији и бољим резултатима.

Ученик изражава свој доживљај музике, прати покретом песме и композиције: плескањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,... те при том опажа и усваја елементе ритма.

МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ

Савладавањем основних музичких елемената писањем, цртањем и бојењем код ученика се подстиче развој музичке графомоторике (писање нота на линијама и у празнинама, писање виолинског и бас кључа,...)

МУЗИЧКИ БОНТОН

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Ученике треба подстицати да пажљиво слушају и коментаришу извођење друга - другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понашају на концертима и јавним наступима.

Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У припремном разреду ученици се не оцењују, али је наставник у обавези да води педагошку документацију и запажања о ученицима.

Посебан изазов и уживање за ученике представља јавни наступ при чему се приказује пређени програм.

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

КЛАВИР

Назив предмета **КЛАВИР**

Циљ **Циљ** учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима делове клавира и начин добијања тона на клавиру; – правилно седи за клавиром; – изражајно пева, а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; – опише својим речима појмове канон, имитација; – примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; – самостално свира кратке композиције напамет; – самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу музике; – користи уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Положај за клавиром. Поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Неговање музичке меморије. Привикавање ученика на самоконтролу звука и схватање музичког облика. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Вежбе за глупост зглоба (свирање интервала). Динамичке ознаке: пијано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: анданте, модерато, алегро. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остале ознаке на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола звука. Полифонија – канон, имитација. Скале и трозвучи Дурске скале по квинтном кругу (почевши од тона ЦЕ) до четири повисилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном смеру од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено – основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама. ЛИТЕРАТУРА – Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: <i>Школа за клавир</i> – од вежбе 85 и даље – Диверноа: <i>Етиде оп. 76</i> – основне вежбе за клавир – Черни: <i>Оп. 599, оп. 139, I свеска</i> – Ђесина: <i>Клавирска абецеда</i>, избор – Лешхорн: <i>Мелодичне етиде оп. 192</i>, избор – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир Ниво А и Ниво Б</i> – М. Лили Петровић <i>Увођење у музику и свирање на клавиру са професором</i> – А. Артабаљевскаја <i>Први сусрет са музиком</i> – И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма – лествице и трозвучи по програму – тридесетпет композиција – вежбе, етиде и разни комади.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотре на крају школске године: 1. Једна лествица по избору; 2. Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева; 3. Две композиције различитог карактера. Смотра на крају године не подлеже нумеричком начину оцењивања.		
Кључни појмови садржаја: клавир, тон, слушање, динамика, темпо		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити на музичком описмењавању ученика (упознавање ученика са основама нотног писма и клавирске литературе)
- Упознавање ученика са грађом клавира и основама клавирске технике (поставка руку и тела за клавиром, поставка шаке и прстију, основна техника извођачког апарата)
- Развијати жељу за свирањем и музичким изражавањем
- Радити на освешћивању појма о тону, упућивати ученике на пажљиво слушање свог свирања
- Развијати музичку фантазију ученика
- Развијати унутрашњи (ментални) и спољашњи (контролни) слух
- Развијати музичку имагинацију у складу са потенцијалом ученика
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ

Начини остваривања циљева: Кроз игру, квизове, приче слушање музике развијати жељу за свирањем и бављењем музиком уопште. Сваку композицију објаснити кроз опис природе, бајке, игру, причу. Унутрашњи и спољашњи слух развијати кроз свирање и певање лаких песмица.

Провера знања: Подразумева стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) – Из пређеног градива
- III смотра - (март) – /
- IV смотра - (крај школске године)

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Назив предмета	КЛАВИР
Циљ	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Други
Годишњи фонд	70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; – опише својим речима и одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; – препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; – користи педал у делима једноставније фактуре; – уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; – чује и примени више динамичких нивоа пиајанисимо, мецо-пијано, фортисимо, меццофорте; – јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; – осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; – самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; – развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; – свира са наставником или другим учеником дела за клавир четвороручно; – самостално, изражајно свира композиције напамет; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Технички и музички захтеви Повезивање прсторедних група навише и наниже (развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида). Вежбе за гипкост зглоба шаке кроз свирање интрвала. Вежбе за легато свирање. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецо-пиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Свирање четвороручно. Скале и трозвучи Молске скале по квинтном кругу до четири повисилице (почев- ши од тона А) у осминама у размаку две октаве, паралелно. Трозовучи, разложено и истовремено, у размаку две октаве – завршетак секстакордом. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска читанка</i> за други разред – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир Ниво Ц</i> – М. Лили Петровић <i>Канон за почетнике</i> – Диверноа: <i>Оп. 176</i> – Лемоан: <i>Дечије етиде оп. 37</i> – Гњесина: <i>Мале етиде</i>, I део – Беренс: <i>Оп. 70</i> – Черни: <i>Оп. 139, 24 етиде</i> – М. Живковић: <i>Међумурје мало, Текла вода Карашица</i> – Лаковицаја: <i>Редакција зборника полифоних композиција</i> (Хендл, Корели, Кригер и други) – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i>, избор лакших – Хендл: <i>Избор композиција у редакцији Јеле Кршић</i> – <i>Избор сонатина</i>: Ванхал, Хаслинггер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке. Сонатине домаћих аутора и других композитора одгова- рајуће тежине – Збирка „Наши композитори за младе пијанисте“ – З. Христић: <i>Тачкице</i> – Р. Петровић: <i>Игра, Украјинска игра</i> – С. Хофман: <i>Две басне</i> – Б. Предић: <i>Прича моје лутке</i> – М. Тајчевић: <i>За мале</i> – В. Миланковић: <i>Дече приче, 25 мијатура</i> за I и II разред – Избор лаких композиција (Просвета, Београд) – Шуман: <i>Оп. 68</i> – Гречанинов: <i>Оп. 99</i> – Гедике: <i>Оп. 36</i> – Гурлит: <i>Оп. 82</i> – Раули: <i>Оп. 36 и 37</i> – Б. Барток: <i>За децу – Клавирска музика за почетнике, Микроко- смос I</i>, избор – Мајкапар: <i>24 лаке композиције оп. 16</i> – Кабалевски: <i>Оп. 30</i> – Скот: <i>Кутуја играчака</i> – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Избор из Почетне школе Јеле Кршић. – Избор из школе Николајева и Соколова. – Дијабели: <i>Мелодијске вежбе оп. 149</i> – Дијабели: <i>Сонатине оп. 24</i> – Дијабели: <i>Оп. 163</i> – И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције; – Два става из различитих сонатина (сонате) или један став сонатине (сонате) и варијације.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред Програм смотре (на крају школске године): 1. Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева; 2. Две композиције по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: слушање, динамика, карактер, педал.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште и музичке фантазије
- Радити на техници, на опуштености апарата приликом извођења (упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата)
- Развијање критичког слушања и мишљења
- Мотивисање ученика за свирање и јавне наступе
- Стицање почетничког такмичарског искуства у складу са способностима и личном мотивацијом ученика
- Упознавање ученика са стилским карактеристикама композиција кроз плес и игру.
- Упућивање ученика на слушање музике.

Начин остваривања циљева: Организовати часове у групи вршњака, слушати са учеником композиције које се раде на часовима, препоручити дела композитора различитих епоха.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотре - (октобар) - Из пређеног градива
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотре - (децембар)
- III смотре - (март) – /
- IV смотре - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Назив предмета **КЛАВИР**

Циљ Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; – јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; – транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; – примени више динамичких нијанси у свирању; – негује културу тона;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлак-тице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Даљи рад на техници зглоба кроз свирање интервала до квинте. Техничке вежбе са ритмичким варијантама и хроматским транс-позицијама.

– објасни својим речима значења термина музичке форме и конструкције дела; – свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; – свесно користи директан и синкопирани педал; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; – препознаје музичке елементе у свирању других клавириста; – свира у дуу са наставником или са другим учеником.		Шире нијансирање у динамици, истицање мелодије и диференцирање десне и леве руке. Детаљнија анализа облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двохвата, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Свирање у дуу. Техничке вежбе Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију. Скале и трозвучи Дурске скале по квартном кругу до четири предзнака (почев- ши од тона ЕФ) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно. Хроматске скале у распону две октаве, паралелно. Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено. Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка за трећи разред</i> – Лемоан: <i>Дечје етиде оп. 37</i> – Черни: Оп. 849, избор – Бертини: 25 етида оп. 100, избор – Диверноа оп. 176 – Гедике: <i>Оп. 32 и 47</i>, број 5, 6 и 8 – Лак: <i>Оп. 172</i> Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i> – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка, избор</i> – Иванов – Радкевич: <i>Осам полифоних двогласних комада</i>, избор – Хендл: <i>Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић</i> – Педагошки репертоар за децу – Кригер, Кунау, Пахелбел, Фишер, Фробергер Друге композиције одговарајуће тежине. – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине. – Њесина: <i>Тема и шест малих варијација</i> – Кабалевски оп. 51: Варијације Ефдур – Сорокин: Тама са варијацијама амол – Кулау: <i>Варијације Гедур</i> – Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте – Логар, Рајичић и Илић: <i>За мале клавиристе</i> – Рајичић: <i>Дечја збирка</i>, избор – Тајчевић: <i>Дјеци и I мала свита</i> – Душан Радић: Рондино – ЛоткаКалински: <i>Међумурје мало</i> – Шкерјанц: <i>24 прелудијума</i>, избор лакших – Р. Мац: <i>Стара ура игра полку</i> – Чајковски: <i>Албум за младе, оп. 39</i>, избор – Шуман: <i>Албум за младе, оп. 68</i>, избор – Б. Барток: <i>Деци, Микрокосос II</i> – Гречанинов: <i>Дечја књига оп. 98</i> – О. Шин: <i>Од јутра до сумрака</i> – Шите: <i>Из веселог дечјег доба</i>, избор – Хајдн: <i>Мале игре</i>, избор – Моцарт: <i>14 дечјих композиција</i> – Скот: <i>Животиње</i>, избор – Сарауер: <i>Слике из дечјег доба</i> – Хачатуријан: <i>Андантино</i> – Лутославски: <i>12 малих комада</i> – Мајапар оп. 33: <i>Минијатуре</i> – Вилалобос: <i>Изабрани лаки комади</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Раули: <i>19 малих комада</i>, избор – Поцоли: <i>Мали комади</i> – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Дијабели: <i>Две сонатине</i>. – Стравински: <i>Пет малих комада</i>. – Беренс: Мелодијске вежбе. – Ржиковски: <i>Од ступња ступњу, Сонатина, оп. 79</i>. – Бинг: <i>Из дечјег света</i>. – И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције; – Два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција за четвороручно свирање.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред.

Испитни програм:

1. Једна етида;

2. Једна полифона композиција;

3. Један став сонатине или варијације;

4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: трилер, двоглас, синкопирани педал, клавирски дуо, полифонија.

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити на мотивацији ученика за самостално вежбање и јавно свирање
- Неговати љубав према музици
- Развијати критичко мишљење и самосталност у раду
- Радити на оспособљавању музичког апарата за извођење технички захтевнијих композиција
- Увођење ученика у групно (камерно) музицирање свирањем композиција за четири руке или у сарадњи са другим инструментима
- Радити на стицању навика слушања музике
- Подстицати доживљено слушање и интерпретацију музике
- Оспособљавати ученика за разумевање музичког дела.
- Радити на упознавању музичких облика и карактеристика историјског периода у коме су дела настала, и упућивати ученика на разумевање значаја познавања форме и стила за интерпретирање дела.
- Даље радити на развијању слуха.
- Неговање такмичарске праксе.

Начин остваривања циљева: Ставити ученика у позицију предавача у сврху бољег слушања и разумевања стеченог знања, давати ученику вежбе за усавршавање технике. Организовати интерне мини семинаре у виду критичког слушања свирања другара и коментарисања и преношења критичког слушања на сопствено вежбање.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра - (крај првог полугодишта)
- III смотра - (март) - /

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета	КЛАВИР
Циљ	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Четврти
Годишњи фонд	70 часова

Исходи	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за: – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; – повећање распона шаке. Припремне вежбе за веће интервале. Изграђивање технике двогласа у полифоним композицијама. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемена- та правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Украси – двоструки предудар, групето, трилер. Читање с листа лаких композиција. Свирање у клавирском дуу.
– чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; – свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на технику припремљеност и музичку освешћеност; – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Скале и трозвучи Молске скале по квартном кругу (почевши од тона ДЕ) до пет предзнака кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска хрестоматија за IV разред</i> – Беренс: <i>Оп. 61, I и II свеска</i> , избор од бројева 2, 3, 8, 10, 13, 15, 16, 19 и 21 – Черни: <i>Оп. 849</i> , избор од бројева 13, 15, 25 и 26 – Черни: <i>Оп. 299, I и II свеска</i> , избор од бројева 1, 2, 4, 5, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18 и 20 – Хелер: <i>Етиде I и II свеска</i> , оп. 47, сизбор – Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми (6 и 12)</i> , избор – Хендл: <i>Избор композиција</i> , у редакцији Јеле Кршић – Глинка: <i>Четири двогласне фуге</i> – Мјасковски оп. 78: <i>Двогласне фуге демол и гемол</i> – Друге полифоне композиције. – Хајдн: <i>Сонатине и сонате</i> – Моцарт: <i>Бечке сонатине</i> – Кулау: <i>Сонатине</i> – теже – Клементи: <i>Сонатине</i> – Бетовен: <i>Сонатина оп. 49, Гедур</i> – Кабалевски: <i>Варијације демол на словачку тему</i> – Николајев: <i>Мале варијације у класичном стилу</i> – Мајкапар: <i>Варијације на руску тему оп. 8</i> – Бетовен: <i>Варијације Ефдур на швајцарску тему</i> – Друге варијације по избору. – Рајичић: <i>Свита демол, Мала клавирска свита</i> – Ј. Бандур: <i>Успаванка</i> – М. Тајчевић: <i>Дјеци, II мала свита</i> – Наши композитори за младе пијанисте. – ЛоткаКалински: <i>Стари далматински плесови</i> – Козина: <i>Дивертимента</i> – Готовац: <i>Минијатуре</i> – Григ: <i>Лирски комади</i> , избор – Кабалевски: <i>Дечеје композиције</i> , избор – Черепњин: <i>Десет веселих комада</i> , избор – Гречанинов: <i>Оп. 99–119, 123, 127</i> , избор – Шуман: <i>Албум за младе</i> , избор, <i>Сонатина Гедур</i> – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> – Дворжак: <i>Два бисера</i> – Мусоргски: <i>Суза</i> – Кулак: <i>Дечеји живот</i> – Шостакович: <i>Игра лутака</i> , избор – Карганов: <i>Албум за младе</i> , оп. 21, избор – Пахуљски: <i>Прелудијум цемол</i> – Глијер оп. 31: <i>Дванаест лаких комада</i> – Скарлати: <i>Пет лаких комада</i> – Драгои: <i>Минијатуре</i> – Кодаљ: <i>Дечеје игре</i>

		– Бетовен: <i>За Елизу</i> – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Вебер: <i>Тема с варијацијама Гедур оп. 10, Шест лаких комада</i> – Ј. К. Бах: <i>Рондо Ефдур</i> – Шуман: <i>Оригинални четвороручни комади оп. 85</i> – Шуберт: <i>Варијације емоп оп. 10</i> – Шите: <i>Шпанске ноћи оп. 144</i> – Бертини: <i>25 етида оп. 97</i> – Дијабели: <i>Соната оп. 73</i> – Ржиовски: <i>Албум за младе оп. 22</i> И друге композиције одговарајуће тежине.
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етида); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција домаћег аутора.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред 2. једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине (сонате) или варијације; 4. Једна композиција по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: диференцијација, динамичка лествица, арпеђо, транспонованье		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити на мотивацији ученика за самостално вежбање и јавно свирање
- Неговати љубав према музици
- И даље неговати љубав, жељу за самосталним вежбањем
- Изграђивати виши стандард захтева концертне и такмичарске праксе
- Неговања камерног музицирања
- Увођење ученика у самостално истраживачки рад (на пример читање биографија композитора, слушање одређених композиција...) и презентовање стеченог знања пред друговима из класе
- Радити на развијању музичке фантазије
- Упућивање ученика на посете концертима и слушање уметнички вредне музике
- Радити на концентрацији
- Радити на продубљивању осетљивости на лепоту клавијског звука
- У складу са интересовањем и потенцијалом ученика развијати музичку импровизацију и жељу за стварањем музичког дела

Начин остваривања циљева: Упутити ученике на вођење евиденције важбања, увести сарадњу са ученицима других одсека у циљу неговања камерног музицирања. Развој музичке фантазије остварити указивањем на аналогije међу уметничким делима и уметничким вредностима из разних области

уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре..). Кроз подстицајне разговоре упућивати ученика на упоређивање дела и изградњу способности увиђања у циљу увођења у област музичке естетике (садржај примерен учениковом узрасту)

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Две смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра - (крај првог полугодишта)
- III смотра - (март) - /

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **КЛАВИР**

Циљ Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – негује културу тона; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – критички прати сопствени развој; – свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; – користи носиоце звука за слушање музике; – препознаје музичке елементе у свирању других; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Решавање и усавршавање сложених техничких захтева (техника скокова), припрема за свирање октава, тремола... Ознаке за динамику са свим ступњевима у диференцирању јачине свирања, употреба више термина за брзину. Полиритмија – решавање основних проблема. Детаљнији рад на елементима полифоније – глас, тема, имитација, одговор, инверзија, инвенција ... Увођење ученика у самосталност у погледу примене прстореда и других дисциплина, као и оспособљавање ученика да сагледа тешкоће и сам нађе средства и начин да их реши. Свирање у клавирском дуу. Скале и трозвуци Шест дурских и шест молских скала у размаку октаве по избору, у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве. Хроматске скале у паралелном кретању кроз четири октаве, у шеснаестинама. Велико разлагање трозвука (арпеђо) кроз четири октаве, у осминама, паралелно. – Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда (арпеђо), кроз четири октаве у осминама. ЛИТЕРАТУРА – Черни: <i>Оп.</i> 299, III и IV свеска, избор од 21, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 38 и 40 – Крамер и Билов: <i>Етуде I</i> свеска, избор од 1, 2, 6, 8, 10 и 11 – Кршић и Ранковић: <i>Збирка за савлађивање техничких проблема I и II свеска</i> – Беренс: <i>Оп.</i> 61, III и IV свеска, избор – Лешхорн: <i>Оп.</i> 38I и II свеска, избор – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – Ј. С. Бах: <i>Двогласне инвенције</i> – Хендл: <i>Избор композиција</i> – Јасковки: <i>У старом стилу, оп.</i> 43 – Хајдн: <i>Дедур, Бедур и Адур</i> – Хајдн: <i>Прва свеска Адур бр. 5, Едур бр. 4. Цедур бр. 2, Гедур бр. 1, Гедур бр. 8.</i> (редакција Раух) – Моцарт: <i>Цедур KV 545, Ефдур без ознаке, Дедур KV 283, Есдур KV 282</i> – Бетовен: <i>Соната гемол оп. 49</i> и друге сонате – Бетовен: <i>Шест варијација Гедур „Нел кор пју нон ми сенто“</i> – Хајдн: <i>Избор оригиналних композиција</i> – Вебер: <i>Анданте с варијацијама оп. 3</i> – Кабалевики: <i>Лаке варијације бр. 3 и 4, оп. 51</i>
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	

		– Лукомски: <i>Варијације ефмол</i> – Сорокин: <i>Песма са варијацијама</i> – Беркович: <i>Варијације</i> Друге варијације одговарајуће тежине. – С. Рајичић: <i>Мала свита</i> – Славенски: <i>Игре и песме са Балкана I и II</i> свеска, избор лакших – В. Мокрањац: <i>Мала свита</i> – Кромбхолц: <i>Дан емпромпти</i> – Кршић и Шишмановић: <i>Наши композитори за младе пијани-сте</i> – Логар: <i>Два менуета</i> Друга дела одговарајуће тежине. – Менделсон: <i>Песме без речи</i>, избор – Григ: <i>Лирски комади</i>, избор – Шуберт: <i>Два скерца</i> – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> – Дебиси: <i>Мали црнац</i> – Дусик: <i>Матине</i> – Мартину: <i>Лутке</i>, избор лакших – Душкин: <i>Краљ вилењака, Вашар</i> – Грациоли: <i>Соната Гедур</i> – Чимароза: <i>Сонате</i>, избор – Кабалевски: <i>Оп. 27</i> – Лутославски: <i>Народне мелодије</i> – Б. Барток: <i>За децу, Микрокосмос III и IV</i> свеска – Пинтарић и Станковић: <i>Композиције за клавир</i>, избор – ЛоткаКалински: <i>Мала балканска свита, Сонатина in F</i> – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Рајнеке: <i>Оп. 24, Варијације на Бахову сарабанду</i> – Моцарт: <i>Оригиналне четвороручне композиције – сонате Де-дур, Бедур, Ефдур, Цедур – Фантазија ефмол</i> – Шуберт: <i>Оригиналне четвороручне композиције – соната цемол</i> – Мушковски: <i>Оп. 23</i> – Јенсен: <i>Оп. 45</i> – Дворжак: <i>Багателе оп. 47</i> – Ферстер: <i>Виола адората, Роса мистика</i> – Ј. К. Бах: <i>Соната Ефдур</i> – Ј. К. Бах: <i>Мали комади</i> – Шуман: <i>12 комада за клавир оп. 85</i> – И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција за четвороручно свирање.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред 2. једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине (сонате) или варијације; 4. Једна композиција по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: динамичко нијансирање, изражајност, скокови, тремоло		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити и даље на мотивисању ученика за самостално вежбање и јавно наступање, као и вођење евиденције вежбања. Унапређивање концертних и такмичарских наступа
- Унапређивање пијанистичке технике
- Радити на развијању самосталног доживљаја музике и музичког дела (маштовитост, визија и слика композиција)

- Развијати имагинацију ученика и освешћивање повезаности психичког и моторног (физичког) аспекта извођења
- Радити на развоју слушања композиција уз праћење нотног текста.
- Одржавање неговања камерног музицирања
- Слушање концерата уметнички вредне музике
- У складу са мотивацијом ученика унапређивати музичку импровизацију и стваралаштво.

Начин остваривања циљева: Интезивно радити на даљем развоју могућности извођачког апарата путем савлађивања свих врста техничких захтева (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика). Развијати слушне контроле код ученика при функционисању моторног апарата у сврху постизањавишег ступња виртуозитета.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка детета, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра - (крај првог полугодишта)
- III смотра - (март) - /

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **КЛАВИР**

Циљ **Циљ** учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **66 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита и свира течно с листа са обе руке; – повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; – препозна период настанка одређене композиције; – спретно изведе технички захтевније композиције; – самостално хармонизује једноставни тематски материјал; – појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; – својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – негује културу тона; – критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; – самостално вежба по плану који је утврдио – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи носиоце звука за слушање музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање технике у смислу хитрине прстију и издржљивост, ритмичке стабилности, кантилене, јасне хармонизације. Течно извођење технички сложенијих композиција са поштовањем свих задатих параметара. Вођење техничког и музичког развоја ученика као нераздвојне целине. Технике свирања удвојених интервала: терце, октаве. Врсте меморије – фотографска, аудитивна, меморија прстију, ради сигурнијег учења напамет. Основни појмови и стилови у вези с композицијама које се изводе – динамика, фраза, израз, темпо, агогика и остали елементи интерпретације као одлике стилских периода: барок, класицизам, XX век. Једноставније импровизације пратње, свирање каденци. Скале и трозвучи Шест дурских и шест молских лествица које нису рађене у петом разреду у размаку октаве у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве. Хроматске лествице у размаку октаве паралелно, у шеснаестинама кроз четири октаве. Велико разлагање трозвуча (арпеђо) у паралелном кретању кроз четири октаве у шеснаестинама.

		Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда, кроз четири октаве паралелно у шеснаестинама. ЛИТЕРАТУРА – Черни: <i>Оп. 299</i>, III и IV свеска, теже – Черни: <i>Оп. 740</i>, I и II свеска, избор 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 21 и 23 – Крамер и Билор: <i>Етиде I и II свеска</i>, избор од 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 и 30 – Бил: <i>Октавне етиде</i> – лакше – Лешхорн: <i>Етиде оп. 66</i>, бр. 11, 15, 17, 24 и 28 – Мошковски: <i>Етиде оп. 18</i>, бр. 3, 8, 10 и 11 – Рутхард: <i>Етиде за трилер оп. 40</i> Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Двогласне инвенције, Трогласне инвенције</i>, избор – Ј. С. Бах: <i>Француске свите</i> – лакше, поједини ставови – Хендл: <i>Избор композиција за клавир</i> – Хајдн: <i>Ефдур бр. 10, Дедур бр. 17, е мол бр. 14, Дедур бр. 16, Дедур бр. 3, Цисмол</i> (редакција Раух) – Моцарт: <i>Ефдур KV 280, Цедур KV 330, Цедур KV 309, Ефдур KV 332, Бедур KV 333, Дедур KV 311, Бедур KV 570, Адур KV 331, Есдур KV 282, Гедур KV 283.</i> – Бетовен: <i>Варијације Гедур</i> на оригиналну тему – Беркович: <i>Варијације на тему Паганинија, Варијације на руску тему</i> – Кабалевски: <i>Лаке варијације Бедур оп. 40</i> – Бетовен: <i>Рондо Цедур, Багателе оп. 33, Екосезе</i> – Моцарт: <i>Рондо Дедур, Фантазија демол</i> – Хендл: <i>Концерт Ефдур</i>, I став – Ј. Кр. Бах: <i>Концер Дедур, Бедур I став</i> Друге варијације одговарајуће тежине. – Тајчевић: <i>Српске игре</i> – М. Логар: <i>Композиције за клавир II и III свеска</i> – Д. Деспих: <i>Сонатина in F</i> – Наши композитори за младе пијанисте, избор. – Ј. Славенски: <i>Игре и песме са Балкана</i> – З. Јовановић: <i>Минијатуре за клавир I и II свеска, Бела сонати- на, Црна сонатина, Мини концертино, Дечји концертино</i> – Шулек: <i>Музика за малишане</i> – Кунц: <i>Младо лишће</i>, избор – Шкерјанц: <i>12 варијација без теме</i> – Дакен: <i>Кукавица, Ластва</i> – Рамо: <i>Тамбурен, Два ригодона</i> – Менделсон: <i>Песме без речи</i> – Шуман: <i>Албум за младе, избор,</i> – Григ: <i>Лирски комади III и IV свеска</i>, избор – Шуберт: <i>Два скерца, Музички тренуци ефмол и цисмол</i> – Турина: <i>Минијатуре</i> – Северак: <i>На одмору</i> – Черепњин: <i>Багателе</i> – Гречанинов: <i>Пастели оп. 31 свеска</i> – Глинка: <i>Тарантела</i> – Ибер: <i>Истуар</i>, избор – Казела: <i>11 дечјих комада, избор</i> – Галупи: <i>Сонате</i>, избор – Чимароза: <i>Сонате</i>, избор – Ј. К. Бах: <i>Сонате</i> – Регер: <i>10 малих комада оп. 44</i> – Хачатуријан: <i>Дечји албум</i>, избор – Чајковски: <i>Годишња доба</i>, избор лакших – Бородин: <i>Мала свита</i> – Дворжак: <i>Силуете оп. 8</i> – Дворжак: <i>Валцери оп. 54</i>, избор – Збирка клавирских композиција од XI века до данас: I, II и III свеска (редакција Ружице Ранковић), избор – Музика преткласичара, Музика класичара, Музика за клавир, (редакција Вере Богдановић), избор – 100 година музике за клавир: I, II, III и IV свеска (редакција Миланке Мишевић), избор – Лутке у клавирској музици XX века (редакција Миланке Мишевић), избор – И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно – Шуберт: <i>Оригинале четвороручне композиције</i> – Шуман: <i>Оп. 66</i> – Стравински: <i>Три лака комада</i> – Моцарт: <i>Оригинале четвороручне композиције</i> – Бетовен: <i>Пет лакских комада за четири руке</i> – Равел: <i>Моја мајка гуска</i> – Респиги: <i>Шест малих комада</i> – Казела: <i>Пунацетио</i> – Сметана: <i>Рондо за два клавира</i> – осмороучно (избор) И друге композиције одговарајуће тежине
Обавезни минимум програма: – шест дурских и шест молских лествица и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде и композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције;		

– два прва става из различитих соната – једна композиција домаћег аутора.
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по слободном избору из програма предвиђеног за овај разред 2. једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Први став сонате; 4. Једна композиција по слободном избору.
Кључни појмови садржаја: хармонизација, импровизација, каденца.

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Развијати самосталност ученика, и даље развијати жељу за сопственим ангажовањем (јавни наступи, такмичења...).
- Даље радити на професионалном приступу делу и проширивањем знања о музичким облицима и епохама
- Радити на континуираном развоју самосталног вежбања
- Радити на менталној и физичкој издржљивости приликом извођења дужих композиција.
- Радити на ученичкој заинтересованости за стварање музике путем личне ванмузичке представе и њене реализације.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања

Начин остваривања циљева: Даље радити на континуираном процесу повезивања стеченог теоретског знања и разумевања личне извођачке праксе. Задавати ученику сложеније домаће задатке и подстицати на припремање тежих композиција за концертно извођење (без помоћи наставника, у потпуности самостално).

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током шестогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра - (крај првог полугодишта)
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Завршни испит - (крај школске године)

КЛАВИР - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ПРВОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Познаје карактеристике и историјат инструмента
- Препознаје елементе нотног писма (свира нотни текст у виолинском и бас кључу, препознаје партитурне ознаке – знаци за понављање, основне динамичке ознаке)
- Разуме и примењује начине извођења (артикулација, педализација)
- Разуме и примењује ознаке за темпо

Концептуално знање

- Разуме и примењује појмове из теорије музике (ноте, ритам, тоналитет, интервали...)
- Разуме карактеристике различитих музичких епоха и примењује у свирању
- Анализира одслушано музичко дело

Процедурално знање

- Изводи одговарајуће технике свирања на клавиру
- Разуме и примењује методе (решавање техничких и музичких захтева) код самосталног вежбања
- Свира научени нотни текст напамет, примењује и анализира доживљено слушање и интерпретацију композиција које свира

Метакогнитивно знање

- Препознаје и примењује стечено знање(артикулација, тоналитет, динамика...)
- Свестно и са разумевањем свира различите облике композиција (етиде, сонатине...) и њихове стилске карактеристике (тонски слог, форма, технички захтеви)
- Вреднује препоручене композиције, препознаје основне структуралне елементе слушаног дела (повнављање, темпо, врста тоналитета...)

КЛАВИР - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ДРУГОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Препознаје и примењује елементе нотног писма и самостално чита нотни текст
- Примењује знање основних музичких елемената (ритам, прсторед, артикулација, агогика, педализација)
- Разуме и примењује све елементе музичке интерпретације
- Познаје основне карактеристике музичких епоха
- Може да прати другог ученика или да свира у мањем саставу

Концептуално знање

- Разуме и примењује стилске карактеристике у свирању
- Критички размишља и износи своја запажања
- Разуме и примењује знања из области теорије музике и историје

Процедурално знање

- Разуме и примењује моторичке вештине
- Репродукује композиције од почетка до краја
- Изводи одговарајуће технике свирања на клавиру
- Самостално примењује начине решавања музичких и техничких захтева
- Анализира и примењује различите интерпретације истог дела

Метакогнитивно знање

- Свестан је начина меморисања нотног текста
- Разуме и аргументовано образлаже музичку фантазију и естетику
- Примењује стечено знање (технике, динамике, облика...) при извођењу музичкиг дела (етиде, полифоне композиције, сонате...)
- Вреднује препоручене композиције, препознаје структуралне елементе слушаног дела (облик, мелодијске, ритмичке и контрапутске појединости, емотивне, поетске, психолошке и естетске карактеристике...).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

(КЛАВИР)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља кошта-но-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. Потребно је водити рачуна о економичности покрета приликом свирања како би се спречиле било какве физичке повреде изазване свирањем и радити на флексибилности извођачког апарата.

У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример, композицију.

Припрема за час је специфична јер како је настава клавира индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе клавира као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре.

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање. Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима. Треба бити опрезан у избору тешких музичких дела којима ученици нису дорасли, јер се у том случају могу појавити проблеми који могу проузроковати и физичке повреде.

Већ у другом циклусу, у складу са способностима ученика и стеченим музичким и техничким вештинама корисно је наставу обогатити камерном музиком. Свирањем у ансамблу они се уче међусобној музичкој подршци која подразумева активно слушање, неговање заједничке музичке идеје и прилагођавање свог извођачког хабитуса. Садржаји дају наставнику слободу да изабере оптималан програм у којем ће ученик моћи да одговори на све техничке захтеве истовремено уживајући у свирању.

Препоручује се и заједничко музицирање наставника и ученика. На тај начин ученик се опушта у заједничком свирању и схвата музичку колегијалност без обзира на звање (ученик, професор).

Наставник и родитељи морају бити главна карика у развоју личности ученика.

Наставник ће обазривим, интроспективноаналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција или амбиција родитеља. Такмичења могу бити један од показатеља достигнућа ученика, али треба бити обазрив у избору такмичења и односу очекивања и реалног стања ученика.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Ученицима треба помоћи у стварању радних навика и развијати им свест о неопходности свакодневног вежбања. Значајно је, такође подстицати их за самостално музичко изражавање и пратити развој њиховог музичког укуса, вешто утицати на њега и развијати критички однос пун поштовања према различитостима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Уколико је ученик на почетку године упознат са критеријумима оцењивања мања је вероватноћа да ће доћи до неспоразума или нејасног вредновања његовог залагања. Треба константно подстицати ученике на даље напредовање, али му и предочавати музичке тенденције и врхунска достигнућа.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ХАРМОНИКА

Назив предмета **ХАРМОНИКА**

Циљ **Циљ** учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике хармонике и начин добијања тона; – правилно седи и држи инструмент; – правилно поставља руке на обе клавијатуре; – правилно води и мења мех; – примени основне елементе нотне писмености, чита виолински и бас кључ; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, акценте, понављање; – примени означену артикулацију и обликује фразу; – употреби регистре у циљу промене боје и висине тона; – самостално свира соло кратке композиције напамет; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Седиште и држање инструмента. Поставка леве и десне руке. Мех. Виолински и бас кључ. Основне ознаке. Артикулација. Регистри. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвучи: Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Ф-дур (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано) ЛИТЕРАТУРА: – З. Ракић: <i>Хармоника за 1.разред основне музичке школе</i> (учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Школа за хармонику</i> , 1. свеска; – А. Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 1. свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1.свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1. свеска;
Обавезни минимум програма: – Це-дур, Ге-дур, лествице (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано); – тридесет техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); – осам комада, песмица;		
Јавни наступи: -обавезна два јавна наступа током школске године.		
Смотра (на крају школске године): 1. Једна лествица; 2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); 3. Две композиције, по слободном избору;		
Кључни појмови садржаја: хармоника, тон, музичка фраза, нотне вредности, јавни наступи.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити на музичком описмењавању ученика (упознавање ученика са основама нотног писма литературе за хармонику);
- Упознавање ученика са грађом хармонике;
- Упознавање са основним техникама извођачког апарата: поставка руку и тела, шаке и прстију приликом свирања хармонике;
- Подстицање љубави према музици и према инструменту;
- Развијање радне навике за свакодневно вежбање;
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /
- IV смотра - (крај школске године)

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Назив предмета **ХАРМОНИКА**

Циљ Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – одсвира мотив и реченицу уз јасно диференцирање мелодије од пратње; – свира шеснаестине, пунктиране осмине и триоле; – примени основне елементе динамичког нијансирања; – свира хармонске интервале и легато помоћу заједничког тона; – уједначи технику леве и десне руке; – свира у тактовима 4/8, 2/2, 3/2, 4/2; – примени ознаке за темпо: алегро, андантино, адађо, ленто; – изводи једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре, као увод у полифонију; – примени акцентирање тона мехом; – користи све регистре који су на располагању; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Мотив и реченица. Шеснаестина, пунктирана осмина и триоле. Динамичко нијансирање – пиано, мецопиано, мецофорте, форте, крешендо и декрешендо. Легато и интервали. Техника леве и десне руке. Врсте такта: 4/8, 2/2, 3/2, 4/2. Нове ознаке за темпо. Мелодијска кретања. Акцентирање мехом. Регистри. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвучи: Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Еф-дур и упознавање са а-мол лествицом (дурске паралелно у четвртинама и осминама; Трозвук, мало ра- злагање и симултано; молска лествица паралелно у четвртинама; трозвук мало разлагање и симултано) ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 2.разред основне музичке школе</i>(уџбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Школа за хармонику</i>, 2.свеска; – А.Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 2.свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1.свеска; – М. Барачнов: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1.свеска;
Обавезни минимум програма: – лествице и трозвучи по програму; – петнаест техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); – шест композиција различитих епоха и садржаја;		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године;		
Смотра (на крају школске године): 1. Једна лествица; 2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); 3. Једна полифона композиција; 4. Једна композиција, по слободном избору;		
Кључни појмови садржаја: тон, нотне вредности, такт, техника, регистри, јавни наступи.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште;
- Радити на техници, на опуштености апарата приликом извођења (упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата);
- Развијати жељу за свирањем и музиком, кроз игру, квизове, причу, слушање музике;
- Ученик треба да упозна музички мотив и реченицу, уз јасније диференцирање мелодије и пратње;
- Свирање интервала терце и сексте, техничко напредовање леве и десне руке, познавање акордског мол баса и увода у полифонију, употреба регистара.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /
- IV смотра - (крај школске године)

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Назив предмета **ХАРМОНИКА**

Циљ **Циљ** учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – испољи техничку спретност леве и десне руке; – свира хармонске интервале са подметањем и пребацивањем прстију десне руке; – примени репетицију тона десном и левом руком са разним комбинацијама прстореда; – примени украсе; – примени динамичко нијансирање; – примени регистре у односу на стил и карактер композиције; – примени знања из музичких облика при тумачењу нотног текста; – меморише музички текст; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техника леве и десне руке. Свирање подметањем и пребацивањем прстију. Репетиција тона. Украси: дуги и кратки предудар, мордент, пралтрилер и краћи трилер. Динамичко нијансирање. Регистри. Музички облици. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвици Дурске и молске скале до три предзнака паралелно у четвр- тинама, осминама и шесестинама, трозвук-мало разлагање и симултано ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 3. разред основне музичке школе</i> (учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В. Терзић: <i>Школа за хармонику</i>, 3. свеска; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред</i> – 1. и 2. свеска; – А. Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 2. свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2. свеска; – М. Баранков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2. свеска;

Обавезни минимум програма: – лествице по програму; – десет техничких вежби – етида; – пет композиција различитих епоха и садржаја;
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године.
Смотра (на крају првог полугодишта): – две композиције по слободном избору. Испит: 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна композиција по слободном избору;
Кључни појмови садржаја: музички облици, меморија, техника, артикулација, динамика, јавни наступи.

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште;
- Развијање музичке меморије;
- Примена различитих врста артикулације;
- Радити на техничким способностима ученика;
- Радити на стицању навика слушања музике;
- Подстицати доживљено слушање и интерпретацију музике;
- Оспособљавати ученика за разумевање музичког дела.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (крај првог полугодишта)
- III смотра - (март) - /

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ХАРМОНИКА**

Циљ **Циљ** учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– испољи техничку спретност десне и леве руке при свирању композиције са елементима полифоније; – примени различите прстореде при свирању интервала и акорада; – користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; – свира једноставније композиције цикличног облика, сонатине, свите; – примени украсе, двоструки предудар, групето и трилер; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техника десне и леве руке. Прстореди. Регистри. Украси. Скокови на обе клавијатуре. Музички облици. Јавни наступи. Скале и трозвице Дурске и молске скале до четири предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама, а одговарајуће молске скале кроз две октаве у паралелном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама Дурски и молски трозвучи четворогласно у малом разлагању и симултано Свирање октава симултано и разложено ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 4. разред основне музичке школе</i> (учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција</i>, 1. свеска; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику</i> за 3. и 4. разред – 1. и 2. свеска; – А. Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 3. свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2. свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2. свеска;
Обавезни минимум програма; – лествице по програму; – осам техничких вежби-етида; – четири композиције различитих епоха и садржаја; – једна циклична композиција;		
Јавни наступи: -обавезна два јавна наступа током школске године;		
Смотра (на крају првог полугодишта): – две композиције по слободном избору. Испит: 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера.		
Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика, регистри, јавни наступи.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Упознавање и свирање цикличних композиција;
- Постизање бржег темпа, употреба октава и скокова;
- Увођење сарадње са колегама других одсека, у циљу неговања камерног музицирања;
- Радити на мотивацији ученика за самостално вежбање и јавно свирање, неговати љубав према музици;
- Радити на концентрацији.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (крај првог полугодишта)
- III смотра - (март) - /

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ХАРМОНИКА**

Циљ **Циљ** учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– примени знања из музичких облика у делима са елементима полифоније; – свира композиције цикличног карактера: тема са варијацијама, свита, сонатина, сонатни облик; – примени ознаке за динамику и темпо; – испољи техничку спретност десне и леве руке; – користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; – самостално решава лакше проблеме у примени прстореда; – самостално решава извођење појединих врста артикулације и писања ознака за мех; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на технику припремљеност и емоционални утицај; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музички облици. Цикличне композиције. Ознаке и за динамику и темпо. Техника десне и леве руке. Регистри. Прстореда. Артикулација и мех. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвучи у великом разлагању и симултано. Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано и разложено. ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 5. разред основне музичке школе</i> (учебник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција</i>, 1. и 2. свеска; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику</i> за 5. и 6. разред – 1. и 2. свеска; – З. Ракић: <i>Хармоника-албум за младе</i>; – А. Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i>; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 3. свеска; – М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 3. свеска;
Обавезни минимум програма: – лествице по програму – осам етида – четири композиције различитих епоха и садржаја – једна циклична композиција		
Јавни наступи -обавезна два јавна наступа током школске године.		
Смотра (на крају првог полугодишта): - етида и композиција по слободном избору. Испит: 1. Једна лествица 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна циклична композиција;		
Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика, прстореда, јавни наступи.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Упознавање елемената полифоније (глас, тема, имитације, одговори);
- Читање с листа одговарајућих вежби;
- Употреба баритон баса и самостално решавање проблема прстореда и вођења меха;
- Радити на развоју слушања композиција уз праћење нотног текста;
- Одржавање неговања камерног музицирања и слушања концерата уметнички вредне музике;
- У складу са мотивацијом ученика унапређивати музичку импровизацију.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Једна смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (крај првог полугодишта)
- III смотра - (март) - /

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ХАРМОНИКА**

Циљ Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **66 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – примени основне карактеристике музичких стилова кроз одговарајућу литературу; – повеже техничке и музичке елементе у интерпретацији композиције; – користи регистре без предходне припреме и усаврши транспонованье регистрима; – примени артикулацију и динамику у зависности од стила и карактера композиције; – чита са листа лакше комаде и етиде; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на технику припремљеност и емоционални утицај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музички стилови – основне карактеристике. Технички и музички елементи Регистри. Артикулација и динамика. Читање са листа. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до шест предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвучи у малом, великом разлагању и симултано. Доминантни и умањени септакорди у малом, великом разлагању и симултано кроз две октаве у паралелном кретању. Октаве симултано и разложено Хроматска скала у паралелном кретању. ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 6.разред основне музичке школе</i> (уџбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Избор етида и композиција</i>, 2. и 3. свеска; – З. Вукосављев: <i>Избор композиција за хармонику</i> за 5. и 6. разред – 1. и 2. свеска; – З. Ракић: <i>Хармоника – албум за младе</i>; – А. Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i>; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 3.свеска; – М. Баранков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 3. свеска;
Обавезни минимум програма: – лествице по програму; – шест етида; – четири композиције различитих епоха и садржаја; – једна циклична композиција;		
Јавни наступи: -обавезна два јавна наступа током школске године;		
Смотра (на крају првог полугодишта): - етида и композиција по слободном избору Испит: 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна циклична композиција; 5. Једна композиција виртуозног карактера;		
Кључни појмови садржаја: стилови, техника, артикулација, динамика, јавни наступи.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Обрада сложенијих композиција са двогласом, трогласом и употребом баритон баса, усавршавање технике леве и дене руке;
- Радити на менталној и физичкој издржљивости приликом извођења дужих композиција;
- Рад на сложенијим захтевима вођења меха (рикошет мехом, шеик);
- Транспоноване регистара за октаву више или ниже;
- Стилско извођење полифоне композиције, цикличне, виртуозне;
- Радити на ученичкој заинтересованости за стварање музике путем личне ванмузичке представе и њене реализације;
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања;
- Развијање креативности и индивидуалности као и критике и самокритике;
- Развијање самосталности при решавању озбиљнијих техничких и тонских проблема, уз стручну консултацију и надзор наставника.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током шестогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања. У току првог полугодишта организује се смотре, а на крају године ученици имају годишњи испит.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (крај првог полугодишта)
- III смотра - (март) - /

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Завршни испит - (крај школске године)

ХАРМОНИКА - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ПРВОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Ученик познаје карактеристике хармонике (називе делова инструмента и која је њихова намена/функција);
- Ученик познаје елементе нотног писма (именовање нота солмизацијом и абecedом у виолинском и бас кључу у малој, првој и другој октави, разликује и тачно препознаје различите нотне вредности и једноставније ритмичке фигуре);
- Ученик познаје основне партитурне ознаке и њихову функцију (виолински и бас кључ, знаци за понављање, основне динамичке и агогичке ознаке, ознаке за темпо...).

Концептуално знање

- Ученик разуме појмове из теорије музике (ноте, ритам, тоналитет, интервали...);
- Ученик повезује знање стечено учењем теорије, терминологију и музичке појмове са конкретним примерима у литератури односно композицијама које учи да свира на инструменту - хармоници;

- Ученик уме да прилагоди своје схватање музике, музичких термина и правила са процедурама и знањима које стиче и усваја на настави из уџбеника и уз помоћ наставника.

Процедурално знање

- Ученик уме да изведе одговарајуће техничке елементе свирања на хармоници, кроз свирање разноврсних композиција, етида и лествица;
- Разуме и примењује методе (решавање техничких и музичких захтева) код самосталног вежбања;
- Свира научени нотни текст напамет, уме самостално да учи, вежба и да примењује научено у сличним ситуацијама/композицијама (остварује трансфер знања).

Метакогнитивно знање

- Ученик је свестан свог музичког знања, уме да процени колико је научио и да у складу са тим планира даље учење и вежбање;
- Ученик током свирања, размишља о томе шта му се дешава, уме да анализира своје свирање, предности и недостатке;
- Ученик уз помоћ наставника постепено стиче навику да се преиспитује и да схвата важност рефлексije, као и да јача мотивацију како спољашњу (екстринзичку) тако и унутрашњу (интринзичку);
- Ученик вреднује препоручене композиције, препознаје основне структуралне елементе слушаног дела (понављање, темпо, врста тоналитета...).

ХАРМОНИКА - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ДРУГОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Познаје једноставније и сложеније елементе нотног писма, самостално и врло прецизно чита нотни текст;
- Ученик памти већи број ознака за динамику и темпо;
- Стицање основних појмова о стиловима преко литературе која се обрађује
- Ученик познаје основне карактеристике музичких епоха;
- Детаљније учи елементе полифоније (глас, тема, имитација, одговор итд.) и техничка средства којима се она остварује;
- Ученик зна историјат инструмента, и познаје историјски контекст композиције које свира и музичких појмова које је савладао (нпр. ако свира Скарлатијеву Сонату, зна да је компонована оригинално за чембало, а да у време Барока хармоника није још увек ни постојала...).

Концептуално знање

- Ученик разуме стилске карактеристике у свирању;
- Ученик повезује знање стечено учењем теорије, терминологију и музичке појмове са конкретним примерима у литератури односно композицијама које учи да свира на инструменту - хармоници;
- Критички размишља и износи своја запажања.
- Разуме знања из области теорије музике и историје и уме да их препозна на различитим примерима из литературе.

Процедурално знање

- Разуме и примењује моторичке и музичке вештине;
- Репродукује композиције од почетка до краја, уме самостално да учи, вежба и да примењује научено у сличним ситуацијама/композицијама (остварује трансфер знања);
- Ученик уме самостално да решава лакше проблеме у примени прстореда, разних начина извођења појединих врста артикулације, вођењу меха и примени регистара...;
- Изводи одговарајуће техничке елементе свирања на хармоници (ради на сложенијим захтевима вођења меха - тремоло, тремоландо, рикошет мехом);
- Самостално примењује начине решавања музичких и техничких захтева (примењује и мења регистре у односу на стил и карактер композиције);
- Ученик детаљније примењује већи број ознака за динамику и темпо;
- Ученик чита с листа одговарајуће вежбе, етиде и комаде;
- Ученик може да свира у мањем камерном саставу.

Метакогнитивно знање

- Ученик је свестан начина меморисања нотног текста;
- Ученик је константно свестан свог музичког знања, уме да процени колико је научио и да у складу са тим планира даље учење и вежбање;
- Ученик током свирања, размишља о томе шта му се дешава, уме да анализира своје свирање, предности и недостатке, конструктивно промишља и примењује метакогнитивне стратегије учења, „научио је како да учи“;
- Анализира музички облик (тему са варијацијама, свита, сонатни облик, сонатину);
- Ученик је стекао навику да се преиспитује и схвата важност рефлексије, уме да одржава мотивацију за учењем и постигнућем на високом нивоу;
- Вреднује препоручене композиције, препознаје структуралне елементе слушаног дела (облик, мелодијске, ритмичке и контрапунктске појединости, емотивне, поетске, психолошке и естетске карактеристике...).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (ХАРМОНИКА)

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Свирањем на инструменту активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и fine моторичке радње.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични од- нос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике. **Исходи** представљају музичке, опа- жајне и сазнајне активности ученика. Понуђени **Музички садржаји** остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућно- стима ученика и инвентивношћу наставника.

Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно свирање. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и

инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и правилно користе извођачки апарат.

Неопходност неговања и одржавања коштано-мишићног и слушног апарата треба да буде стандард.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. *Годишњим планом* се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. *Оперативни план* подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмераваати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предности индивидуалне наставу треба максимално искористити у раду са ученицима. Имајући у виду психо-физичке и музичке способности као и сазнајне капацитете сваког ученика, његово породично окружење и све остале чиниоце у образовно васпитном процесу, сваком ученику понаособ треба прилагодити програмске захтеве и приступ настави и учењу. Све захтеве треба остваривати кроз мањи или већи број једноставнијих па сложенијих примера, у зависности од могућности ученика.

Техничку поставку треба развијати кроз техничке елементе лествица и акорада, етида, вежби. Рад на техници меха треба прилагодити одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Кроз композиције старих мајстора ученика треба упознати са стилем и припремити за полифонију. Разни комади и цикличне форме су важни за развој музичког размишљања, фразирања и концентрације код ученика. Регистре треба правилно употребити у односу на музичке и техничке захтеве. Стално треба радити на квалитету тона, ритмичко-метричкој стабилности, меморији, динамици, агогици.

Ученицима треба помоћи у планирању вежбања уз развијање одговорног односа према начину рада и поштовању процедура у стицању техничких вештина. Учити их истрајности и упорности и развијати осетљивост и сензибилност у интерпретацији музичких дела.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учесће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ВИОЛИНА

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ** учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**
Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике виолине и начин добијања тона; – правилно стоји и држи инструмент и гудало; – изводи пицкато и основне потезе гудалом; – самостално поставља прсте леве руке на хватник у првој позицији на свим жицама; – изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху;		Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Техника десне руке: – квалитет звука на празним жицама; – држање и вођење гудала по једној жици; – прелазак са жице на жицу; – основне динамичке различитости по једној жици; – расподела гудала. Основни потези: деташе, легато, маркато (2 и 4 нота на једно гудало).

– интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст; – примени основне елементе нотне писмености у свирању нотног текста у виолинском кључу; – примени што богатију музичку фантазију коју је развио путем приче и игре са наставником у свирању; – користи различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техника леве руке: – поставка прве позиције; – разлика степена и полустепена; – прва позиција, распореди прстију (полустепен 2-3 и 1-2 прст); – поставка прстију и упоређивање полустепена у односу на суседне жице. Једноставне вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале са трозвучком у једној октави. ЛИТЕРАТУРА – А. С. Шалман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска А) – К. Тахтачиев: <i>Виолина 1</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Христо-матија I–II разред</i> – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i> – Ј. Јорданова: <i>Буквар за мале виолинисте</i> – З. Мемедовић: <i>Учим да свирам виолину</i> – Д. Марковић: <i>Почетна школа за виолину, I свеска</i>
Обавезни минимум програма – три дурске, односно молске скале са трозвучима; – двадесет вежбица, етида; – десет малих комада песмица		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри – Једна једнооктавна скала са трозвучима (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд); – Једна етида или комад – Један комад или први став концертина		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицicato, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Упознавање ученика са основама нотног писма виолинске литературе.
- Упознавање ученика са грађом виолине.
- Упознавање са основним техникама извођачког апарата: поставка руку и тела, држање гудала приликом свирања.
- Подстицање љубави према музици и према инструменту.
- Приближавање звука инструмента ученику уз певање и свирање познатих мелодија
- Усвајање основних потеза гудалом.
- Мотивацију за свирање проналазити уз помоћ игре са инструментом и заједничким музицирањем.
- Охрабривање ученика за заједничко музицирање било са професором или са другим ученицима.

Начин и реализација: Упознавање ученика са деловима виолине и гудала, основама нотног писма. Поставка руку и тела са виолином, поставка шаке и прстију; основна техника извођачког апарата. Сваку композицију објаснити кроз причу, игру, бајку, упознавање са елементима музичке форме. Кроз певање и свирање лакших песмица развијати слух (ментални и контролни). Развијати љубав према инструменту и музици, у складу са индивидуалним анатомским, психо-физичким и уметничким могућностима ученика тежи се ка основама технике и музичких термина. Свирање на празним жицама, потом у краћим лествичним кретањима, у оквиру прве позиције. Рад на динамици кроз веома једноставне композиције, све у покушају да се оствари једноставан музички израз на коме треба инсистирати од почетка.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

- IV смотра - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изражајно пева и свира песмице на виолини; – интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст; – примени основне елементе нотне писмености у свирању задатог нотног текста у виолинском кључу; – примени ознаке за динамику и темпо; – пренесе музичку фантазију коју је развио у раду са наставним ком кроз свирање; – самостално свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – покаже самопоуздање у току јавног наступа; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака; – уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Усавршавање технике свирања на виолини. Темпо (andante, moderato, allegro, presto...). Динамика (piano, mezzo piano, mezzoforte, forte, diminuendo, crescendo...). Техника десне руке: – квалитет звука кроз динамичке промене; – динамичко нијансирање; – јасна расподела гудала уз различите ритмичке јединице; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...; – повезивање свих жица кроз потезе легата. Потези: деташе, легато (4 и 8 нота на једно гудало), стакато, маркато и мартеле. Техника леве руке: – прва позиција, сви распореди прстију; – поставка првог прста уз пражии; – лака хроматика у првој позицији; – глисанда до III позиције на свим жицама; – поставка прстију у односу на суседне жице кроз легато потез (припрема за једноставне акорде). Вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале са дурским или молским трозвуком кроз једну или две октаве у првој позицији. ЛИТЕРАТУРА – Грегоријан: <i>Скале</i> – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – „<i>Изабране етиде</i>“ различитих аутора I–III разреда (издање Москва, „Музика“) – А. С. Шаљман: <i>Бућу виолиниста</i> (I свеска А) – К. Тахтачиев: <i>Виолина 2</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – <i>Хрестоматија I–II</i> разред и <i>II–III</i> разред – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i> – Ј. Јорданова: <i>Буквар за мале виолинисте</i> – Д. Марковић: <i>Почетна школа за виолину</i>, I и II свеска
Обавезни минимум програма – четири дурске, односно молске једнооктавне или двооктавне скале са трозвучима – шест етида са различитом проблематиком – четири комада различитог карактера		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри – Једна једнооктавна или двооктавна скала са трозвучима; – Једна етида – Два комада различитог карактера или варијације или први став концерта (кончертина)		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицкато, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на поставци леве и десне руке. Опуштање руке (зглоб шаке).
- Рад на даљем описмењавању и развоју слуха и музичке интелигенције.
- Развој заједничког свирања и појмова слушања и предслушавања.
- Упознавање са основама динамичких ознака и ознака за темпо.
- Развијање мисаоне целине (фразе).
- Упућивање ученика на слушање музике.

Начин и реализација: Кроз комаде, етиде и вежбе које морају бити дуже и сложеније, техника леве и десне руке се подиже на виши ниво. Свирање лествица ученицима омогућава да се упознају са свим нотама на свим жицама. Примена адекватних композиција, техничких вежби, које омогућавају припрему за промену позиције. Опширније и детаљније радити на динамици (форте, фортисимо, пиано, пианисимо) и боји тона. Упознавање са двотактом, тротактом и мотивом. Увођење писања музичког дневника код куће.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

- IV смотра - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ** учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– свесно меморише нотни текст; – контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција са и без глисанда; – прати интонацију и коригује се; – примењује ознаке темпа, карактера, динамике и агогике; – користи вибрато на дужим нотама; – изводи правилно техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; – самостално и свакодневно вежба; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака – уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – прати музичку фразу у току јавног наступа;		Музичка меморија – неговање и развијање. Самостално вежбање – планирање и процедуре. Држање инструмента и гудала (контрола) Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Усавршавање технике свирања на виолини. Темпо (ларго, виваће, sforzando, глисандо, ритенуто, ађелеран-до...). Техника десне руке: – вођење гудала на две жице истовремено, деташе; – увод у акорде наниже на три жице; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8 нота на једно гудало), стакато, маркато, мартеле, спикато. Техника леве руке: – коришћење бар две различите позиције без прелаза; – почетне вежбе вибрата; – хроматика; – природни флажолети; – једноставни двозвучи са коришћењем једног прста и празних жица; – једноставни акорди на три жице; Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале са трозвучима (дурски или молски квинтакорд и квартсектакорд) у једној позицији, кроз једну или две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Грегоријан: <i>Скале</i> – А. С. Шалман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска Б) – К. Тахтајев: <i>Виолина 2</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – <i>Хрестоматија II – III</i> разред – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i> – Т. Балашова – М. Кеселман: <i>Изабране етиде</i> (I свеска) – <i>Изабране етиде</i> различитих аутора I–III разреда (издање Москва, „Музика“) – З. Багиров: <i>Романса</i> – Д. Кабалевски: <i>Кловнови</i> – <i>Варијације</i> (Н. Бакланова, Комаровски, Хендл) – А. Комаровски: <i>Кончертино Ге-дур</i> (I став) – О. Ридинг: <i>Кончертина ха-мол, Ге-дур</i> (I став) – П. Николић: <i>Кончертино Гедур</i> (I став)
Обавезни минимум програма – четири скале кроз две октаве и разлагања; – шест етида са различитом проблематиком; – четири комада различитог карактера.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм – Једна двооктавна дурска или молска скала са трозвучима (квинтакорд и кватсектакорд) са или без промене позиције; – Једна етида – Два комада различитог карактера; или варијације; или први став концерта (кончертина)		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицкато, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на техници леве и десне руке.
- Увођење вибрата и неговање лепог тона.
- Увођење треће и друге позиције.
- Даљи рад на развоју фразе.
- Неговање заједничког музицирања.
- Припреме за јавне наступе уз савладавање техничких и музичких тешкоћа.
- Проширивање знања о ознакама темпа и динамике.
- Увођење навике самосталног вежбања.

Начин остваривања циљева: Упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата. Увођење вибрата. Препоручити ученику дела композитора различитих епоха, посветити неки час и заједничком слушању. Учење нота до треће позиције, кроз двооктавне лествице са детаљним образложењем промене позиције и почетком рада на ритмичким варијантама.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ** учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– самостално чита сложенији музички материјал; – брже меморише дужи нотни текст; – користи метроном приликом вежбања; – штимује се уз мању помоћ наставника; – примењује вибрато у свирању; – контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; – у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија – неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник–ученик, ученик– ученик). Развој извођачког апарата. Техника десне руке: – уједначеност звука кроз различите потезе; – свирање истовремено на две жице деташе и легато; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже). Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8, 9, 16 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато. Техника леве руке: – коришћење прве, друге треће и четврте позиције са прелазима; – вибрато; – хроматске скале у првој позицији; – разложене терце; – природни и вештачки флажолети; – једноставни двозвучи у првој позицији (сексте, терце, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у првој позицији. Скале и трозвучи Дурске и молске скале (4, 8, 16 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две октаве са прелазима; Дурски и молски трозвучи (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд - деташе и три легато) кроз две октаве са прелазима; ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – А. С. Шалман: <i>Бићу виолиниста</i> (II свеска) – К. Тахтаијев: <i>Виолина 3</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (II свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Хрестоматија III–IV разред</i> – Т. Балашова – М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – <i>Изабране етиде</i> различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (I свеска) – Е. Џенкинсон: <i>Игра</i> – А. Јаншинов: <i>Преслицца</i> – Ђ. Б. Перголези: <i>Арија</i> – П. И. Чајковски: <i>Стара песма</i> – Бакланова: <i>Сонатина Бедур</i> – З. Фибих: <i>Сонатина</i> – А. Јаншинов: <i>Кончертино оп. 35</i> – Кихлер: <i>Кончертино у стилу Вивалдија, Дедур</i> (I или II и III став) – А. Вивалди: <i>Концерт Ге-дур</i> (I став) – Ф. Зајц: <i>Концерт бр. 1, 2</i> (I став)

Обавезни минимум програма – четири скале кроз две октаве и разлагања; – осам етида са различитом проблематиком; – четири комада (или тема са варијацијама) различитог карактера. – први или други и трећи став концерта (или концертина) један или два става сонате
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.
Испитни програм – Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвучи (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима; – Једна етида – Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне – Први или други и трећи став концерта (концертина); или тема с варијацијама; или један или више ставова сонате.
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Развој музичког апарата радом на композицијама сложенијих техничких садржаја.
- Усвајање потеза: staccato, sautillé.
- Рад на вибрату и даљем развоју тона.
- Упознавање ученика са стилским епохама, различитим стилевима у уметности и прављење аналогија са осталим гранама уметности.
- Континуирани рад на развоју навике самосталног вежбања.

Начин и реализација: Анализирањем проблема који се јаве и изналажењем начина на који се они могу решити, подстицати да ученици сами дођу до закључака. Препуштати ученику да сам пише прстореде леве руке. Техничким вежбама обогатити тонове лепим вибратом и лепим тоном. Кроз наставничково свирање и објашњавање долазити до тачне агогике и темпа. Читати врло једноставне композиције са којима се ученик први пут сусреће.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ Циљ учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– самостално штимује свој инструмент; – самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; – контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – истражује начине добијања чистог тона и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на технику припремљеност и емоционални утицај; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – користи првих пет позиција; – користи хармонски слух; – влада једноставнијом двозвучном и акордском техником у програму; – свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање. Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање, интонација и штимовање инструмента. Музичка меморија – неговање и развијање. Камерно музицирање (наставник–ученик, ученик– ученик). Развој извођачког апарата и музичке фантазије кроз рад над одго- варајућом литературом и композицијама сложенијих техничких захтева. Музичка меморија – неговање и развијање. Музички бонтон. Техника десне руке: – владање комплетним звуком на инструменту; – свирање двозвука са једноставним прелазима како деташе тако и легато, стакато...; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама. Потези: деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8,16,24 нота на једно гудало), стака- то, мартеле, спикато, сотије Техника леве руке: – коришћење првих пет позиција са прелазима; – вибрато; – хроматске скале на све четири жице кроз позиције; – разложене терце; – коришћење природних и вештачких флажолета; – једноставни двозвучи у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима; Дурски и молски трозвучи (квинтакорд, сектакорд и квартсек- стакорд – деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима; Компликованије вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (II свеска) – К. Тахтачиев: <i>Виолина 4</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (II свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Хрестоматија IV–V разред и V–VI разред</i> – Т. Балашова – М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> – Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (II свеска) – Мазас: <i>Етиде оп. 36, I свеска</i> – Донт: <i>Етиде оп. 37</i> – избор – Н. Рубинштајн: <i>Преслица</i> – Ђ. Б. Перголези: <i>Сицилијана</i> – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i> (I став) – А. Комаровски: <i>Концерт бр. 2</i> – Ш. Берио: <i>Концерт а-мол</i>
Обавезни минимум програма – две двооктавне дурске и молске скале са разлагањима са променом позиција – осам етида различите проблематике; – два комада различитог карактера; или варијације; – Први или други и трећи став концерта и један или два става сонате;		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм 1. Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвучи (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима; 2. Једна етида 3. Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне 4. Први или други и трећи став концерта;		
Кључни појмови садржаја: виолина, тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Подстицање индивидуалног развоја ученика.
- Даљи рад на развоју музичког апарата увођењем техничких вежби.
- Усавршавање вибрата.
- Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера и промена позиција.
- Подстицање ученика на камерно музицирање и савладавање треме.
- Рад на меморији и свесном усвајању дела као целине.
- Ученика треба оспособити да правилно користи и одржава инструмент.
- Оспособљавање за свирање напамет као и правилно вежбање (фокусирање на проблем и успешно решавање).

Начин и реализација: Увођењем барокне, класичне или модерне композиције уз упознавање карактеристика стила. Техничким вежбама усавршавати технике леве и десне руке као што су скокови у позиције, вибрато, деташе, легато, трилери. Издвајањем мелодијских линија као јединке, обрађати пажњу на сваки тон.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ** учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **66 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – самостално штимује свој инструмент; – самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; – контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – користи метроном приликом вежбања; – истражује начине добијања чистог тона; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – самостално чита нотни текст и примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – користи првих седам позиција; – користи хармонски слух;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија – неговање и развијање. Камерно музицирање (наставник–ученик, ученик– ученик). Развој извођачког апарата Техника десне руке: – владање комплетним звуком на инструменту; – свирање разложених двозвуча у скали, деташе и легато; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама. Потези: деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8, 16, 24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије, рикоше. Техника леве руке: – коришћење првих седам позиција са прелазима; – различите врсте вибрата; – хроматске скале на све четири жице кроз позиције;

– влада двозвучном и акордском техником у програму; – свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – активно слуша часове других ђака и примењује на себи искуства стечена на тај начин; – самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		– коришћење природних и вештачких флажолета; – лака пицката левом руком; – једноставни двозвучи разложено или спојено у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. Скале и трозвучи Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима; Дурски и молски трозвучи (квинтакорд, сектакорд и квартсек-такорд – деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима; Сложеније вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (III свеска) – <i>Хрестоматија</i> IV–V разред и V–VI разред – Т. Балашова – М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (III свеска), издање Москва, Музика – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (II свеска) – Мазас: <i>Етиде оп. 36</i>, I свеска – Донт: <i>Етиде оп. 37</i> – избор – Р. Кројцер: <i>почетне етиде</i> – Ш. Данкл: <i>Варијације</i> – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i> (II и III став) – Ј. Б. Аколај: <i>Концерт амол</i> – Ш. Берио: <i>Балетске сцене</i> – А. Комаровски: <i>Концерт е-мол</i> – Ј. С. Бах: <i>Концерт а-мол</i> – Г. Б. Виоти: <i>Концерт оп. 23</i> – Д. Кабалевски: <i>Омладински концерт</i>
Обавезни минимум програма – две трооктавне дурске или молске скале са разлагањима; – шест етида различите проблематике; – два комада различитог карактера; или варијације; – Први или други и трећи став концерта и два или сви ставови сонате		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм/Програм смотри 1. Једна скала кроз три октаве са разлагањима; 2. Две етиде са различитом проблематиком; 3. Један комад; 4. Први или други и трећи став концерта;		
Кључни појмови садржаја: виолина, тон, интонација, слушање музике, певање, пицкато, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даљи развој ученикове индивидуалности и маште.
- Усавршавање музичког апарата кроз техничке вежбе.
- Препознавање музичких стилова.
- Неговање навике самосталног вежбања.
- Увођење двохвата и подстицање на камерно музицирање.
- Развијање креативности и индивидуалности као и критике и самокритике.
- Развијање самосталности при решавању озбиљнијих техничких и тонских проблема, уз стручну консултацију и надзор наставника.
- Мотивисање ученика за наставак школовања.

Начин и реализација: Подсећати стално да кроз композиције треба пазити на темпо, квалитет тона, динамику, боју, агогику, односно на целокупан музички израз. Рад на вибрату, тону, интонацији, потезима, украсима. Давати много више слободе ученику у свим сегментима извођења композиција као и у одабиру истих.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током шестогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - Из пређеног градива
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Завршни испит - (крај школске године)

ВИОЛИНА - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ПРВОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Познаје карактеристике и историјат гудачких инструманата, препознаје елементе нотног писма (свира нотни текст у виолинском кључу, препознаје партитурне ознаке – знаци за понављање, основне динамичке ознаке)
- Разуме и примењује начине извођења (артикулација)
- Разуме и примењује ознаке за темпо

Концептуално знање

- Разуме и примењује појмове из теорије музике (ноте, ритам, тоналитет, интервали...)
- Разуме карактеристике различитих музичких епоха и примењује у свирању
- Анализира одслушано музичко дело

Процедурално знање

- Изводи одговарајуће технике свирања на виолини
- Разуме и примењује методе (решавање техничких и музичких захтева) код самосталног вежбања
- Свира научени нотни текст напамет, примењује и анализира доживљено слушање и интерпретацију композиција које свира

Метакогнитивно знање

- Препознаје и примењује стечено знање (артикулација, тоналитет, динамика...)
- Свесно и са разумевањем свира различите облике композиција (етиде, комаде концертина...) и поштује њихове стилске карактеристике (форма, технички захтеви)
- Вреднује препоручене композиције, препознаје основне структуралне елементе слушаног дела (повнављање, темпо, врста тоналитета...)

ВИОЛИНА - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ДРУГОГ ЦИКЛУСА

Чињенично стање

- Препознаје и примењује елементе нотног писма и самостално чита нотни текст
- Примењује знање основних музичких елемената (ритам, прсторед, артикулација, агогика,)
- Разуме и примењује све елементе музичке интерпретације
- Познаје основне карактеристике музичких епоха
- Може да свира у мањем саставу

Концептуално знање

- Разуме и примењује стилске карактеристике у свирању
- Критички размишља и износи своја запажања
- Разуме и примењује знања из области теорије музике и историје

Процедурално знање

- Разуме и примењује моторичке вештине
- Репродукује композиције од почетка до краја
- Изводи одговарајуће технике свирања на виолини
- Самостално примењује начине решавања музичких и техничких захтева
- Анализира и примењује различите интерпретације истог дела

Метакогнитивно знање

- Свестан је начина меморисања нотног текста
- Разуме и аргументовано образлаже музичку фантазију и естетику
- Примењује стечено знање (технике, динамике, облика...) при извођењу музичких дела (етиде, комади, сонате концертина..)
- Вреднује препоручене композиције, препознаје структуралне елементе слушаног дела (облик, мелодијске, ритмичке и контрапунтске појединости, емотивне, поетске, психолошке и естетске карактеристике...).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (ВИОЛИНА)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштано-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције.

С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

Припрема за час обухвата читав спектар активности – од детаљног проучавања композиција са ученичког репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе гудачких инструмента, активност наставника обухвата велику па- лету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демон- страција (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре.

Када је реч о десној руци контрабаса треба обратити пажњу да без обзира на стил држања гудала, природно функционисање прсти- ју, зглоба и шаке морају бити у природној равнотежи. Код свих гудачких инструмената честа је појава тзв. слабих прстију, лабавих згло- бова и слично. У тој ситуацији потребно је радити вежбе за јачање слабе мускулатуре руку.

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одгова- рајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко ми- шљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инси- стира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима.

У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ГИТАРА

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ **Циљ** учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – именује делове гитаре и опише својим речима начин добијања тона; – демонстрира како се правилно седи и како се држи гитара; – наведе тонове празних жица на гитари и називе прстију десне руке; – изводи апојандо технику свирања десне руке; – самостално поставља прсте леве руке на врат гитаре у првој позицији; – изводи тирандо технику свирања десне руке; – користи истовремено прсте леве и десне руке; – разликује гласно и тихо свирање, као и споро и брзо свирање; – пева мелодије које свира; – свира двоглас, мелодија уз пратњу баса; – примењује елементе нотне писмености у свирању; – самостално свира кратке композиције напамет; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Делови инструмента и начин добијања тона. Правилно седење и држање инструмента. Празне жице и тонови ми, си, сол, ре, ла, ми. Називи прстију десне руке. Основни елементи нотне писмености – трајање нота. Апојандо техника свирања десне руке – свирање са наслоним. Тирандо техника свирања десне руке- чупкање. Ознаке за прсторед десне руке. Ознаке за прсторед леве руке. Техника леве руке – прва позиција. Двоглас, истовремено коришћење палца и прста. Извођење основне динамике (форте и пијано). Свирање у дуу... (наставник– ученик или два ученика). Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, I део</i> – Ј. Јовичић: <i>Почетница за гитару</i> – М. Ђулијани: <i>Техничке вежбе</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – Вера Огризовић: <i>Збирка композиција Мој први концерт</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом
Обавезни минимум програма: – четири лествице у првој позицији; – четири етиде; – три комада;		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре (на крају школске године) 1. Једна лествица; 2. Једна етида или краћа композиција одређених техничких захтева; 3. Две композиције по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: тон, техника, мелодија, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Успостављање међусобног поверења између наставника и ученика
- Формирање унутрашњих слуховних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености (имена нота, трајање нота, виолински/бас кључ)
- Овладавање основном техником свирања
- Упознавање ђака са основним деловима инструмента, правилним седењем и правилним положајем обе руке
- Свирање тонова апојандо техником и тирандо техником
- Савладавање лествица у оквиру прве позиције
- Увод у полифонију преко врло једноставних канона и имитација
- Упознавање са најједноставнијим динамичким контрастима и најједноставнијим променама боје

Начин и реализација: У складу са индивидуалним анатомским, психо-физичким и уметничким могућностима ученика тежи се ка усвајању основа технике и музичких термина. Свирање на празним жицама, а потом у краћим лествичним кретањима, као и свирање симултаних акорада и арпеђа у оквиру прве позиције. Рад на динамици кроз веома једноставне композиције, све у покушају да се оствари једноставан музички израз на коме треба инсистирати од почетка.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

- IV смотра - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно седи и држи гитару; – чита ноте на свим жицама, закључно са петом позицијом самостално или уз помоћ наставника; – разликује ознаке за прсторед, празне жице и римске бројеве за поља; – користи обе технике свирања у десној руци, апојандо, тирандо; – чита нови нотни текст, уз помоћ наставника и проналази тонове задате композиције; – обликује једноставну музичку фразу на нивоу захтева; – примењује елементе нотне писмености у свирању; – демонстрира најједноставнију промену боје; – примењује основне смернице за извођење малог баре хвата уз помоћ наставника; – самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; – демонстрира правилан начин вежбања; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Примена нотне писмености на гитари. Технике свирања у десној руци – тирандо и апојандо. Поставка малог баре хвата. Ознаке прстореда – читање и примена. Динамика (форте, фортисимо, пијано, пијанисимо). Боја тона (ординаре, тасто, понтичело). Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале. ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, I и II део</i> – Вера Огризовић: Збирка композиција <i>Мој први концерт</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за класичну гитару</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – М. Ђулијани: <i>Техничке вежбе</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма.
Обавезни минимум програма: – четири лествице у првој позицији; – четири етиде; – три комада.		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Две композиције, по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на техничким елементима (на шеснестинама, пунктираним нотама)
- Комплетно упознавање свих нота, закључно са петом позицијом
- Савладавање основних дурских и молских акорада
- Рад на дурским и молским лествицама до петог поља
- Поставка малог баре хвата
- Рад на динамици
- Поставка најосновних елемената музичке форме
- Усмеравање ученика на самостално бављење инструментом (формирање радних навика)

Начин и реализација: Кроз комаде, етиде и вежбе које морају бити дуже и сложеније техника се подиже на виши ниво. Свирање лествица без празних жицаученицима омогућава да се упознају са свим нотама до пете позиције. Примена адекватних композиција и техничких вежби, које омогућавају припрему за мали баре хват. Опширније и детаљније радити на динамици (форте, фортисимо, пиано, пианисимо) и боји тона (ординаре, тасто, понтичело). Упознавање са двотактом, тротактом и мотивом. Увођење писања музичког дневника код куће.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

- IV смотра - (крај школске године)

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ **Циљ** учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно седи и држи гитару; – препозна све ноте на свим жицама, закључно са седмом позицијом самостално или уз помоћ наставника; – уз помоћ наставника чита нови нотни текст, проналази тонове задате композиције; – примењује задати прсторед; – примени основне смернице за правилно извођење вибрата; – изводи тирандо у једноставним акордским разлагањима уз већу стабилност десне руке; – уз помоћ наставника препозна и издвоји главну мелодију помоћу различите динамике и врсте удара; – самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; – примени знања о елементима музичке форме у интерпретацији композиције; – демонстрира правилан начин вежбања;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Вежбе за четврту, пету и седму позицију. Техника вибрата. Усавршавање технике десне руке, тирандо. Елементи музичке форме- двотакт, мотив. Динамика – форте, фортисимо, пијано, пијанисимо. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон Скале и трозвуци Двооктавне скале – промена позиције и рада на ритмичким варијантама Лествични интервали ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – М. Ђулијани: <i>Техничке вежбе</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Д. Богдановић: <i>Шест дечјих комада</i>

– уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу динамике и боје тона; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		– Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.
Обавезни минимум програма: – четири лествице – четири етиде; – три комада.		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) 2. Једна етида; 3. Два комада		
Кључни појмови садржаја: вибрато, музички израз, баре хват, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Упознавање хватника закључно са седмом позицијом.
- Увођење типских двооктавних лествица у новим позицијама.
- Свирање лествичних интервала у спором темпу.
- Постављање технике вибрата.
- Рад на поставци великог баре хвата.
- Рад на одвајању мелодије и пратње.
- Једноставна анализа композиција.
- Овладавање специфичним ознакама везаним за инструмент.

Начин и реализација: Учење нота до седме позиције кроз двооктавне лествице са детаљним образложењем промене позиције и почетком рада на ритмичким варијантама. Помоћу различите динамике и различитих врста удара кроз композиције детаљније се ради на ознакама за инструмент, као и образложење катактера композиције.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ **Циљ** учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита ноте закључно са деветом позицијом уз помоћ наставника или самостално; – чита са листа једноставне композиције; – примени легато у свирању; – изводи једноставне украсе, горњи и доњи предудар; – примени основне смернице за правилно извођење великог баре хвата; – свира техником арпеђа; – уз помоћ наставника користи ознаке за агогику и карактер у композицијама које изводи; – критички вреднује изведене композиције у односу на технику припремљеност и емоционални утицај; – демонстрира правилан начин вежбања; – уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу артикулације, динамике и боје; – примењује елементе полифоније у извођењу; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Девета позиција. Упознавање са украсима. Вежбе за легато технику. Усавршавање арпеђа. Увођење у поставку великог баре хвата. Анализа композиције (назив и врста, облик, темпо, карактер). Музички израз. Ознаке: карактер, динамика, агогика. Увод у полифонију. Читање с листа. Свирање у дуу... (наставник– ученик или два ученика) Музички бонтон. Скале и трозвучи Скале кроз две октаве ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Д. Богдановић: <i>Шест децијих комада</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – М. Ђулијани: <i>120 арпеђа, оп. 1</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> – Ј. Дауленд: <i>Лаки комади</i> – Ј. А. Логи: <i>Партита</i> – Ф. Сор: <i>Етиде, оп.31/I и II</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.
Обавезни минимум програма: – четири лествице; – четири етиде; – три комада;		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) 2. Једна етида; 3. Два комада – један полифони		
Кључни појмови садржаја: легато, украси, агогика, полифонија.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даље употпуњавање и развијање способности ученика у оквиру садржаја програма
- Поставка легато технике за леву руку
- Даљи рад и усавршавање двооктавних лествица и интервала
- Даље усавршавање арпеђа десне руке
- Упознавање девете позиције
- Упознавање са једноставним украсима – горњи и доњи предудар
- Увођење ознака карактера
- Успостављање потпуне контроле ритма и темпа
- Инсистирање на музичком изразу
- Објашњење и употреба агогике
- Оспособљавање ученика за самосталан рад
- Увођење читање с листа

Начин и реализација: Анализирањем проблема који се јаве и изналажењем начина на који се они могу решити, подстицати да ученик сам дође до закључака. Препуштати ученику да сам пише прстореде леве и десне руке. Техничким вежбама обогатити тонове горњим и доњим предударима. Кроз наставниково свирање и објашњавање долазити до тачне агогике и темпа. Читати врло једноставне композиције са којима се ученик први пут сусреће.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ **Циљ** учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; – чита са листа; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – самостално вежба поштујући процедуру; – примењује основне елементе полифоније у свирању; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техничке вежбе за усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата. Веза између анализе облика и интерпретације дела. Музичко фразирање. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Полифоне композиције – приступ и реализација. Читање с листа. Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале кроз три октаве промена позиције, скокови за леву руку. ЛИТЕРАТУРА Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање са карактеристикама стила. – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Герхард Швертбергер: <i>Збирка композиција</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – М. Ђулијани: <i>120 арпеђа, оп.1</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> – Ј. Дауленд: <i>Лаки комади</i> – Ј.А. Логи: <i>Партита</i> – Ф. Сор: <i>Етуде, оп. 31/ I и II</i> Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.
Обавезни минимум програма: – две лествице кроз три октаве; – четири етуде; – три комада.		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		

Испитни програм

1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста)
2. Једна етида;
3. Два комада – један полифони

Кључни појмови садржаја: фраза, полифонија, музички израз, музички бонтон.

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Рад на легатима за леву руку
- Рад на промени позиције и скоковима за леву руку
- Даљи рад на украсима – двоструки предудар, мордент, пралтрилер
- Рад на артикулацији и детаљна контрола трајања тонова
- Вежбе за баре хват и вежбе за истезање
- Даљи рад на читању с листа у једноставнијим примерима
- Проширивање репертоара

Начин и реализација: Проширивање репертоара се врши увођењем ренесансне, барокне или модерне композиције уз упознавање карактеристика стила. Техничким вежбама усвршавати технике леве руке као што су скокови, двоструки предудари, мордент, трилери, баре хватови, легата. Издвајањем мелодијских линија, обраћати пажњу на сваки тон.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка детета, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ГИТАРА**

Циљ Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **66 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита ноте до дванестог поља; – наштима гитару по слуху; – изводи природне флажолете, трилере, украсе; – изводи вештачке флажолете и пицикато; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела;		Тонове до XII поља. Природни и вештачки флажолети, трилери, украси, пицикато. Техничке вежбе: усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата. Анализа облика и интерпретација дела – сонатни облик. Музичко фразирање. Полифоне композиције – приступ и реализација. Штимовање.

– користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; – критички вреднује изведене композиције у односу на технику припремљеност и емоционални утицај; – самостално вежба поштујући процедуру; – примењује основне елементе полифоније у свирању; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – меморише дужи нотни текст; – чита са листа; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Меморисање нотног текста. Полифона композиција Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Читање са листа. Скале и трозвучи Скале кроз три октаве Промена позиције, скокови за леву руку. ЛИТЕРАТУРА Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила. – Ј. Јовичић: <i>Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Ф. Карули: <i>Сонате</i> – М. Ђулијани: <i>Сонатине</i> – Ф. Сор и Сеговија: <i>20 етида</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – Хуберт Кепел: <i>техничке вежбе</i> Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом
Обавезни минимум програма – две лествице кроз три октаве; – две етиде; – два комада;		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм 1. Једна трооктавна лествица 2. Једна етида; 3. Један став сонатине или сонате, свите или варијације 4. Један комад		
Кључни појмови садржаја: фраза, полифонија, музички израз, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на комплетном музичком образовању
- Рад на тремоло техници
- Извођење свих украса (од предудара до трилера)
- Рад на октавним флажолетима и на разним врстама ефеката (тамбора, пициката, ефекат добоша и др.)
- Рад на штимовању инструмента
- Развијање способности уочавања хармонских промена у току свирања
- Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења
- Оспособљавање ученика за наставак школовања

Начин и реализација: Подсећати стално да кроз композиције треба пазити на темпо, квалитет тона, динамику, боју, агогику, односно на целокупан музички израз. Рад на украсима као што су предудар, трилер, ефекат добоша и др. Давати много више слободе ученику у свим сегментима извођења композиција као и у одабиру истих.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током шестогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Завршни испит - (крај школске године)

ГИТАРА - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ПРВОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Индетификује музичке симболе и делове инструмента
- Препознаје све музичке ознаке у оквиру композиције.
- Разуме и примењује ознаке за темпо.
- Разликује динамичке контрасте.

Концептуално знање

- Разуме и примењује појмове из теорије музике (ноте, ритам, тоналитет, интервали...)
- Реализује начине извођења композиција (динамика, агогика, артикулација..)
- Анализира одслушано музичко дело.
- Примењује знање музичких појмова из солфеђа.

Процедурално знање

- Изводи композиције напамет.
- Дискутује о евентуалним техничким проблемима.
- Анализира доживљено слушање и интерпретацију композиције које свира.

Метакогнитивно знање

- Анализира и опажа музичке симболе у оквиру композиције.
- Тумачи и разматра своје музичке наступе.
- Објашњава своје личне стратегије при учењу и слушању музике.

ГИТАРА - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ДРУГОГ ЦИКЛУСА

Чињенично станје

- Разуме и примењује све основне музичке елементе (ритам, артикулацију, агогику, прсторед...)
- Анализира нотни текст.
- Изражава сопствени стил свирања.
- Прилагођава се у тимском свирању.

Концептуално знање

- Резимира и аргументује своја запажања.
- Констатује и примењује знања из теорије музике и софеђа.
- Анализира одслушано музичко дело.
- Дискутује и објашњава основне музичке појмове.

Процедурално знање

- Рашчлањује и решава све евентуалне техничке проблеме.
- Изводи композиције напамет од почетка до краја.
- Анализира доживљено слушање и интерпретацију композиције коју свира.

Метакогнитивно знање

- Самостално трага за поставком композиције.
- Тумачи и разматра своје музичке наступе.
- Објашњава своје личне стратегије при учењу и слушању музике.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (ГИТАРА)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштано-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки од- говор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају при- лику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и машто- вит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одгова- рајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да ра- звија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко ми- шљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ФЛАУТА

Назив предмета **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флаута је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; – дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; – контролише положај тела при свирању; – правилно поставља и држи инструмент; – производи самостално тон; – самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; – правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – покаже позитиван однос према заједничком свирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Упознавање са флаутом, њеним карактеристикама и начином одржавања. Основно нотно описмењавање – упознавање са нотним вредностима и паузама. Основе технике дисања: удисај и издисај уз подршку трбушних мишића (дијафрагме), без инструмента и са њим. Поставка усана (амбажура) на глави флауте. Емитовање (добијање) тона у првој октави (количина, брзина и правац ваздуха). Улога језика – атак. Правилно држање инструмента: – држање тела; – поставка леве руке – стабилан ослонац на кажипрст; – поставка десне руке – стабилан ослонац на палац и мали прст. Овладавање грифовима прве октаве. Основне артикулације: портато и легато. Музичка меморија – неговање и развијање. Изддржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега. Камерно музицирање са наставником (дуо). Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике. Увођење у начине самосталног рада код куће. Музички бонтон. Скале и трозвучи Упознавање са тоналитетима и њиховим трозвучима у оквиру са- владаног тонског опсега у целим нотама, половинама и лаганим четвртинама (Ге и Еф- дур) ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Рикије: <i>Мени не мањка даха</i> – Т. Ваи: <i>Почетна књига за флауту</i> – Бантаи – Шипош: <i>АБЦ</i> – А. Кавчић Пуцихар: <i>Свирамо флауту</i> – М.Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – 1-3 – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту за први разред</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу Избор комада из збирке Хрестоматија 1: – Руска народна песма: <i>Топ-Топ</i>, Кабалевски: <i>Мала полка</i>, Руска народна песма: <i>Препелица</i>. – Ј. Хајдн: <i>Ариета</i> – Х. Персл: <i>Ригодон</i> – Чешка народна песма: <i>Анушка</i> – Пуцихар: <i>Лунина песма</i> – Е. Босвел: <i>Мало магаре</i> – Л. В. Бетовен: <i>Шкотска игра</i> – А. Гедике: <i>Игра</i> и друге композиције сличног садржаја и тежине
Обавезни минимум програма: – вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника – избор неколико једноставних комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотре: 1. једна лествица напамет; 2. једна етида; 3. једна композиција по слободном избору		
Кључни појмови садржаја: тон, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Упознавање са инструментом
- Овладавање техником дисања и поставком усана
- Почетни рад на развијању музичке фантазије
- Упознавање са функционалним положајем тела, правилним стајањем и поставком руку
- Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо
- Повезивање визуелног и слушног перцепирања са извођачким апаратом
- Развој слуха
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

- IV смотра - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Назив предмета **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флаута је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; – дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; – правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; – производи самостално тон; – самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; – примењује основне елементе музичке писмености приликом свирања и читања нотног текста у виолинском кључу; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање током јавног наступа; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – испољи позитиван однос према заједничком музицирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Правилно држање инструмента: – држање тела; – поставка леве руке – стабилан ослонац на кажипрст; – поставка десне руке – стабилан ослонац на палац и мали прст. Правилно дисање – контрола. Амбажура и њена контрола. Улога језика – атак. Овладавање грифовима прве и друге октаве. Основне артикулације: стакато и легато. Основни елементи музичке писмености. Основне ознаке темпа. Музичка меморија – неговање и развијање. Тонски опсег: d1 – d3. Изддржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега. Технике вежбе за развој покретљивости прстију. Самостално вежбање – начини и процедуре. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске лествице до два предзнака, са тоничним квинтакордима, кроз две октаве. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – 3-7 вежбе – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>Етиде</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – Композиције из збирке <i>Хрестоматија 1</i>: – В. А. Моцарт: <i>Мајска песма, Песма пастира</i> – Н. Бакланова: <i>Хоровод</i>

		– Е.Перишон : <i>Рано јутро</i> – Хамилтон: <i>Песма дуги</i> – Ј. Брамс: <i>Успаванка</i> – К. В. Глук: <i>Плес духова</i> – В. А. Моцарт: <i>Арија Папагена</i> – Е. Кронке: <i>Моменто ђокозо</i> – Е. Храдецки: <i>Сунчани реге</i> – М. Кесик: <i>Пипова звона</i>
Обавезни минимум програма – вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотре: 1. једна лествица напамет; 2. једна етида; 3. једна композиција по слободном избору		
Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на развоју спољашњег и унутрашњег слуха
- Развој контроле тона уз основе динамичког нијансирања
- Наставак рада на развијању музичке фантазије и креативности
- Проширивање знања о механизму произвођења флаутског звука, Ширење регистра по могућству ученика
- Обогаћивање искуства стеченог у области функционалне употребе извођачког апарата.
- Развој слуха
- Рад на опуштенијем и спонтанијем раду дисајних органа као и моторике приликом извођења.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) – /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

- IV смотра - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Назив предмета **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флаута је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; – кратко опише технику дисања коју користи при свирању;		Континуирана контрола исправно постављеног дисања. Контрола амбажуре. Тонски опсег: ce^1 - ge^3

– користи проширен тонски опсег инструмента; – контролише позицију тела приликом свирања; – изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – самостално свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – самостално вежба код куће – радо свира у камерном саставу. – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Грифови прве, друге и дела треће октаве. Атак : координација прста и језика. Основне динамичке разлике (f, p). Музичка фраза – елементи и обликовање. Свирање композиција различитих садржаја уз клавирску пратњу. Музичка меморија – неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник–ученик; ученик– ученик). Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске лествице до три предзнака, са тоничним квин-такордима у обртајима. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – 7-10 – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>Етиде</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – Избор композиција из збирке <i>Хрестоматија 1</i> – В. Поп: <i>Срећни дом</i> – В. Поп: <i>Шумско цвеће</i> – Чичков: <i>Скерцо; Скерцино</i> – Гоек: <i>Гавота</i> – Е. Храдецки: <i>Сунчани реге</i> – С. Џоплин: <i>Забављач</i> – Гедике: <i>Игра</i> – Р. Л. Каин: <i>Прелудијум и игра</i> – Г. Ф. Телеман: <i>Менует II из Свите у а – молу</i> – Ј. Л. Дусек: <i>Менует</i> – П. Николић: <i>Андантино</i> и други комади сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма – вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира по слободном избору		
Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на техници дисања, као и детаљан рад на корелацији прстију и језика
- Наставак и проширивање рада на тонским и техничким вежбама
- Рад на мотивацији ученика за јавним наступом
- Оспособљавање музичког апарата за извођење техничких и тонски захтевнијих композиција
- Развијање слуха
- Упознавање са различитим начинима добијања звука (легато, стакато, портато)
- Развијање имагинације ученика и освешћивање повезаности психичког и физичког аспекта извођења

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флаута је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – правилно поставља и држи инструмент; – контролише позицију тела приликом свирања; – правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; – изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – користи проширен тонски опсег инструмента; – примењује различите артикулације и вибрато; – примењује основне ознаке за темпо и динамику; – учествује на јавним наступима; – самостално вежба код куће; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Интонација, слушање и штимовање инструмента. Тонске вежбе. Поставка вибрата. Уједначеност квалитета тона у свим регистрима инструмента. Овладавање грифовима прве, друге и дела треће октаве. Динамичко нијансирање (f, mf, mp, p). Основни украси (трилер, предудар, пралтрилер, мордент). Музичка меморија – неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник–ученик; ученик–ученик). Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до четири предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у оквиру савладаног тонског опсега у различитим артикулацијама, у осминама и лаганим шеснае-стинама, напамет. Дупле терце и терце у покрету. Скале свирати развијено. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – од 10 и даље – М. Мојс: <i>24 мале етиде</i> – М. Мојс: <i>Тонске вежбе</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – В. Поп: <i>30 лаких етида за флауту оп.320</i> – Г. Гариболди: <i>Мињон етиде оп.131</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: <i>Арабела</i> – Г. Тихомиров: <i>Мала корачница</i> – В. Поп: <i>Шпанска игра</i> – В. А. Моцарт: <i>Арија Тамина</i> из опере <i>Чаробна фрула</i> – М. П. Мусоргски: <i>Гопак</i> – Л. Вајнер: <i>Игра лисице</i> – Вебер: <i>Дудова колиба</i> – К. Дебиси: <i>Мали црнац</i> и други комади сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма: – техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; – избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и лаганим шеснаестинама 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет		
Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, динамика, темпо, дисање, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у предходном разреду. Са нарочитом пажњом усмереном на хармониско-мелодијске односе.

- Продубљивање осетљивости на лепоту флаутског звука, доследним радом на усавршавању извођачке вештине „певања“ на флаути. Повезивање технике и тона и њихово нијансирање
- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела
- Наставак рада на развијању самосталне музичке фантазије
- Продубљивање самосталности при вежбању
- Оспособљавање музичког апарата за извођење техничких и тонских захтевнијих композиција и даљи рад на развијању слуха
- Рад на опуштности моторно-мануелног апарата при извођењу захтевнијих композиција
- Освешћивање процеса меморисања

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ФЛАУТА**

Циљ: Циљ учења предмета Флаута је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– користи проширен тонски опсег инструмента; – користи вибрато; – препозна и изводи хроматику; – користи дупли језик у свирању; – изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – примењује основне ознаке за темпо и динамику; – се самостално штимује уз контролу наставника; – учествује на јавним наступима; – испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Тонске вежбе М. Мојса. Ширење тонског опсега. Тонски опсег : це¹-ха³ Поставка дуплог језика. Артикулације:(стакато, портато, тенуто и легато). Разумевање нових агогичких ознака. Читање с листа. Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp) Интонација, слушање и штимовање инструмента. Цикличне композиције. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске лествице до пет предзнака, са тоничним квинта- кордима и обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве, у осминама и лаганим шеснаестинама. Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М.Мојс: <i>Тонске вежбе</i> – М.Мојс: <i>25 мелодијских етида</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>20 малих етида,оп.132</i> и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: <i>Шпанска серенада</i> – В. Поп: <i>Песма без речи</i> – В. Поп: <i>Шведска идила</i> – М. Пот: <i>Сичилиана</i> – Р. Вебер: <i>Цигански капричо</i> – П. Пруст: <i>Прелудијум и игра</i> – Е. Келер: <i>Пјероова игра</i>

		– Е. Келер: <i>Мазурка</i> – М. Јеличанин: <i>Ноктурно и Скерцо</i> и други комади сличног садржаја и тежине. Сонате – Г. Ф. Телеман: <i>Соната у Еф - дуру</i> – Р. Валентајн: <i>12 соната</i> – избор и друге сонате сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма – техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет		
Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даља разрада на пољу тона и повезивања са техником (скале са различитим артикулацијама и кроз интервале) кроз вежбе
- Проширивање знања из орнаментације
- Посвећивање нарочите пажње изучавању композиција техничке структуре и композиција са романтичарском кантиленом, ради даљег развоја извођаче технике „певања“ на флауту
- Рад на микродинамици
- Стални развој музичке фантазије
- Упознавање флауте као оркестарског и камерног инструмента
- Даљи развој слушне контроле при функционисању моторног апарата
- Даљи развој моторичких вештина. Профилисање различитих тушеа.
- Обогаћивање извођења на флаути

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **ФЛАУТА**

Циљ: **Циљ** учења предмета Флаута је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **66 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– користи цео тонски опсег инструмента; – изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона; – самостално се штимује уз контролу наставника; – користи дупли језик у свирању; – препознаје основне ознаке за темпо и динамику; – учествује на јавним наступима; – самостално вежба код куће; – испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; – посећује концерте и друге музичке манифестације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Тонске вежбе. Ширење тонског опсега: Тонски опсег: ce^1-ce^4 Уједначеност квалитета тона у свим регистрима. Усавршавање дуплог језика. Овладавање грифовима прве, друге и треће октаве. Атак (координација прста и језика). Артикулације: (стакато, портато, тенуто и легато). Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp). Интонација, слушање и штимовање инструмента. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале (сви тоналитети) са тоничним квинтакор- дима и обртајима, доминантним и умањеним септакордима, у обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве у шеснаестинама. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Тонске вежбе</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>20 распеваних етида оп. 88</i> и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: <i>Руска циганска песма</i> – Берлиоз: <i>Арија и игра</i> – Ф. Гоек: <i>Тамбурин</i> – Г. Форте: <i>Сичилијана</i> – Е. Келер: <i>Романса</i> – Е. Келер: <i>Шпански валцер</i> – Р. Хофман: <i>Скерцо</i> – Синисало: <i>Три минјатуре</i> – К. В. Глук: <i>Мелодија из опере „Орфеј и Еуридика“</i> и други комади сличног садржаја и тежине. Сонате и свите – Б. Марчело: <i>Соната Бе-дур или де-мол</i> – Г. Ф. Телеман: <i>Соната Еф-дур</i> – Г. Ф. Хендл: <i>Соната Еф-дур или ге-мол</i> – Ј. С. Бах: Избор ставова из <i>Свите бр. 2, у ха – малу</i> и друге композиције сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма – техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет		
Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Наставак рада на компликованијим вежбама за тон као и опсежна примена досадашњег знања у решавању техничких проблема. Увођење рада на дуплом и троструком језику, као и интезивни рад на интервалима
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања
- Проширивање знања о музичким облицима
- Довођење вештине читања а *prima vista* на ниво који задовољава потребе аматерског бављења музиком. Развијање вештине читања непознатог нотног текста.
- Рад на ослобађању притиска при свирању било каквог тонског и техничког проблема
- Усавршавање техничког аспекта извођења кроз познавање техничког фразирања.
- Повезивање теоретског разумевања са извођачком праксом
- Рад на издржљивости менталној и физичкој приликом извођења дужих композиција
- Подстицање заинтересованости ученика да самостално компонује кратке музичке фразе
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Завршни испит - (крај школске године)

ФЛАУТА - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ПРВОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Познаје карактеристике и историјат инструмента
- Препознаје елементе нотног писма (свира нотни текст у виолинском кључу, препознаје партитурне ознаке – знаци за понављање, основне динамичке ознаке)
- Разуме и примењује начине извођења различитих артикулација
- Разуме и примењује ознаке за темпо

Концептуално знање

- Разуме и примењује појмове из теорије музике (ноте, ритам, тоналитет, интервали...)
- Разуме карактеристике различитих музичких епоха и примењује у свирању
- Анализира одслушано музичко дело

Процедурално знање

- Изводи одговарајуће технике свирања на инструменту
- Разуме и примењује методе (решавање техничких и музичких захтева) код самосталног вежбања
- Свира научени нотни текст напамет, примењује и анализира доживљено слушање и интерпретацију композиција које свира

Метакогнитивно знање

- Препознаје и примењује стечено знање(артикулација, тоналитет, динамика...)
- Свестно и са разумевањем свира различите облике композиција (етиде, сонатине...) и њихове стилске карактеристике (тонски слог, форма, технички захтеви)
- Вреднује препоручене композиције, препознаје основне структуралне елементе слушаног дела (повнављање, темпо, врста тоналитета...)

ФЛАУТА - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ДРУГОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Препознаје и примењује елементе нотног писма и самостално чита нотни текст
- Примењује знање основних музичких елемената (ритам, прсторед треће октаве, артикулација, агогика)
- Разуме и примењује све елементе музичке интерпретације
- Познаје основне карактеристике музичких епоха
- Може да свира у мањем саставу

Концептуално знање

- Разуме и примењује стилске карактеристике у свирању
- Критички размишља и износи своја запажања
- Разуме и примењује знања из области теорије музике и историје

Процедурално знање

- Разуме и примењује моторичке вештине
- Репродукује композиције од почетка до краја
- Изводи одговарајуће технике свирања на флаути
- Самостално примењује начине решавања музичких и техничких захтева
- Анализира и примењује различите интерпретације истог дела

Метакогнитивно знање

- Свестан је начина меморисања нотног текста
- Разуме и аргументовано образлаже музичку фантазију и естетику
- Примењује стечено знање (технике, динамике, облика...) при извођењу музичких дела (етиде, концерти, сонате...)
- Вреднује препоручене композиције, препознаје структуралне елементе слушаног дела (облик, мелодијске, ритмичке и контрапутске појединости, емотивне, поетске, психолошке и естетске карактеристике...).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (ФЛАУТА)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике. **Исходи** представљају музичке, опажајне и сазнајне актив- ности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника.

Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и му- зичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене ис-кустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштано-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања.

У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави дувачких инструмената у првом циклусу посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника, трске или писка (у зависности од инструмента). Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, потребно је применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Већ од првих корака изузетно је важно развијати љубав код ученика за заједничко музицирање.

У току другог циклуса треба обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. Посебну пажњу треба усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. скале свирати напамет, увек у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања.

У раду увек треба до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Код ученика, треба неговати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмеравати на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања. Изузетно је важно радити на стицању искуства свирањем у камерним ансамблима или оркестру.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја.

Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У

оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

КЛАРИНЕТ

Назив предмета **КЛАРИНЕТ**

Циљ **Циљ** учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- олише својим речима карактеристике кларинета и начин добијања тона; - правилно стоји и држи кларинет; - држи правилно амбажуру и обе руке, правилно дише; - изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; - изводи правилно техничке вежбе за квалитет тона, стакато, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском кључу; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање..;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Поставка правилног дисања и вежбе дисања. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Поставка амбажуре. Техника десне руке: - правилно постављање позиције прстију на рупама и клапнама; - правилно постављање палца за ослањање инструмента; - правилно позиционирање шаке. Техника леве руке: - правилно постављање позиције прстију на рупама и клапнама; - правилно позиционирање шаке.

– примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Стакато техника: правилно ударање врхом језика у трску. Вежбе за развој моторике прстију леве руке. Скале и трозвучи: Це, Ге, Де, Бе и Еф-дур, а, е, де, ха и ге мол у две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун: <i>Школа за кларинет број 1</i> – Радивој Лазић: <i>Учим кларинет број 1</i> и остала литература сличне тежине по избору наставника
Обавезни минимум програма – дурске и моске скале до једног предзнака – 20 етида – 2 комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Програм смотри – Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде – Један комад уз пратњу клавира (изводи се напамет)		
Кључни појмови садржаја: амбажура, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Приоритет сваког наставника класичног инструмента треба да буде да ученик развије љубав према инструменту и мотивацију за редовно вежбање.
- Увођење ученика у основе класичне музике (уопштено, кроз машту и причу).
- Музичко описмењавање.
- Ученика треба оспособити да правилно користи и одржава инструмент.
- Оспособљавање за свирање напамет као и правилно вежбање (препознавање проблема и како га успешно решити).
- Кроз рад одређених вежби, постизање што квалитетнијег тона, усклађивање рада језика и прстију.
- Правилна поставка усника.
- Савладавање основних појмова мелодике, ритма и динамике.
- Уз добро постављену технику дисања и амбажуру, инсистирати на јасном наступу тона, као и на уједначености тонова у јачини и боји током издржавања тонова.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Начин и реализација: У складу са индивидуалним анатомским, психо-физичким и уметничким могућностима ученика тежи се ка основама свирачке технике. На почетку ученик ради вежбе дисања да би формирао правилан начин дисања. Редовно издржавање тонова ради постизања што квалитетнијег и стабилнијег тона. Вежбање техничких етида да би се ученик оспособио за свирање скала и комада. Скале се свирају кроз једну и две октаве. Познавање тонова у малој, првој и другој октави.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - /
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

- IV смотра - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Назив предмета **КЛАРИНЕТ**

Циљ **Циљ** учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно стоји и држи инструмент; – свира уједначено малу, прву и другу октаву; – свира технике легато и стакато; – примени основне елементе нотне писмености и теорије у свирању; – чита нотни текст у виолинском кључу; – чита динамичке и ознаке за темпо; – свира вежбе за побољшање технике тона и моторике прстију; – свира у опсегу од Е до це3; – свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонске и техничке вежбе за унапређивање целокупног извођач-ког апарата (тон, амбажура, техника прстију и језика). Синхронизација језика и прстију. Рад на побољшању интерпретације. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до три предзнака кроз две октаве – стака-то и легато ЛИТЕРАТУРА Етиде – Бруно Брун: <i>Школа за кларинет број 1, 2</i> – Радивој Лазић: <i>Учим кларинет број 1, 2</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима. Комади Комади по избору наставника адекватне тежине
Обавезни минимум програма – дурске и молске скале до 3 предзнака са тоничним трозвуком кроз две октаве – 25 етида – 2 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Смотра на крају године (изводи се напамет) Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком 2 етиде Комад уз пратњу клавира		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Наставак развијања љубави према класичној музици и мотивације за свирањем и вежбањем инструмента.
- Правилна поставка и држање инструмента, контрола тона и техника дисања, наставник треба веома стрпљиво да објашњава и да узме у обзир и психо-физичке предиспозиције детета.
- Наставак рада на динамичком нијансирању као и упознавање са контролом тона током свирања.

- Припрема за јавне наступе и упознавање са свирањем и правилом понашања на јавним наступима (однос према публици).
- Развијање сопствене креативности, помоћ при учењу самосталног вежбања као и правилног и ефективног коришћења времена за вежбање.
- Детаљнији рад на појмовима мелодике, динамике и ритма.
- Помоћ при одабиру и коришћењу музичке литературе, слушању музике и избору осталих извора за унапређивање музичког образовања.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Начин и реализација: Кроз комаде, етиде и тонске вежбе, које морају бити дуже и сложеније, техника се подиже на виши ниво. Лествице се свирају до три предзнака. Ученик упознаје део грифова треће октаве. Свирају се различите артикулације (легато, стакато, портато). Рад на оспособљавању ученика за што квалитетније и самостално вежбање.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Смотре:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - /
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

- IV смотра - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Назив предмета **КЛАРИНЕТ**

Циљ Учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – свира у распону од Е мало до е3; – свира различите типове артикулација; – исправи интонацију у току свирања уз помоћ наставника; – повеже стечено знање из основа муз.писмености са техничким процедурама на инструменту; – прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – препознаје агогику; – критички вреднује изведене композиције у односу на технику припремљеност и емоционални утицај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – примењује основне принципе правилног вежбања у самосталном раду.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацију прстију и језика. Издржавање тонова. Контрола дисања, амбажуре. Развијање слуха за самостално штимовање. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Кроз две октаве : Це, Еф, Ге, Бе, Де, А и Ес-дур, а, е, де, ха, ге, це и фис-мол Кроз три октаве: е-мол Све скале свирати у стакато и легато артикулацији ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 1, 2, 3</i> – Радивој Лазић: <i>Учим кларинет број 1, 2, 3</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине.
Обавезни минимум програма – Дурске и молске скале кроз две и три октаве са тоничним трозвуком – 30 етида – Два комада уз пратњу клавира		

Јавни наступи Обавезна су 2 јавна наступа у току године
Испитни програм (изводи се напамет) – Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде – Комад уз пратњу клавира
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даље развијање љубави према класичној музици и музицирању, како самостално тако и у оквиру групе ученика (камерна музика). Наставник треба да се фокусира на мање саставе (дуа).
- Наставак самосталне контроле тона у току вежбања и развијање слуха за самостално штимовање.
- Постепено упознавање различитих стилова музике, вежбање орнамената и трилера по законима специфичних стилова. Даљи рад на значају и лепоти правилне стилске интерпретације музичког дела.
- Интензивни рад на осамостаљивању ученика за вежбање и јавно свирање.
- Упућивање ученика на посећивање квалитетних и едукативних концерата и читање књига, ради изградње целокупне уметничке личности и развијања самосталног мишљења.

Начин и реализација: Кроз наставничко свирање створити слику код ученика о квалитетном тону. Детаљан рад на синхронизацији језика са прстима. Рад на разликовању стилских епоха.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања.

Једна смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - /
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета	КЛАРИНЕТ
Циљ	Циљ учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Четврти
Годишњи фонд	70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – свира у опсегу од Е мало до еф3; – свира у комбинацијом артикулацијама (стакато и легато); – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – следи правилну примену процедура које се примењују у стицању целокупне технике свирања; – комуницира са корепетитором кроз музику; – изражајно свира; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, и емоционални утицај; – самостално и свакодневно вежба поштујући процедуру; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацију прстију и језика. Издржавање тонова. Изједначавање регистара кроз тонске вежбе. Стварање менталне и физичке кондиције Заједничко свирање (камерна, оркестар). Музички бонтон. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до четири предзнака. Скале кроз две октаве: це, ге, де, бе, а, ес, ас дур; а, де, ге, ха, це, фис, цис-мол.. Скале кроз три октаве: е, еф дур, е и еф-мол Све скале се свирају у стакато и легато артикулацији. Хроматска скала. ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун: <i>Школа за кларинет број 2, 3</i> – Радивој Лазић: <i>Учим кларинет број 3, 4</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине
Обавезни минимум програма – Дурске и молске скале до 4 предзнака – 35 етида – 3 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току године		
Испитни програм (изводи се напамет) – Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде различитог карактера – Комад уз пратњу клавира		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Развијање креативности и индивидуалности као и критике и самокритике, кроз организацију мини семинара на нивоу класе (у складу са могућностима), где се ученик ставља у улогу предавача (подела искустава са вршњацима).
- Развијање самосталности при решавању озбиљнијих техничких и тонских проблема, уз стручну консултацију и надзор наставника. Такође, повезивање са другим наставницима ради дељења искуства.
- Развијање самосталности при вежбању са клавиром без присуства наставника.
- Рад на развијању самосталне музичке фантазије указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре ...), упоређивањем, изградњом способности увиђања и подстицајним разговорима (поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту) на теме из области музичке естетике. Продубљивање самосталности при вежбању.
- Детаљан рад на објашњавању успешног учења напамет, кроз сопствено искуство наставника и употреба разних техника.

Начин и реализација: Анализирањем проблема који се јаве и изналажењем начина на који се они могу решити, подстицати да ученици сами дођу до закључака. Подсећати стално да кроз композиције треба пазити на темпо, квалитет тона, динамику, боју, агогику, односно на целокупан музички израз. Рад на орнаментима. Кроз наставниково и искуство других ученику представити како би изгледао наставак школовања.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током четворогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - /
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **КЛАРИНЕТ**

Циљ Циљ учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – самостално коригује интонацију у току свирања; – истражује начине добијања што квалитетнијег и чистијег тона на кларинету; – комуницира са корепетитором кроз музику; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на добијању што квалитетнијег изговора код стакато технике. Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизације прстију и језика. Тонске вежбе и рад на што квалитетнијој боји тона и интонацији у свим регистрима. Рад на микродинамици. Свирање соло и у ансамблу. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до пет предзнака са доминантним и умањеним септакордима Скале се свирају разложено и у разним комбинованим артикулацијама. Хроматска скала. ЛИТЕРАТУРА – Клозе: <i>Техничке вежбе</i> – Лефевр: <i>Техничке вежбе</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине
Обавезни минимум програма – Дурске и молске скале до пет предзнака са доминантним и умањеним септакордима, разложено – 35 етида – 3 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току године		
Испитни програм (изводи се напамет) Једна дурска, једна молска скала са тоничним и доминантним трозвуком, разложено – 2 етиде различитог карактера – Комад уз пратњу клавира		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Развијање креативности и индивидуалности као и критике и самокритике, кроз организацију мини семинара на нивоу класе (у складу са могућностима), где се ученик ставља у улогу предавача (подела искустава са вршњацима).

- Развивање самосталности при решавању озбиљнијих техничких и тонских проблема, уз стручну консултацију и надзор наставника. Такође, повезивање са другим наставницима ради дељења искуства.
- Развивање самосталности при вежбању са клавиром без присуства наставника.
- Рад на развијању самосталне музичке фантазије указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре ...), упоређивањем, изградњом способности увиђања и подстицајним разговорима (поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту) на теме из области музичке естетике. Продубљивање самосталности при вежбању.
- Детаљан рад на објашњавању успешног учења напамет, кроз сопствено искуство наставника и употреба разних техника.

Начин и реализација: Анализирањем проблема који се јаве и изналажењем начина на који се они могу решити, подстицати да ученици сами дођу до закључака. Подсећати стално да кроз композиције треба пазити на темпо, квалитет тона, динамику, боју, агогику, односно на целокупан музички израз. Рад на орнаментима. Кроз наставниково и искуство других ученику представити како би изгледао наставак школовања.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током четворогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - /
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **КЛАРИНЕТ**

Циљ **Циљ** учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **66 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– свира у опсегу од Е мало до Ге3; – свира у комбинованим артикулацијама стаката и легата; – изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; – комуницира са корепетитором кроз музику; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; – самостално уочава и решава музичке и техничке проблеме у вежбању;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на постизању флексибилности амбажуре у свим регистрима. Меморисање текста. Обликовање што квалитетнијег тона, интонација и стакато. Самостално штимовање инструмента. Постизање контроле прстију и језика код свирања у брзом темпу. Свирање соло и у ансамблу. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Све дурске и молске скале кроз две и три октаве са доминантним и умањеним септакордима. Скале, трозвуче, умањене и доминантне септакорде свирати разложено и у комбинованим артикулацијама.

– користи технике меморисања текста; – контролише интонацију у току свирања; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – покаже иницијативу у организацији заједничких проба; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Хроматска скала. ЛИТЕРАТУРА – Клозе: <i>Техничке вежбе</i> – Лефевр: <i>Техничке вежбе</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине.
Обавезни минимум програма – Све дурске и молске скале са тоничним, доминантним и умањеним септакордима – 40 етида – 4 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Испитни програм (изводи се напамет) – Једна дурска и једна молска скала са тоничним, доминантним и умањеним септакордима – 2 етиде различитог карактера – Комад уз прању клавира		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Развијање креативности и индивидуалности као и критике и самокритике, кроз организацију мини семинара на нивоу класе (у складу са могућностима), где се ученик ставља у улогу предавача (подела искустава са вршњацима).
- Развијање самосталности при решавању озбиљнијих техничких и тонских проблема, уз стручну консултацију и надзор наставника. Такође, повезивање са другим наставницима ради дељења искуства.
- Развијање самосталности при вежбању са клавиром без присуства наставника.
- Рад на развијању самосталне музичке фантазије указивањем на аналогиије међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре ...), упоређивањем, изградњом способности увиђања и подстицајним разговорима (поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту) на теме из области музичке естетике. Продубљивање самосталности при вежбању.
- Детаљан рад на објашњавању успешног учења напамет, кроз сопствено искуство наставника и употреба разних техника.

Начин и реализација: Анализирањем проблема који се јаве и изналажењем начина на који се они могу решити, подстицати да ученици сами дођу до закључака. Подсећати стално да кроз композиције треба пазити на темпо, квалитет тона, динамику, боју, агогику, односно на целокупан музички израз. Рад на орнаментима. Кроз наставниково и искуство других ученику представити како би изгледао наставак школовања.

Провера знања: Подразумева се пажљива и свеобухватна анализа стеченог знања и мотивисаности ученика током четворогодишњег музичког образовања као предуслова за евентуалан наставак музичког школовања.

Смотра:

- I смотра - (октобар) - /
- II смотра - (децембар) - /
- III смотра - (март) - Из пређеног градива

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Завршни испит - (крај школске године)

КЛАРИНЕТ - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ПРВОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Познаје карактеристике и историјат инструмента
- Препознаје елементе нотног писма (свира нотни текст у виолинском, бас кључу, препознаје партитурне ознаке – знаци за понављање, основне динамичке ознаке)
- Разуме и примењује начине извођења (артикулација, агогика)
- Разуме и примењује ознаке за темпо

Концептуално знање

- Разуме и примењује појмове из теорије музике (ноте, ритам, тоналитет, интервали...)
- Препознаје основне појмове мелодике, ритма и динамике.

Процедурално знање

- Примењује основне принципе правилног вежбања у самосталном раду
- Свира научени нотни текст напамет, анализира интерпретацију композиција које свира
- Оспособљен за јавни наступ

Метакогнитивно знање

- Препознаје и примењује стечено знање (артикулација, агогика, тоналитет, динамика...)
- Свесно и са разумевањем свира различите облике композиција (етиде, комаде, концерте) и препознаје њихове стилске карактеристике

КЛАРИНЕТ - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТАКУ ДРУГОГ НИВОА

Чињенично знање

- Примењује знање основних музичких елемената (ритам, грифови, артикулација, агогика, интонација)
- Разуме и примењује све елементе музичке интерпретације
- Познаје основне карактеристике музичких епоха
- Може да свира у оркестру или малом камерном саставу

Концептуално знање

- Разуме и примењује стилске карактеристике у свирању
- Аналитички размишља и износи своја запажања
- Разуме и примењује знања из области теорије музике

Процедурално знање

- Разуме и примењује моторичке вештине
- Репродукује композиције од почетка до краја
- Самостално уочава и решава музичке и техничке захтеве
- Способан за самостални јавни наступ

Метакогнитивно знање

- Свестан је начина меморисања нотног текста
- Примењује стечено знање (технике, динамике, облика...) при извођењу музичког дела (етиде, комада, концерта...)
- Има развијену самосталну музичку фантазију и естетику
- Способан је да сам проба (вежба) са клавиром, без присуства наставника

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (КЛАРИНЕТ)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике. **Исходи** представљају музичке, опажајне и сазнајне актив-ности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника.

Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштано-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања.

У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави дувачких инструмената у првом циклусу посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника, трске или писка (у зависности од инструмента). Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, потребно је применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Већ од првих корака изузетно је важно развијати љубав код ученика за заједничко музицирање.

У току другог циклуса треба обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. Посебну пажњу треба усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. скале свирати напамет, увек у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања.

У раду увек треба до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Код ученика, треба неговати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмеравати на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања. Изузетно је важно радити на стицању искуства свирањем у камерним ансамблима или оркестру.

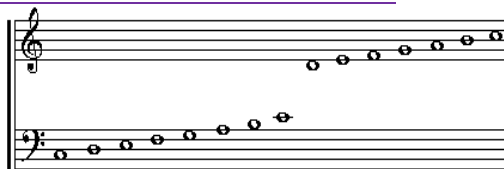
IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја.

Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотре употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

СОЛФЕЂО – ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета **СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Први**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; – изрази доживљај музике коју слуша цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – пева по слуху и солмизацијом песмице у C, G, F дуру; – звучно препозна карактер дура; – пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у C, G, F-дуру; – чује и именује главне ступњеве; – пева по слуху и препозна мол; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; – изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; – препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; – објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; – објасни својим речима лествичне појмове; – примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; – примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); – опажа и пева тонове и мотиве; – препозна и запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – препозна и изведе четвртинске тактове; – изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – изводи ритам на различите начине; – одржи ритмички пулс; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; – визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – изводи ритам уз покрет; – препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; – чита ритам солмизацијом.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.
	МЕЛОДИКА	Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред кроз C, G, F дур (певање). Звучна слика дурског тонског рода. Именоване и интонирање лествичног и терцног кретања, скокова у: тонику, доминанту, вођицу и тонични трозвук. Функције главних ступњева. Песмице у молским тоналитетима (певање). Развој музикалности.
	МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента. Нотне вредности и одговарајуће паузе: цела, половина, половина с тачком, четвртина и осмина. Хроматски знаци: повисилице и снизилице. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именоване нота солмизацијом и музичком абецедом. Лествични појмови : лествица, тетрахорд, степен, полустепен, ступњеве. Музичке ознаке: понављање, prima i seconda volta, D.C.al fine, корона. Основне ознаке за динамику (forte, piano, mezzoforte, mezzopiano, crescendo i decrescendo). Основне ознаке за темпо (andante, moderato, allegro, vivo). Основне ознаке за артикулацију (legato, staccato).
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и интонирање тонова и мотива у тоналитету. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Записивање ритмичке окоснице.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације у складу са пређеним градивом. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача
	РИТАМ	Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4. Препознавање ритма у примерима. Начини извођења ритма (куцање или тактирање или мануелна техника). Четвртина као јединица бројања. Равномерно читање. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана на две јединице бројања. Покрет у функцији ритма. Знаци за продужавање трајања тона: тачка, лук, корона. Ритмичко читање.
Јавни наступи: Јавни час – извођење научених песмица које обухватају програм првог разреда		
Програм смотре (крај школске године): 1. Равномерно и ритмичко читање нота. 2. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима уз анализу (садржаји I разреда).		
Кључни појмови садржаја: слушање , покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Развијање музикалности и музичке писмености.
- Описмењавање ученика – читање и писање нота у оба кључа.
- Развој пулсације.
- Оспособљавање ученика да изведу мелодијски пример.
- Постваљање теријских термина и појмова из мелодике и ритма (без дефиниција).

Реализација: Развијање музикалности кроз певање дечјих песмица и вежбица-модела за сваки тон. Певање и опажање дурске лествице помоћу дечјих песмица. Описмењавање ученика – читање и писање нота у оба кључа, солмизацијом и абецедом помоћу табулатора, преписивањем вежбица и равномерним читањем нота. Развијање пулсације – осећаја за ритам и савладавање ритмичких фигура уз помоћ дечјих песмица и ритмичких вежби. Оспособљавање ученика да самостално отпева мелодијски пример – вежбање уз помоћ табулатора и стално указивање на мелодијски покрет (лествично кретање, терцно кретање, акорди, скокови...).

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици I разреда на крају оба полугодишта имају смотру. Смотре не подлежу нумеричком начину оцењивања.

Смотре:

- I смотра (децембар) – Равномерно читање нота и певање песама модела - пређено градиво Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра (јун)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред

Други

Годишњи фонд

70 часова

исходи По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; – изрази доживљај музике коју слуша цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – звучно препозна карактер дура и мола; – слушно разликује и пева различите врсте мола – горњи тетра-хорд молских тоналитета; – пева песмице по слуху и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук; – чује и именује главне ступњеве; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; – изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; – препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; – објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; – објасни својим речима лествичне појмове;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Тоналитети: C, G, F дур (утврђивање). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (a, d и e мол). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штива Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у a, d и e молу. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетра-

– примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; – примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); – опажа и пева тонове и мотиве; – препозна и запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – препозна и изведе четвртинске тактове; – изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – изводи ритам на различите начине; – одржи ритмички пулс; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; – визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – изводи ритам уз покрет; – препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; – чита ритам солмизацијом.		хорда. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	РИТАМ	Врста такта: 2/4, 3/4, 4/4. Осмина као јединица бројања: 2/8, 3/8, 4/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануел- ном техником). Ритам у примерима од звука ка нотној слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици – увод и припрема. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахорада. Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта), дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главни ступњеви, вођица, тонични трозвук, интервали).
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Програм смотре (крај школске године): 1. Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера 2. Мелодијски пример (а, d или е mol) уз анализу: лествица, тетрахорди, интервали, дурски и молски квинтакорд. 3. Ритмичко читање у бас кључу у оквиру пређеног градива		
Кључни појмови садржаја: слушање , покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон.		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Утврђивање дурских и постављање молских лествица.
- Увођење сложенијих ритмичких фигура и нове метрике.
- Утврђивање звучних представа и њихово везивање са нотном сликом, односно нотне слике са звуком.
- Развијање музичке меморије.
- Утврђивање градива из теорије музике из првог разреда.

Реализација: Даље развијање музикалности и осећаја за молски тоналитет кроз певање дечјих песмица и мелодијских примера. Разликовање дура и мола упоредним певањем истих мелодија (наизменично у дуру и молу) као и дечјих песмица које имају мутацију. Увођење сложенијих ритмичких фигура уз помоћ дечјих песмица и ритмичких примера и разликовање истих путем слушног опажања. Увођење осминског такта путем упоређивања истих фигура у четвртинском и осминском такту, као и преписивање вежби из четвртинског у осмински такт и обрнуто. Теоријско усвајање интервала до квинте и све три врсте молске лествице кроз мелодијске примере, као и путем слушног опажања.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици II разреда на крају оба полугодишта имају смотру. Смотре не подлежу нумеричком начину оцењивања.

Смотре:

- I смотра (децембар) – Парлато и мелодијска вежба – пређено градиво

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

- II смотра (јун)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– препозна елементе пређеног градива кроз једноставне приме-ре за слушање; – слуша дечије и народне композиције, примере из литературе уз покрет; – изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна разлике и пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна однос тонике и доминанте, и скокове у све ступњеве; – пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – звучно разликује дур и све врсте мола; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пева двогласне примере и композиције са клавирском прат-њом; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд; – опажа и пева интервале до квинте; – пева доминантни септакорд у песмама и мелодијским приме-рима; – препозна врсту такта; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – примени знања и вештине уз игру; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту; – препозна и изводи тактове са половином као јединицом бројања; – визуелно сагледава и изводи као целину основне фигуре, паузе и лукове у такту 6/8 уз певање одговарајућих песмица; – изводи ритам кроз покрет; – изведе ритам певајући песме по слуху и песме различитих жанрова; – равномерно чита ноте у – виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; – изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – препозна и изводи триолу; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна интервале до квинте; – запише и препозна дурски и молски квинтакорд на основним тоновима и квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; – објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетракорд, главне ступњеве и вођицу, тонични трозвук, интервали.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери који одговарају инструменталној литератури за трећи разред (D dur, h-mol, B-dur и g-mol). Штимови. Једноставне песмице по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто (a mol-A dur, d mol-D dur). Горњи тетракорди у све три врсте мола: природни, хармонски и мелодијски мол. Развој музикалности. Двогласно певање.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање и интонитање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте обрађених кроз песмице и примере из литературе. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Интонирање доминантног септакорда у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику. Опажање метра .
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Музичко дидактичке игре.
	РИТАМ	Половина као јединице бројања: 2/2, 3/2, 4/2. Основне фигуре у такту 6/8 уз примену лукова и паузи. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима – од звука ка нотној слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо у зависности од инструмента. Четвороделне поделе јединице бројања: пунктирана и обрнуто пунктирана, синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Постава триоле. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструмен-талне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта) дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима. Утврђивање знања из музичке терминологије. Ознаке за темпо: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Испитни програм: ПИСМЕНИ ДЕО: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до два предзнака УСМЕНИ ДЕО: 1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у I, II и III разреду) уз анализу мелодијског примера: лествице, тетракорди, имена и врста интервала до квинте, дурски и молски квинтакорд и лествични квинтакорди на главним ступњевима обрађених лествица. 2. Ритмичко читање: виолински/бас кључ (пређено градиво из I, II и III разреда).		
Кључни појмови садржаја: слушање , покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Утврђивање дурских и молских лествица и скокова у тонове доминанте, субдоминанте, вођицу, терцу тонике и другог ступња.
- Утврђивање и проширивање знања из области ритма и метрике.
- Мелодијско-ритмички диктати једноставне фактуре.
- Усвајање нових појмова из теорије музике.

Реализација: Утврђивање дурског и молског тоналитета, слушно и теоретски, као и увођење нових лествица и дечјих песмица. Савладавање нових врста такта: 6/8 и половинског кроз песмице, мелодијске и ритмичке примере. Упознавање са доминантним септакордом кроз песмице и мелодијске примере и путем слушног опажања. Теоријско усвајање интервала до октаве, као и дурског и молског квинтакорда, кроз песмице, мелодијске примере и путем слушног опажања. Записивање лакших мелодијско ритмичких диктата, уз претходно усмено опажање. Инсистирање на праћењу мелодијског покрета.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици III разреда на крају првог полугодишта имају смотру, а на крају школске године испит.

Смотра:

- I смотра (децембар) – Парлато и мелодијска вежба – пређено градиво
- Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве – пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова и мелодијске примере; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – препозна и пева дурски и молски тонски род; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; – пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише лакше мелодијске диктате; – запише ритам у мелодијском примеру – опажа и пева интервале до сексте; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева доминантни септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној лите- ратури за четврти разред (A- dur, fis mol, Es dur, c mol, E dur, cis mol). Штимови. Једноставне песме по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто – мутација . Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласно певање. Композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање и интонирање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице

– примени знања и вештине уз игру; – препозна елементе пређеног градива кроз једноставне приме- ре за слушање; – препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – препозна и изводи синкопу на јединици бројања; – визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8; – изводи такт 9/8 и 12/8 – пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; – изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетракорде; – запише и препозна интервале до сексте; – запише и препозна квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; – запише и препозна доминантни септакорд; – објасни различите врсте темпа; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-дру- гарице; – поштује правила понашања на концерту.		Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте и мале и велике сексте обрађених кроз песмице и примере из литературе. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије научене песме или мелодијског при- мера. Музичко дидактичке игре.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Синкопа на јединици бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 без примене лукова и шена- естинских пауза. Информативно упознавање врсте такта 9/8 и 12/8. Начини извођења ритма Ритам у примерима – од звука ка слици. Равномерно читање. Обрађене ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице броја- ња и синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструмен- талне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетракорди. Интервали до сексте (чисти, велики и мали). Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима. Доминантни септакор. Ознаке за различите врсте темпа.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.
Програм смотре: Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака. Усмени део: 1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у III и IV разреду) уз анализу примера (садржаји IV разреда). 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво из III и IV разреда).		
Кључни појмови садржаја: функције, синкопа на један, троделни ритам, развој музичке меморије, креативност, импровизација, љу- битељи музике.		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Утврђивање обрађених тоналитета са применом скокова и дужих музичких фраза.
- Поставка нових дурских и молских лествица.
- Увођење хроматских скретница и пролазница.
- Ритмичко читање у једном и два система са променама кључа и применом свих темпа.
- Опажање акорада.
- Развијање импровизације.
- Развијање музичке меморије.

Реализација: Рад на усвајању нових дурских и молских лествица теоретском поставком, слушним опажањем, песмицама и мелодијским примерима. Даљи рад на сложенијим ритмичким фигурама и на пулсацији кроз ритмичке примере и усмено и писмено опажање истих. Теоријско, интонативно и опажајно савладавање дурског и молског секстакорда и квартсекстакорда путем усменог и писменог прављења акорада, певања песама и примера из литературе, као и усменог интонирања и опажања. Даљи рад на мелодијско ритмичким диктатима, усмено и писмено, као и вежбање нота путем равномерног читања примера из литературе.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици IV разреда на крају првог полугодишта имају смотру, а на крају школске године испит.

Смотре:

- I смотра (децембар) – Парлато и мелодијска вежба – пређено градиво
- Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра (јун)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Пети**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе различитих жанрова; – пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; – пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; – примени ознаке за различите врсте темпа и карактера; – пева двогласне примере (у пару или групи), каноне и композиције са клавирском пратњом; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише ритам у мелодијском примеру; – опажа и пева интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; – опажа и пева доминантни и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; – смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; – користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу – изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – препозна и изводи малу триолу; – визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; – препозна и изводи ритмичку фигуру: сичилијану и тирану – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; – приказује ритам кроз покрет; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; – изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; – препозна двоструко пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на две јединице бројања; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетраорде; – запише и препозна интервале до октаве;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из претходних разреда. Функционални односи у тоналитету. Нови тоналитети: As dur, f mol, H dur, Des dur и b mol. Остали тоналитети са 5 и 6 предзнака – информативно. Штимови. Пева мелодије у истоименом дуру и молу. Звучна поставка модулације. првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Развој музикалности. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo, Cantabile Двогласни примери и канони. Композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Записивање појединачних тонова, група тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање интервала до октаве. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање и интонирање доминантног и умањеног септакорда у тоналитету.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке, импровизације. Импровизација мелодије научених песама или мелодијских примера. Савремена технологија у функцији наставе.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Триола на половини јединице бројања. Сложена подела тродола у такту 6/8 уз примену лукова без шеснаестинских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Врсте такта: 5/8 и 7/8. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Равномерно читање нота. Четвороделна подела јединице бројања. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Двоструко пунктиране и обрнуто пунктиране ритмичке фигуре на две јединице бројања – информативно. Ритмичко читање ауторских примера и примера из литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетрахоради. Интервали до октаве (мали, велики и чисти интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд. Доминантни септакорд са обртајима.

– запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна доминантни септакорд са обртајима; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга – другарице; – поштује правила понашања на концерту	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.
Програм смотре: Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака. Усмени део: 1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у IV и V разреду) уз анализу (садржаји V разреда). 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво из IV и V разреда).		
Кључни појмови садржаја: функционалност, интерпретација, хармонски слух, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Савладавање мутације и певање мелодијских примера у дуру и истоименом молу.
- Певање народних песама и усвајање народног ритма.
- Развијање способности ученика да самостално изводе мелодијске и ритмичке примере, опажају и записују диктате.

Реализација: Савладавање мутације из дура у мол и обрнуто, кроз мелодијске примере и примере из литературе. Нове ритмичке фигуре кроз примере из литературе, ритмичке вежбе и усмено и писмено опажање истих. Увођење молдура кроз примере из литературе и мелодијске примере. Мешовити такт са једним троделом кроз примере из литературе и музичке баштине народног певања са ових простора. Усвајање нових интервала и акорада кроз примере из литературе и слушним опажањем док наставник свира. Теоретско савладавање нових интервала, акорада и лествица кроз бројне примере из литературе и кроз вежбања (писмена и усмена) на часу.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици V разреда на крају првог полугодишта имају смотру, а на крају школске године испит.

Смотре:

- I смотра (децембар) – Парлато и мелодијска вежба – пређено градиво
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра (јун)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **66 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве ; – пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; – препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева песме различитих жанрова и мелодијске примере са модулацијом; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева српске песме и песме других националности; – пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; – пева двогласне примере, каноне и композиције са клавијском пратњом; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише мелодијске диктате; – пева научен мотив у другом тоналитету; – опажа и пева интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; – опажа и пева доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; – смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; – користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање музике; – својим речима изражава утиске о слушањем делу; – препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – изводи и препозна пређене ритмичке фигуре троделног ритма; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – изводи примере из литературе као и песме различитих жанрова; – приказује ритам кроз покрет; – ритмички чита етиде инструменталног типа – градиво VI разреда; – чита ритам солмизацијом – разуме и објасни својим речима музичке појмове; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга – другарице; – поштује правила понашања на концерту.	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из претходних разреда. Тоналитети са 7 предзнака – информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулација првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима које воде ка разрешавајућем лествичном тону. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавијском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Записивање ритмичке окоснице. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Транспоноване мотива. Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти, као и опажање прекомерне кварте и умањене квинте). Опажање и интонирање дурских и молских квинтакора са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакора са разрешењем и везивањем за тоналит. Опажање доминантног септакора са обртајима и умањеног септакора.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма. Савремена технологија у функцији наставе.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела и пређене фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Ритмичко читање етида инструменталног типа – градиво VI разреда. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Пређено градиво из теорије музике.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.
Испитни програм: Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака. Усмени део: 1. Мелодијски пример - тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама) 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво).		
Кључни појмови садржаја: Функционалност, корелација, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Обухватање целокупног обрађеног градива, повезивање и практична примена знања у извођењу мелодијских и ритмичких примера, примера из музичке литературе, кроз опажања и музичке диктате.

Реализација: Савладавање хроматских скретница и пролазница кроз бројне примере из литературе, мелодијске примере и уз вежбе-моделе са наставником. Течно читање у оба кључа које се постиже равномерним читањем примера из литературе (етиде) и вежби из уџбеника. Самостално записивање нотног текста које се вежба усмено (понављање краћих мотива) и писмено (записивање мелодијско-ритмичких диктата).

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици VI разреда на крају првог полугодишта имају смотру, а на крају школске године испит.

Смотра:

- I смотра (децембар) – Парлато и мелодијска вежба – пређено градиво
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Завршни испит - (крај школске године)

НАПОМЕНА: Оцене са смотри не могу се разликовати за више од једне оцене од закључне оцене.

Солфеђо - Исходи за први циклус шестогодишњег образовања:

Чињенично знање

Ученик може да:

- изведе мелодијски пример у обрађеним тоналитетима
- изведе ритмички пример у виолинском и бас кључу (парлато)
- запише мелодијско-ритмички диктат једноставне фактуре.

Концептуално знање

Ученик може да:

- разуме односе (функцију) тонова у тоналитету у коме изводи мелодијски пример
- разуме обрађене ритмичке фигуре у свим метричким врстама.
- препозна и изгради дурску и молску лествицу и тетракорде
- изгради интервале, дурски и молски квинтакорд

Процедурално знање

Ученик може да:

- анализира мелодијски пример и одреди врсту лествице, препозна карактеристична мелодијска кретања
- примени знање из лествица на инструменталној настави

Солфеђо - Исходи за други циклус шестогодишњег образовања:

Чињенично знање

Ученик може да:

- самостално изведе мелодијски пример или пример из музичке литературе
- самостално изведе ритмички пример у виолинском и бас кључу (парлато)
- запише мелодијско-ритмички диктат

Концептуално знање

Ученик може да:

- разуме сложеније односе тонова у тоналитету
- разуме све обрађене ритмичке фигуре у свим метричким врстама.
- препозна и примени знања из теорије музике
- препозна, осмисли и правилно изведе музичку фразу

Процедурално знање

Ученик може да:

- анализира мелодијски пример и решава мелодијске и ритмичке проблеме
- одреди и правилно изведе музичку фразу
- примени стечено знање на настави инструменталне наставе

Метакогнитивно знање

Ученик може да:

- контролише и коригује извођење мелодијског или ритмичког примера
- одреди начин вежбања приликом савладавања мелодијско-ритмичког примера или примера из музичке литаратуре
- одреди квалитет и тачност свог изођења

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и пре-ношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји солфеђа су усмерени ка стицању интонативних и ритмичких знања и вештина ученика са циљем да сагледава нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник солфеђа својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу пре-ношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад можданих функција и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што

доводи до јединствених облика комуникације. Позитиван ефекат музике: опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако дуж задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разно- врсне области – теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Солфеђо се састоји из неколико области – тема: слушање музике, мелодика, опажање - интонирање - диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон.

Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање нових садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента.

Слушање музике

Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају.

Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик – сличност и различитост делова у композицији.

Утемељен став о музици изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика.

Мелодика

Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карак-тер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абecedним изговором, певање тоничног трозвука и каден-це, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа.

Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и ка-денци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање – интонирање – диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солми-зацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања - прво делова, а затим и примера у целости).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелоди-ци. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Рит-мички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивно музичко размишљање које се разликује од репродуктивног, наиме, оно не понавља готове узор, већ слободним комбиновањем ствара нове и логично осмишљене музичке садржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањем мелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају

нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различи- тим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима).

Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина.

Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развоју личности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима.

Поставка се одвија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануел- ним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем научног градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На такмичењима би требало обратити пажњу да примери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извиђење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет. Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте.

Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четвороделне поделе са паузама на једини- ци бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномер- ног читања, утврђивање добро научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,...те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеђа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу.

Музичка писменост

Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем.

Музички бонтон

Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извођењу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.

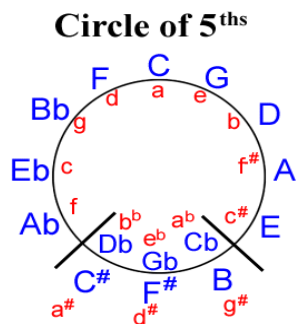
IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.

Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ – ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета **ТЕОРИЈА МУЗИКЕ (шестогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Шести**

Годишњи фонд **33 часа**

ИСОДИ По завршеној теми/области учени ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); – запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; – запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); – запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; – правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима.	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.
	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични интервали и квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету. Прости интервали.
	ИНТЕРВАЛИ	Трзовуци: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.
	АКОРДИ	Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.
Испитни програм: ПИСМЕНИ ДЕО: Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		
Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Разумевање музичких појмова и израза, као и повезивање теоријске наставе са солфеђом и инструменталном наставом.

Реализација: Утврђивање појмова и термина обрађених у претходним разредима кроз анализирањем мелодијских примера и примера из музичке литературе, њихово дефинисање и систематизација. Обрадити нове музичке појмове и изразе користећи ученицима познату музичку литературу у корелацији са наставом солфеђа и инструменталне наставе. Градиво утврђивати писменим и усменим задацима.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици на крају школске године полажу испит.

Завршни испит - (крај школске године)

Теорија музике - Исходи за други циклус шестогодишњег образовања:

Чињенично знање

Ученик може да:

- препозна и користи музичке појмове и појаве из музичке литературе
- самостално решава функционалне задатке

Концептуално знање

Ученик може да:

- разуме владање законитости теорије музике
- препозна и примени знања из теорије музике
- влада музичком ортографијом

Процедурално знање

Ученик може да:

- анализира музичке појмове и појаве и примени у пракси
- одреди и правилно изведе музичку фразу на основу музичких ознака
- примени стечено знање на настави главног предмета

Метакогнитивно знање

Ученик може да:

- самостално открива односе и законитости између музичких појава и појмова
- тумачи и разматра музичке термине
- самостално примени принципе изградње теориских појмова

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ (ТЕОРИЈА МУЗИКЕ)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и пре-
ношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји теорије музике су повезани са садржајима наставе солфеђа и усмерени су ка стицању музичких знања и вештина ученика са циљем да кроз теоретску анализу ученици сагледавају нотни

текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу пре- ношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу) рад треба ефикасно организовати.

Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Теорија музике је посебан предмет у завршним разредима основног музичког образовања. Од првог до последњег разреда основног музичког образовања теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у опажању, интонирању и диктатима.

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака у виду преписивања примера из уџ- беника и именовања исписаних нота и нотних записа, где је заправо циљ у овладавању нотним писмом у виолинском и бас кључу и са- владавању нотних трајања и пауза као и врсте такта. Ова елементарна врста музичке писмености ће сужити као основно средство за даљу надоградњу знања из теорије музике.

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. Потребно је да ученици не уче напамет музичке: појмове, еле- менте и дефиниције, него да умеју својим речима да их објасне, покажу или одсвирају на инструменту. Сви музички елементи који се посебно и постепено савладавају, међусобно су повезани и чине нераскидиву, свеобухватну целину музике.

Теорија музике која је у чврстој вези са наставом солфеђа представља усвајање знања која кроз анализу омогућавају тумачење и дубље разумевање нотног текста и музике. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као **саставни део музике**, требало би је искључиво радити кроз **озвучавање** ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Такав приступ теорији музике доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Утврђивање и проверу знања из теорије музике треба спроводити усменим и писменим путем, на разнолик и интересантан начин кроз: квизове, укрштене речи, дидактичке игре, тестове...

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видови- ма наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо-комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оценивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотре употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

СОЛО ПЕВАЊЕ

Назив предмета **СОЛО ПЕВАЊЕ**

Циљ

Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко иску-ство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред

Први

Годишњи фонд

70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише делове вокалног апарата; – правилно резонира; – правилно користи дијафрагму; – правилно држи тело; – разликује правилно од неправилног дисања; – самостално примењује вежбе дисања; – разликује правилно од неправилне емисије тона; – правилно интонира и јасно изговара слоге; – примењује промену вокала при певању лакших вокализа; – примењује основне елементе нотне писмености у певању, чита нотни текст; – лако пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике вокалног апарата. Начин добијања тона. Правилно држање тела и став тела при певању Дисање и вежбе дисања. Емисија тона у односу на врсту техничке вежбе или композиције. Једноставне вежбе кроз легато, секунде, терце, кварте, квинте, узлазно и силазно, разложени квинтакорд. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Х. Пановка, Ђ. Конконе, Г. Зајдлер Р. Тирнанић: <i>Песме Италијанских композитора, избор</i> Лакше композиције италијанских композитора: Ђ. Кађини, А. Калдара, А. Скарлати, А. Фалкониери, Л. Манџа, „Мале песме великих мајстора” и друга дела по избору наставника које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика
Обавезни минимум програма – четири вокализе – две песме старих мајстора – једна лакша песма		
Јавни наступи Обавезан један јавни наступ у току школске године		
Програм смотре (на крају школске године): 1. једна вокализа (са текстом или без текста) 2. једна песма старог мајстора, Програм се изводи напамет (програм се не мора изводити на оригиналном језику)		
Кључни појмови садржаја: вокални апарат, дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, певање, вокали, слушање музике, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Упознавање делова певачког апарата и њихове функције при певању.
- Упознавање правилног дисања, вежби дисања и правилног певачког става.
- Повезивање низа тонова (легато певање) коришћењем правилне технике дисања у циљу стварања музичке фразе.
- Формирање правилне емисије тона и разликовање од неправилне емисије тона
- Неговати љубав према музици.
- Развијати музичку фантазију ученика.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.

Начин остваривања циљева: Приликом певања лакших техничких вежби треба инсистирати на коришћењу технике дисања, повезивању вокала и на чистој интонацији. Охрабривати ученика да се ослања на сопствени осећај приликом добре емисије тона, да га памти, а затим пренесе током извођења лакших вокализа, композиција старих мајстора и соло песама.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотра - (новембар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /
- IV смотра – (крај школске године)

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Назив предмета **СОЛО ПЕВАЊЕ**

Циљ Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – правилно држи тело и на правиан начин примењује вежбе дисања; – опише положај гласница при певању и функцију дијафрагме, резонатора; – лако формира тон и контролише интонацију при певању; – јасно изговара слоге и тумачи текст композиције при певању; – примењује различита музичка изражајна средства у фразирању, у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе публици сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Став тела при певању и вежбе дисања. Карактеристике и одржавање вокалног апарата. Начин добијања тона. Емитовање тона у односу на врсту техничке вежбе или композиције. Техничке вежбе кроз легато. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Тумачење динамике и темпа. Припрема за јавни наступ. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Х. Пановка, Ђ. Конконе, Г. Зајдлер, Л. Бордесе Лакше композиције Италијанских композитора по избору наставника Лакше песме класичара и романтичара „Мале песме великих мајстора“ (В. А. Моцарт, Ф. Менделсон, Л.В. Бетовен, Р. Шу-берт, Ф. Векерлен и други, по избору наставника, који одговара узрасту и техничким могућностима ученика.
Обавезни минимум програма – четири вокализе – четири песме старих мајстора – две лакше песме		
Јавни наступи – обавезан један јавни наступ током школске године		
Испитни програм: 1. две вокализе (са текстом или без текста, различитог карактера) 2. једна песма старог мајстора Испитни програм се изводи напамет (програм се не мора изводити на оригиналном језику)		
Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на вежбама за правилно дисање.
- Рад на усавршавању правилне емисије тона.
- Рад на опуштању целокупних мишића лица.
- Рад на правилном изговору, артикулацији и акцентовању речи.

- Неговати музичко фразирање и поштовање означених фраза у композицији.
- Развијати критичко мишљење и самосталност у раду.
- Стицање почетног такмичарског искуства.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.

Начин остваривања циљева: У циљу стварања дуге певачке фразе, којом ће ученик да се лакше и лепше изрази кроз музику, треба инсистирати на континуираним вежбама дисања, правилној припреми за певање и оспособљавању ученика да прати своје унутрашње осећаје. Радити на артикулацији и правилном изговору, а да притом фразирање и легато певање не изгубе на свом квалитету. Неговати лепоту чистог и слободног певања. Користити преводе или препеве композиција у циљу схватања њеног карактера и стварања одговарајуће атмосфере.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотра - (новембар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **СОЛО ПЕВАЊЕ**

Циљ **Циљ** учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– примени правилан певачки став и вежбе дисања; – контролише дужину даха при певању; – користи стечена знања из основа музичке писмености, лако чита с листа уз помоћ наставника; – примењује нове певачке технике; – правилно интонира и при певању користи функцију дијафрагме и резонатора – јасно изговара и тумачи текст у композицији; – користи различита музичка изражајна средства при фразирању у зависности од карактера музичког примера; – јасно тумачи динамику кроз певање; – самостално изводи кратке композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – изрази мишљење о сопственом и туђем наступу; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; – користи предности дигитализације за слушање и извођење музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола правилног става при певању и дисања. Увод у предмет читања с листа, примена (prima vista). Развој певачке технике: portato, portamento, staccato, martellato. Интонирање и емисија тона кроз техничке вежбе и композиције. Динамичко нијансирање: crescendo, decrescendo, diminuendo... Припрема за јавни наступ. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника Б. Цвејић: <i>Песме за младе певаче</i>, избор „Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С. Христић, З. Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника.

Обавезни минимум програма – четири вокализе – четири песме старих мајстора – једна песма класичара или романтичара – једна песма Српског или Словенског композитора
Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године
Испитни програм 1. једна вокализа 2. једна арија старог мајстора 3. једна песма по слободном избору (класичара, романтичара, српског или словенског композитора) Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику.
Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон.

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на вежбама за правилно дисање.
- Рад на усавршавању правилне емисије тона.
- Рад на опуштању целокупних мишића лица.
- Рад на правилном изговору, артикулацији и акцентовању речи.
- Неговати музичко фразирање и поштовање означених фраза у композицији.
- Развијати критичко мишљење и самосталност у раду.
- Стицање почетног такмичарског искуства.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.

Начин остваривања циљева: У циљу стварања дуге певачке фразе, којом ће ученик да се лакше и лепше изрази кроз музику, треба инсистирати на континуираним вежбама дисања, правилној припреми за певање и оспособљавању ученика да прати своје унутрашње осећаје. Радити на артикулацији и правилном изговору, а да притом фразирање и легато певање не изгубе на свом квалитету. Неговати лепоту чистог и слободног певања. Користити преводе или препеве композиција у циљу схватања њеног карактера и стварања одговарајуће атмосфере.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотра - (новембар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **СОЛО ПЕВАЊЕ**

Циљ **Циљ** учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **66 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – самостално изводи вежбе дисања уз правилан став и држање; – лако формира тон и контролише интонацију при певању; – јасно изговара и тумачи текст композиције при певању; – примењује стилске разлике самостално у тумачењу композиције; – контролише мимику лица; – примењује принцип узајамног слушања у заједничком упевању и певању; – самостално изводи, пева композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Развој певачких вештина и осамостаљивање при вежбању. Тумачење стилских разлика у литератури. Текст – разумевање текста, тумачење музичким средствима и јасан и правилан изговор. Увод у камерну музику. Припрема за јавни наступ. Извођење композиција различитог карактера и сценски наступ. Музички бонтон ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника Б. Цвејић: <i>Песме за младе певаче</i> , избор „Мале композиције великих мајстора” избор лакших композиција Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С. Христић, З. Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника.
Обавезни минимум програма – шест вокализа – четири песме старих мајстора – две песме класичара и романтичара – две песме српских и словенских композитора		
Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. две вокализе различитог карактера 2. једна арија старог мајстора 3. једна песма по слободном избору (класичара, романтичара, српског или словенског композитора) Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику.		
Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Даљи рад на вежбама за правилно дисање.
- Рад на усавршавању правилне емисије тона.
- Рад на опуштању целокупних мишића лица.
- Рад на правилном изговору, артикулацији и акцентовању речи.
- Неговати музичко фразирање и поштовање означених фраза у композицији.
- Развијати критичко мишљење и самосталност у раду.
- Стицање почетног такмичарског искуства.
- Оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ.
- Мотивисање ученика за даљи наставак школовања.

Начин остваривања циљева: У циљу стварања дуге певачке фразе, којом ће ученик да се лакше и лепше изрази кроз музику, треба инсистирати на континуираним вежбама дисања, правилној припреми за певање и оспособљавању ученика да прати своје унутрашње осећаје. Радити на артикулацији и правилном изговору, а да притом фразирање и легато певање не изгубе на свом квалитету. Неговати лепоту чистог и слободног певања. Користити преводе или препеве композиција у циљу схватања њеног карактера и стварања одговарајуће атмосфере.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Смотре:

- I смотра - (новембар) - /
- II смотра - (децембар) - Из пређеног градива
- III смотра - (март) - /

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Завршни испит - (крај школске године)

СОЛО ПЕВАЊЕ - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ПРВОГ ЦИКЛУСА

Чињенично стање

- Разуме, репродукује и примењује нотне вредности, музичке симболе, терминологију, ознаке за темпо.
- Самостално препознаје нотни текст.
- Именује делове инструмента.

Концептуално знање

- Препознаје и разликује композиције из различитих стилских епоха (стари мајстор, соло песма).

Процедурално знање

- Репродукује композиције од почетка до краја и изводи их напамет.
- Разуме, прати и упоређује клавирску пратњу са својом солистичком деоницом.

Метакогнитивно знање

- Препознаје свој стил учења и стратегију учења.

СОЛО ПЕВАЊЕ - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ДРУГОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Разуме, репродукује и примењује динамичке ознаке и ознаке за артикулацију (начин извођења).
- Разуме и примењује карактеристике изговора страних језика (допја, елизија, умлаут...) при извођењу композиције.
- Разуме значење литерарног текста уз помоћ превода на матерњи језик.

Концептуално знање

- Разуме и примењује појмове из теорије музике.

Процедурално знање

- Анализира извођење музичког дела на техничком нивоу (дисање, емисија тона) и музичком нивоу (фразирање, легато, изговор и артикулација).

Метакогнитивно знање

- Препознаје и примењује сазнања из техничких вежби (певање легато, стакато, пасажии, скокови) у извођењу композиције.
- Уме да објасни свој стил учења и стратегију учења.
- Уме самостално да анализира и унапреди сопствени јавни наступ.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (СОЛО ПЕВАЊЕ)

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Певањем се активира велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, као и емоционални развој.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични од-нос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз певање.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Понуђени **Музички садржаји** остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно извођаштво. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

На сваком часу ученике треба упућивати на правилан став, правилно дисање и да правилно користе извођачки апарат.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. *Годишњим планом* се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. *Оперативни план* подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Током остваривања наставе и учења, наставник подстиче ученика пријатном радном атмосфером, уводећи га преко вежби дисања, лаганих техничких вежби, у умеће соло певања. Техничке вежбе су у почетном раду (нпр. секунде, терце, кварте, квинте, узлазно и силазно, разложени квинтакорд, навише и наниже), једноставне, при чему кроз рад педагог инсистира: на правилној импостацији, мекој али конкретној атаки на тон, чистој интонацији, правилној артикулацији вокала и консонаната, апођатури, легату. Развојем гласовних способности ученика наставник кроз рад примењује нове певачке технике (*portato, portamento, staccato, martelatto*).

У раду са учеником, наставник треба да обрати пажњу на став тела као и мимику лица ученика, благи озарен израз. Кроз различиту музичку литературу, наставник упознаје ученика са епохама, стилевима извођаштва, карактеристикама истих, при чему ученик напредује у свом школовању.

Код ученика треба развијати љубав и вештине заједничког музицирања, узајамног слушања и певања у дуету чиме се развија потреба за међусобним слушањем и сарадњом у заједничкој интерпретацији музичког дела.

Веома је важно постицати ученике на слушање уметничке музике кроз видео примере, одласком на концерте, у позориште. Дискусијом о одслушаним или изведеним делима развијају се критички ставови о сопственим и другим извођењима што је веома важно за даље напредовање.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима соло певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

УПОРЕДНИ КЛАВИР

Назив предмета **УПОРЕДНИ КЛАВИР**

Циљ **Циљ** учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд **35 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – препозна делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; – да се оријентише на клавијатури; – правилно седи за клавиром; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; – примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; – самостално свира кратке композиције напамет; – самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Положај за клавиром и поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Динамичке ознаке: пиано, меццофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: аданте, модерато, аллегро и друге.. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остали знаци на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола тона. Музичка меморија. Самоконтрола звука и разумевање музичког облика. Полифонија – канон, имитација. Скале и трозвици Скале до четири повисилице и једне снизилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном правцу од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено – основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама. ЛИТЕРАТУРА – Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: <i>Школа за клавир</i> – од вежбе 85 и даље – Диверноз: <i>Етиде оп. 76</i> – основне вежбе за клавир – Черни: <i>Оп. 599, Оп. 453 оп. 139, I свеска</i> – Гњесина: <i>Клавирска абецеда</i> , избор – Лешхорн: <i>Мелодичне етиде оп. 192</i> , избор – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир</i> Ниво А и Ниво Б Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.
Обавезни минимум програма – лествице и трозвуци по програму – тридесет композиција – вежбе, етиде и разни комади.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотри 1. Једна лествица по избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције различитог карактера.		
Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Радити на музичком описмењавању ученика.
- Упознавање ученика са грађом клавира и основама клавирске технике.
- Код ученика развијати музичку фантазију.
- Радити на освешћивању појма о звуку, упућивати ученика на пажљиво слушање свог свирања.
- Развијати унутрашњи (ментални) и спољашњи (контролни) слух.
- Оспособљавање и осамостављивање ученика за корепетицију.

Начин остваривања циљева: Упознавање ученика са основама нотног писма клавирске литературе. Поставка руку и тела за клавиром, поставка шаке и прстију; основна техника извођачког апарата. Сваку композицију објаснити кроз причу, игру, бајку, упознавање са елементима музичке форме. Кроз певање и свирање лакших песмица развијати слух (ментални и контролни).

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

Две смотре:

➤ I смотра - (крај I полугодишта)

Реализација према захтевима Плана и програма смотре на нивоу одсека.

➤ II смотра - (крај школске године)

Смотре не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Назив предмета **УПОРЕДНИ КЛАВИР**

Циљ Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **35 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; – одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; – препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; – користи педал у делима; – уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; – чује и примени више динамичких нивоа пиајанисимо, мецо-пијано, фортисимо, мецофорте; – јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; – осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; – самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; – развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; – самостално, изражајно свира композиције напамет; – развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Технички и музички захтеви: Повезивање прсторедних група навише и наниже, развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецо-пиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Скале и трозвучи Најмање 4 дурске и 2 молске скале у осминама у размаку две октаве, паралелно. Трозвучи, разложено и истовремено, у размаку две октаве – завршетак секстакордом. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска читанка за други разред</i> Ханон за почетнике – Диверноа: <i>Оп. 176</i> – Лемоан: <i>Дечије етиде</i> оп. 37 – Гњесина: <i>Мале етиде</i>, I део – Беренс: <i>Оп. 70</i> – Черни: <i>Оп. 139, 24 етиде</i> – М. Живковић: <i>Међумурје мало, Текла вода Карашица</i> – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i>, избор лакших – Хендл: <i>Избор композиција у редакцији Јеле Кршић</i> – Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине – Збирка „<i>Наши композитори за младе пијанисте</i>“ – З. Христић: <i>Тачкице</i> – Р. Петровић: <i>Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра</i> – С. Хофман: <i>Две басне</i> – Б. Предић: <i>Прича моје лутке</i> – М. Тајчевић: <i>За мале</i> – В. Миланковић: <i>Дечије приче, 25 мијатура</i> за I и II разред

		– Избор лаких композиција (Просвета, Београд) – Шуман: <i>Оп. 68</i> – Гречанинов: <i>Оп. 99</i> – Гедике: <i>Оп. 36</i> – Гурлит: <i>Оп. 82</i> – Раули: <i>Оп. 36 и 37</i> – Б. Барток: <i>3а децу</i> – Клавирска музика за почетнике, Ми крокосмос I, избор – Мајкапар: <i>24 лаке композиције оп. 16</i> – Кабалевски: <i>Оп. 30</i> – Скот: <i>Кутија играчака</i> Друге композиције одговарајуће тежине.
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – осам композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – једна цела сонатина и један до два става из различитих сонатина или варијације.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм 1. Једна лествица по слободном избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Развијати љубав и интересовање према клавиру и уметничкој музици.
- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште (проширивати знање о музичким облицима).
- Радити на техници, на опуштености апарата приликом извођења.
- Радити на правилном слушању сопственог извођења.
- Радити на развоју критичког мишљења.
- Упознавање ученика са стилским карактеристикама композиција.
- Оспособљавати ученика да сам себе прати на клавиру док пева.

Начин остваривања циљева: Упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата, препоручити ученику дела композитора различитих епоха, посветити неки час и заједничком слушању.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

➤ Једна смотра - (крај I полугодишта)

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотра не подлеже конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета УПОРЕДНИ КЛАВИР

Циљ Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред Трећи

Годишњи фонд 35 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; – јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; – транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; – примени више динамичких нијанси у свирању; – негује културу тона; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – свира двохране са јасним диференцирањем мелодијске линије; – свесно користи директан и синкопирани педал; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; – свира једноставну пратњу на задату мелодију;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлак-тице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Техничке вежбе са ритмичким варијантама. Анализа музичких облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двохране, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Техничке вежбе, скале и трозвучи Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвр-шћивање прстију, различиту артикулацију. Најмање 4 дурске скале (које нису рађене у II разреду) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно, као и у распону три октаве у осминским триолама, паралелно. Најмање 2 молске скале у распону две октаве, паралелно. Хроматске скале у распону две октаве, паралелно. Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено. Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i> – Лемоан: <i>Дечје етиде оп. 37</i> – Черни: <i>Оп. 849</i>, избор – Бертини: <i>25 етида оп. 100</i>, избор – Диверноа <i>оп. 176</i> – Гедике: <i>Оп. 32 и 47</i>, број 5, 6 и 8 – Лак: <i>Оп. 172</i> Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i> – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Хендл: <i>Избор композиција</i>, у редакцији Јеле Кршић Друге композиције одговарајуће тежине. – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонати-не домаћих и других аутора одговарајуће тежине. – Ђнесина: <i>Тема и шест малих варијација</i> – Кабалевски оп. 51: <i>Варијације Ефдур</i> – Сорокин: <i>Тема са варијацијама амол</i> – Кулау: <i>Варијације Гедур</i> – Кршић и Шишмановић: <i>Збирка Наши композитори за младе пијанисте</i> – Логар, Рајичић и Илић: <i>За мале клавиристе</i> – Рајичић: <i>Дечја збирка</i>, избор – Тајчевић: <i>Дјец и I мала свита</i> – Душан Радић: <i>Рондино</i> – Р. Мац: <i>Стара ура игра полку</i> – Чајковски: <i>Албум за младе, оп. 39</i>, избор – Шуман: <i>Албум за младе, оп. 68</i>, избор – Б. Барток: <i>Деци, Микрокосос II</i> – Гречанинов: <i>Дечја књига оп. 98</i> – О. Шин: <i>Од јутра до сумрака</i> – Шите: <i>Из веселог дечјег доба</i>, избор – Хајдн: <i>Мале игре</i>, избор – Моцарт: <i>14 дечјих композиција</i> – Скот: <i>Животиње</i>, избор – Сарауер: <i>Слике из дечјег доба</i> – Хачатуријан: <i>Андантино</i> – Лутославски: <i>12 малих комада</i> – Мајкапар оп. 33: <i>Минијатуре</i> – Вилалобос: <i>Изабрани лаки комади</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Раули: <i>19 малих комада</i>, избор – Поцколи: <i>Мали комади</i>
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде);		

– две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација;
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године
Програм смотри: 1. Једна лествица по слободном избору; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Један став сонатине; 5. Једна композиција по слободном избору.
Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Развијати љубав и интересовање према клавиру и уметничкој музици.
- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште (проширивати знање о музичким облицима).
- Радити на техници, на опуштености апарата приликом извођења.
- Радити на правилном слушању сопственог извођења.
- Радити на развоју критичког мишљења.
- Упознавање ученика са стилским карактеристикама композиција.
- Оспособљавати ученика да сам себе прати на клавиру док пева.

Начин остваривања циљева: Упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата, препоручити ученику дела композитора различитих епоха, посветити неки час и заједничком слушању.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

➤ Једна смотра - (крај I полугодишта)

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотра не подлеже конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Смотра - (крај школске године)

Назив предмета **УПОРЕДНИ КЛАВИР**

Циљ Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **33 часа**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – негује културу тона; – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за: – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; – повећање распона шаке. Припремне вежбе за веће интервале. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Читање с листа лакших композиција. Скале и трозвучи Дурске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Молске скале кроз четири октаве у осминама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвуча (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Черни: <i>Оп. 849 избор етида</i> – Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких проблема I и II свеска – Беренс: <i>Оп. 61</i>, избор – Лешхорн: <i>Оп. 381</i> избор Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – избор – Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић Друге композиције одговарајуће тежине. – Хајдн Сонатине (редакција Кршић и Шишма новић) Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине. – С. Рајичић: <i>Мала свита</i> – Славенски: <i>Игре и песме са Балкана</i> I и II свеска, избор лакших – В. Мокрањац: <i>Мала свита</i> – Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте Друга дела одговарајуће тежине. – Менделсон: <i>Песме без речи</i>, избор – Григ: <i>Лирски комади</i>, избор – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> – Дебиси: <i>Мали црнац</i> – Дусик: <i>Матине</i> – Мартину: <i>Лутке</i>, избор лакших – Душкин: <i>Краљ вилењака, Вашар</i> – Чимароза: <i>Сонате</i>, избор – Кабалевски: <i>Оп. 27</i> – Лутославски: <i>Народне мелодије</i> – Б. Барток: <i>За децу</i>, Микрокосмос III и IV свеска – Пинтарић и Станковић: <i>Композиције за клавир</i>, избор Аранжмани и обраде разних познатих мелодија за клавир
Обавезни минимум програма – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација; – једна композиција домаћег аутора.		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине; 4. Једна композиција по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљеви и задаци:

- Развијати љубав и интересовање према клавиру и уметничкој музици.
- Радити на развоју слуха, музичке интелигенције и развоју маште (проширивати знање о музичким облицима).

- Радити на техници, на опуштености апарата приликом извођења.
- Радити на правилном слушању сопственог извођења.
- Радити на развоју критичког мишљења.
- Упознавање ученика са стилским карактеристикама композиција.
- Оспособљавати ученика да сам себе прати на клавиру док пева.

Начин остваривања циљева: Упражњавати вежбе за телесну релаксацију у сврху даље изградње слободе и ефикасности извођачког апарата, препоручити ученику дела композитора различитих епоха, посветити неки час и заједничком слушању.

Провера знања: Подразумева се стално праћење напретка ученика, захтевање и подстицање понављања и вежбања и стално процењивање усвојеног знања, као и континуирано формативно и сумативно оцењивање.

➤ Једна смотра - (крај I полугодишта)

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Смотра не подлеже конвенционалном, нумеричком начину оцењивања

Завршни испит - (крај школске године)

УПОРЕДНИ КЛАВИР - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ПРВОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Познаје карактеристике и историјат инструмента
- Препознаје елементе нотног писма (свира нотни текст у виолинском и бас кључу, препознаје партитурне ознаке – знаци за понављање, основне динамичке ознаке)
- Разуме и примењује начине извођења (артикулација, педализација)
- Разуме и примењује ознаке за темпо

Концептуално знање

- Разуме и примењује појмове из теорије музике (ноте, ритам, тоналитет, интервали...)
- Разуме карактеристике различитих музичких епоха и примењује у свирању
- Анализира одслушано музичко дело

Процедурално знање

- Изводи одговарајуће технике свирања на клавиру
- Разуме и примењује методе (решавање техничких и музичких захтева) код самосталног вежбања
- Свира научени нотни текст , примењује и анализира доживљено слушање и интерпретацију композиција које свира

Метакогнитивно знање

- Препознаје и примењује стечено знање(артикулација, тоналитет, динамика...)
- Свестно и са разумевањем свира различите облике композиција (етиде, сонатине...) и њихове стилске карактеристике (тонски слог, форма, технички захтеви)
- Вреднује препоручене композиције, препознаје основне структуралне елементе слушаног дела (повнављање, темпо, врста тоналитета...)

УПОРЕДНИ КЛАВИР - ИСХОДИ УЧЕЊА НА ЗАВРШЕТКУ ДРУГОГ ЦИКЛУСА

Чињенично знање

- Препознаје и примењује елементе нотног писма и самостално чита нотни текст
- Примењује знање основних музичких елемената (ритам, прсторед, артикулација, агогика, педализација)
- Разуме и примењује све елементе музичке интерпретације
- Познаје основне карактеристике музичких епоха

Концептуално знање

- Разуме и примењује стилске карактеристике у свирању
- Критички размишља и износи своја запажања
- Разуме и примењује знања из области теорије музике и историје

Процедурално знање

- Разуме и примењује моторичке вештине
- Репродукује композиције од почетка до краја
- Изводи одговарајуће технике свирања на клавиру предвиђене планом и програмом
- У великој мери самостално примењује начине решавања музичких и техничких захтева

Метакогнитивно знање

- Свестан је начина меморисања нотног текста
- Уме да препозна основне хармонске токове (модулације, полифонију и друге музичке елементе)
- Разуме и аргументовано образлаже музичку фантазију и естетику
- Примењује стечено знање (технике, динамике, облика...) при извођењу музичких дела предвиђених планом и програмом.
- Вреднује препоручене композиције, препознаје структуралне елементе слушаног дела (облик, мелодијске, ритмичке и контрапутске појединости, емотивне, поетске, психолошке и естетске карактеристике...).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (УПОРЕДНИ КЛАВИР)

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Свирањем се активира велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, као и емоционални развој.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични од-нос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз свирање.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Понуђени **Музички садржаји** остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и

инвентивношћу наставника. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно извођаштво. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулсање комуникацијских вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у под- стицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. *Годишњим планом* се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по ме- сецима а у складу са годишњим фондом часова. *Оперативни план* подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припре- ма садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмераваати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике на сваком часу треба упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основа превенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичком мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције за извођење које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, учениковим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и ис- ходима.

Ученике треба стимулисати да читају нотни запис клавирске деонице коју изводе клавирски корепетитори како би се што боље упо- знали са садржајем клавирске пратње за главни предмет – соло певање. Веома је корисно ученике ставити у позицију корепетитора и при томе водити рачуна о да то буде по тежини пратња коју је реално испратити.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уло- жен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним оче- кивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

– равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; – изводи четвртине; осмине, лукове и одговарајуће паузе; – препозна и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – препозна и изводи основне фигуре; – приказује ритам кроз покрет; – изводи знакове за продужавање трајања; тона: тачка, лук, корона; – чита ритам солмизацијом;		Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Смотра (крај школске године) 1. Равномерно и ритмичко читање нота. 2. Препознавање лествице и лествичних елемената у мелодијском примеру. 3. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима.		
Кључни појмови садржаја: мелодија, ритам, покрет, импровизација, меморија, музички бонтон.		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Развијање музикалности и музичке писмености.
- Описмењавање ученика – читање и писање нота у оба кључа.
- Развој пулсације.
- Оспособљавање ученика да изведу мелодијски пример.
- Постваљање теоријских термина и појмова из мелодике и ритма (без дефиниција).

Реализација: Развијање музикалности. Певање и опажање дурске и молске лествице. Описмењавање ученика – читање и писање нота у оба кључа, солмизацијом и абecedом, преписивањем вежби и равномерним читањем нота. Развијање пулсације – осећаја за ритам и савладавање ритмичких фигура уз помоћ ритмичких вежби. Оспособљавање ученика да самостално отпева мелодијски пример - стално указивање на мелодијски покрет (лествично кретање, терцно кретање, акорди, скокови...).

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици I разреда на крају оба полугодишта имају смотру. Смотре не подлежу нумеричком начину оцењивања.

Смотре:

- I смотра (децембар) – Равномерно читање нота, ритмички и мелодијески примери – пређено градиво
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра (јун)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (четворогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрете; – изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз примере за слушање; – пева и препозна скок у тонику, доминанту, субдоминанту и вођицу; – пева по слуху мелодијске примере солмизацијом и песмице у молу; – звучно препозна мол; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – пева и препозна лествично и терцно кретање, тонични трозвук; – пева и препозна три врсте мола; – препозна и именује главне ступњеве; – изражајно пева мелодије различитог жанра и карактера; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише напамет научене песме; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд; – опажа и пева мале и велике терце и чисту квинту; – опажа и пева дурски, молски и хармонски тетракорд; – препозна врсту такта у песмама са текстом и у примерима из литературе; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице; – изводи основне фигуре такта 6/8 уз певање одговарајућих песмица; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – изводи бројалице; – приказује ритам кроз покрет и игру; – равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; – визуелно сагледава и изводи као целину: основне фигуре; че- твороделне поделе и пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на ритмичкој јединици; – препозна и чита лукове, паузе, узмах и предтакт; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетракорде; – запише и препозна интервале до квинте као и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима; – објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/по- лустепен, тетракорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервале.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Утврђивање пређеног градива. Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (D дур, h мол, Вдур, g мол, A дур, fis mol). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штива. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у пређеним тоналите- тима. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аудодиктат. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тен- денцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетра- корда. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	РИТАМ	Обнављање пређених врста тактова и обрада такта: 4/8 и 2/2. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8 са луковима и паузама. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануел- ном техником). Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструмен- талне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахорада. Интервали до квинте (мали, велики и чисти) и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетракорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервали).
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Испитни програм: - Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера. - Мелодијски пример (а, е или d mol) уз анализу: лествица, тетракорди, интервали, дурски и молски квинтакорд. - Ритмичко читање у четвртинском такту у оквиру пређеног градива.		
Кључни појмови садржаја: Слушање, мелодија, ритам, покрет, игра, импровизација, музички бонтон.		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Утврђивање дурских и молских лествица и скокова у тонове доминанте, субдоминанте, вођицу, терцу тонике и другог ступња.
- Утврђивање и проширивање знања из области ритма и метрике.
- Мелодијско-ритмички диктати једноставне фактуре.
- Усвајање нових појмова из теорије музике.
- Певање мелодијских примера у дуру и молу.

Реализација: Рад на усвајању нових дурских и молских лествица теоретском поставком, слушним опажањем и мелодијским примерима. Даљи рад на сложенијим ритмичким фигурама и на пулсацији кроз ритмичке примере и усмено и писмено опажање истих. Теоријско, интонативно и опажајно савладавање дурског и молског сектакорда и квартсектакорда путем усменог и писменог конструкције акорада, певања песама и примера из литературе, као и усменог интонирања и опажања. Даљи рад на мелодијско ритмичким диктатима, усмено и писмено, као и вежбање нота путем равномерног читања примера из литературе.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици II разреда на крају првог полугодишта имају смотру, а на крају школске године испит.

Смотре:

➤ I смотра (децембар) – Парлато и мелодијска вежба – пређено градиво

Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Годишњи испит - (крај школске године)

Назив предмета **СОЛФЕЂО (четворогодишње школовање)**

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

Исходи По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова као и примере из инструменталне литературе; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – звучно препозна дурски и молски тонски род; – пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; – пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; – опажа и пева и записује: тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише ритам у мелодијском примеру; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева доминантни септакорд; – опажа и пева интервале до октаве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песама; – смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; – примени потребна знања и вештине уз игру; – препознаје елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; – изводи ритмичке фигуре сичилијану и тирану; – изводи такт 9/8 и 12/8; – пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – доживљава ритам кроз покрет;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (све области). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за трећи разред (Es dur и c mol, E dur , cis mol As dur и f mol). Штимови. Једноставни примери по слуху и солмизацијом, као и мелодијски примери који садрже у себи мутацију. Звучна поставка модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласни примери. Композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и интонирање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда. Опажање и интонирање интервала до октаве обрађених кроз песме и примере из литературе.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
		Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова и осминских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Информативно упознавање врста такта 9/8 и 12/8. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8.

– равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; – ритмички прочита триолу у четвороделној подели јединице бројања; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетраорде; – запише и препозна интервале до октаве; – запише и препозна квинтакорде са обртајима у обрађеним тоналитетима; – запише и препозна доминантни и умањени септакорд; – објасни ознаке за различите врсте темпа и карактера; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту.	РИТАМ	Начини извођења ритма. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритам кроз песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion,...). Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетраорди. Интервали до октаве (чисти, велики и мали интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и прекомерни и умањени квинтакорд. Доминантни и умањени септакорда. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту

Програм смотре (крај школске године):

Писмени део:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака.
2. Тест из теорије (лествице, предзнаци, тетраорди, имена и врста интервала до октаве, дурски и молски квинтакорд са обртајима, доминантни и умањени септакорд).

Усмени део:

1. Мелодијски пример.
2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено садржаји из II и III разреда).

Кључни појмови садржаја: функције, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Утврђивање обрађених тоналитета са применом скокова и дужих музичких фраза.
- Савладавање мутације и певање мелодијских примера у дуру и истоименом молу.
- Увођење хроматских скретница и пролазница.
- Ритмичко читање у једном и два система са променама кључа и применом свих темпа.
- Опажање акорада.
- Развијање импровизације.
- Развијање музичке меморије.

Реализација: Савладавање мутације из дура у мол и обрнуто, кроз мелодијске примере и примере из литературе. Нове ритмичке фигуре кроз примере из литературе, ритмичке вежбе и усмено и писмено опажање истих. Рад на транспозицији мотива. Даљи рад на усвајању знања из теорије музике, развијања звучне слике нових тоналитета, лакшег и бржег читања с листа. Радити на музичкој меморији. Уводити теже скокове и ритмичке фигуре.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици III разреда имају смотру на крају првог и на крају другог полугодишта.

Две смотре:

- I смотра (децембар) – Парлато и мелодијска вежба – пређено градиво
- Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.
- II смотра (јун)

Назив предмета	СОЛФЕЂО (четворогодишње школовање)
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Четврти
Годишњи фонд	66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева и опажа штимове обрађених дурских и молских лествица; – пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева мелодијске примере различитих жанрова са модулацијом; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева народне песме са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева српске песме и песме других националности; – пева двогласне примере и каноне (у пари или групи) и композиције са клавирском пратњом; – запише ритам у мелодијском примеру; – пева научен мотив у другом тоналитету; – запише мелодијске диктате; – опажа и пева интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; – препозна доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; – смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; – примени потребна знања и вештине уз игру; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – доживљава ритам кроз покрет; – ритмички чита етиде инструменталног типа из градива IV разреда; – разуме и објасни музичке појмове; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из свих области. Нови тоналитети: H dur, Des- dur и b-mol. Остали тоналитети са 5, 6 и 7 предзнака – информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Записивање ритмичке окоснице. Транспонување мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти) и опажање прекомерне кварте и умањене квинте. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела и ритмичке фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам у примерима – од звука ка слици. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Ритмичко читање етиде инструменталног типа из градива IV разреда уз примену оба кључа.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Пређено градиво из теорије музике.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.
Испитни програм: Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака. Усмени део: 1. Мелодијски пример – тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама). 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређени ритмички садржаји).		
Кључни појмови садржаја: функционалност, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Обухватање целокупног обрађеног градива, повезивање и практична примена знања у извођењу мелодијских и ритмичких примера, примера из музичке литературе, кроз опажања и музичке диктате.

Реализација: Савладавање хроматских скретница и пролазница кроз бројне примере из литературе, мелодијске примере и уз вежбе-моделе са наставником. Течно читање у оба кључа које се постиже равномерним читањем примера из литературе (етиде) и вежби из уџбеника. Самостално записивање нотног текста које се вежба усмено (понављање краћих мотива) и писмено (записивање мелодијско-ритмичких диктата).

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици IV разреда на крају првог полугодишта имају смотру, а на крају школске године испит.

Једна смотра:

➤ I смотра (децембар) – Парлато и мелодијска вежба - пређено градиво
Реализација према захтевима Плана и програма смотри на нивоу одсека.

Завршни испит - (крај школске године)

Солфеђо - Исходи за први циклус четворогодишњег образовања:

Чињенично знање

Ученик може да:

- изведе мелодијски пример у обрађеним тоналитетима
- изведе ритмички пример у виолинском и бас кључу (парлато)
- запише мелодијско-ритмички диктат једноставне фактуре.

Концептуално знање

Ученик може да:

- разуме односе (функцију) тонова у тоналитету у коме изводи мелодијски пример
- разуме обрађене ритмичке фигуре у свим метричким врстама.
- препозна и изгради дурску и молску лествицу и тетра хорде
- изгради интервале, дурски и молски квинтакорд

Процедурално знање

Ученик може да:

- анализира мелодијски пример и одреди врсту лествице, препозна карактеристична мелодијска кретања
- примени знање из лествица на инструменталној настави

Солфеђо - Исходи за други циклус четворогодишњег образовања:

Чињенично знање

Ученик може да:

- самостално изведе мелодијски пример или пример из музичке литературе
- самостално изведе ритмички пример у виолинском и бас кључу (парлато)
- запише мелодијско-ритмички диктат

Концептуално знање

Ученик може да:

- разуме сложеније односе тонова у тоналитету
- разуме све обрађене ритмичке фигуре у свим метричким врстама.
- препозна и примени знања из теорије музике
- препозна, осмисли и правилно изведе музичку фразу

Процедурално знање

Ученик може да:

- анализира мелодијски пример и решава мелодијске и ритмичке проблеме
- одреди и правилно изведе музичку фразу
- примени стечено знање на настави инструменталне наставе

Метакогнитивно знање

Ученик може да:

- контролише и коригује извођење мелодијског или ритмичког примера
- одреди начин вежбања приликом савладавања мелодијско-ритмичког примера или примера из музичке литаратуре
- одреди квалитет и тачност свог извођења

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ (СОЛФЕЂО)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и пре-ношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји солфеђа су усмерени ка стицању интонативних и ритмичких знања и вештина ученика са циљем да сагледава нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник солфеђа својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу пре-ношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад можданих функција и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. Позитиван ефекат музике: опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разно- врсне области – теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Солфеђо се састоји из неколико области – тема: слушање музике, мелодика, опажање – интонирање – диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон.

Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање нових садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента.

Слушање музике

Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају.

Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик – сличност и различитост делова у композицији.

Утемељен став о музици изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке способности.

Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика.

Мелодика

Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карактер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абecedним изговором, певање тоничног трозвука и каденце, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа. Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и каденци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање – интонирање – диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овome треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања – прво делова, а затим и примера у целости).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодии. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивно музичко размишљање које се разликује од репродуктивног, наиме, оно не понавља готове узор, већ слободним комбиновањем ствара нове и логично осмишљене музичке садржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањем мелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима). Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина.

Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развоју личности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима. Поставка се одвија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануелним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем наученог градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На такмичењима би требало обратити пажњу да примери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извиђење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет. Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метрич-

ке врсте. Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четвороделне поделе са паузама на јединици бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномер- ног читања, утврђивање добро научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,...те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеђа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу.

Музичка писменост

Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем.

Музички бонтон

Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извође- њу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

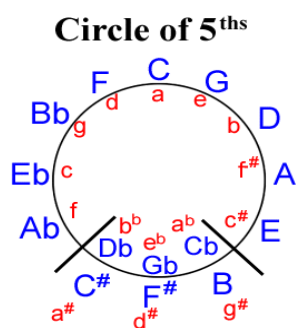
На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају прио- ритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.

Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ – ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

Назив предмета **ТЕОРИЈА МУЗИКЕ (четворогодишње школовање)**

Циљ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **33 часа**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.
– објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); – запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; – запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); – запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; – правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима; – објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); – запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; – запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); – запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; – правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима;	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету.
	ИНТЕРВАЛИ	Трзовуци: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.
	АКОРДИ	Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.
Испитни програм: ПИСМЕНИ ДЕО: Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		
Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Циљ:

- Разумевање музичких појмова и израза, као и повезивање теоријске наставе са солфеђом и инструменталном наставом.

Реализација: Утврђивање појмова и термина обрађених у претходним разредима кроз анализу мелодијских примера и примера из музичке литературе, њихово дефинисање и систематизација. Обрадити нове музичке појмове и изразе користећи ученицима познату музичку литературу у корелацији са наставом солфеђа и инструменталном наставом. Градиво утврђивати писменим и усменим задацима.

Провера знања: Током године оцењују се и прате активности ученика, спроводе се писмена и усмена испитивања. Ученици на крају школске године полажу испит.

Завршни испит - (крај школске године)

Теорија музике - Исходи за други циклус четворогодишњег образовања:

Чињенично знање

Ученик може да:

- препозна и користи музичке појмове и појаве из музичке литературе
- самостално решава функционалне задатке

Концептуално знање

Ученик може да:

- разуме владање законитости теорије музике
- препозна и примени знања из теорије музике
- влада музичком ортографијом

Процедурално знање

Ученик може да:

- анализира музичке појмове и појаве и примени у пракси
- одреди и правилно изведе музичку фразу на основу музичких ознака
- примени стечено знање на настави инструменталне наставе

Метакогнитивно знање

Ученик може да:

- самостално открива односе и законитости између музичких појава и појмова
- тумачи и разматра музичке термине
- самостално примени принципе изградње теориских појмова

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ (ТЕОРИЈА МУЗИКЕ)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и пре-ношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји теорије музике су повезани са садржајима наставе солфеђа и усмерени су ка стицању музичких знања и вештина ученика са циљем да кроз теоретску анализу ученици сагледавају нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу пре-ношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу) рад треба ефикасно организовати.

Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области – теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Теорија музике је посебан предмет у завршним разредима основног музичког образовања. Од првог до последњег разреда основног музичког образовања теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у опажању, интонирању и диктатима.

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака у виду преписивања примера из уџ-беника и именовања исписаних нота и нотних записа, где је заправо циљ у овладавању нотним писмом у виолинском и бас кључу и са-владавању нотних трајања и пауза као и врсте такта. Ова елементарна врста музичке писмености ће сужити као основно средство за даљу надоградњу знања из теорије музике.

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. Потребно је да ученици не уче напамет музичке: појмове, еле- менте и дефиниције, него да умеју својим речима да их објасне, покажу или одсвирају на инструменту. Сви музички елементи који се посебно и постепено савладавају, међусобно су повезани и чине нераскидиву, свеобухватну целину музике.

Теорија музике која је у чврстој вези са наставом солфеђа представља усвајање знања која кроз анализу омогућавају тумачење и дубље разумевање нотног текста и музике. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као **саставни део музике**, требало би је искључиво радити кроз **озвучавање** ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Такав приступ теорији музике доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Утврђивање и проверу знања из теорије музике треба спроводити усменим и писменим путем, на разнолик и интересантан начин кроз: квизове, укрштене речи, дидактичке игре, тестове...

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видови- ма наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и на- ставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оценивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потен- цирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.

Резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ОРКЕСТАР, ХОР И КАМЕРНА МУЗИКА – ДРУГИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Похађање наставе Оркестра, Хора и Камерне музике обухвата други циклус школовања:

- Похађање наставе оркестра обавезно је за ученике IV, V, и VI разреда шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања.
- Похађање наставе Хора обавезно је за ученике IV, V, и VI разреда клавира, као и за оне ученике који нису укључени у рад оркестра или камерне музике.
- Похађање наставе Камерне музике обавезно је за ученике IV, V, и VI разреда шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања који нису укључени у рад оркестра или хора.

Циљ

- Анимирати и оспособити ученика за групно музицирање.
- Усагласити индивидуално извођење са потребама групног.
- Усагласити интонацију и артикулацију свих ученика у свим видовима групног музицирања.
- Развијати перцепцију слушања осталих чланова.
- Развијати жељу за успехом и радом у групном музицирању.

Задаци

- Оспособљавање за даље музицирање.
- Усаглашавање индивидуалног са групним музицирањем.
- Усаглашавање интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду.
- Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других.
- Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.

ОРКЕСТАР

Назив предмета

ОРКЕСТАР

Циљ

Циљ учења предмета Оркестар је да код ученика развије интересовање и љубав према музици и заједничком свирању, кроз музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред

II циклус

Годишњи фонд

70/66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; – изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – прати диригента; – комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима оркестра кроз музику; – усагласи сопствено извођење са потребама групног; – свирањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко свирање; – коригује интонацију у току свирања; – самостално вежба поштујући процедуру; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања у оквиру оркестра; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике свирања у оркестру. Оркестар – врсте, карактеристике и организација (гудачки, хармоникашки, тамбурашки...). Оркестарски звук - начин добијања. Развој хармонског слуха. Сарадња и комуникација на релацији диригент – вођа деонице – пар за пултом. Носиоци звука – начин и значај коришћења. Музички бонтон.
Минимум програма: 3 краћа дела или једно дело у више ставова, по избору диригента.		
Јавни наступи: на јавним часовима у школи, Републичко такмичење, наступи у оквиру локалне заједнице, концерт поводом Дана школе, различита такмичења.		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање, заједничко свирање, музички бонтон.		

Настава оркестра одвија се у групама (до 12 до 30 ученика).

Настава оркестра може се одвијати у оквиру гудачког, дувачког и оркестра хармоника, у зависности од исказаног интересовања и достигнутог нивоа знања ученика.

У школи се може формирати гудачки оркестар према могућностима. Уколико нема ученика који свирају виолу, могу их заменити ученици који свирају деоницу треће виолине.

Рад са гудачима треба да обухвати усклађивање прстореда, потеза и положаја гудала.

Дувачки оркестар се може формирати самостално, уколико школа има довољан број ученика, или се може прикључити гудачком оркестру.

Рад са оркестром обухвата увежбавање деоница, ритмичко и интонативно усклађивање, фразирање и динамичку обраду.

Оркестар хармоника може се формирати самостално и обично се дели на четири деонице.

Ради бољег и бржег савладавања програма неопходно је да наставници инструмента на часовима главног предмета са ученицима прочитају и технички обраде деонице које се извиде на часовима оркестра.

Циљ:

- Анимирати и оспособити ученике за групно музицирање. Развијати перцепцију слушања осталих чланова и развијати жељу за успехом и радом у групном музицирању.

Реализација: Спајањем различитих оркестарских група усаглашавати интонацију и артикулацију са осталим члановима у групном раду. Развијање интонације и артикулацију у раду са осталим члановима у групи и подстицању на активном слушању других. У корелацији са инструменталном наставом, интензивним укључивањем наставника инструменталне наставе у процесу читања и техничке обраде деоница, омогућити квалитетнију наставу оркестра и ефикаснију реализацију задатака и циљева. Развијати осећање припадности колективу и осећање за естетске вредности.

Провера знања: Током године прате се и оцењују активности и ангажованост ученика.

Назив предмета **ХОР**

Циљ **Циљ** учења предмета Хор је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и музици кроз музичко искуство којим се подстиче развијање осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **II циклус**

Годишњи фонд **70/66 часова**

Исходи По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; – користи правилну и јасну дикцију и примењује правилан начин певања; – комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику; – прати диригента и пева усаглашено са осталим ученицима; – одговарајућим певањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; – интонира чисто у току извођења; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко певање; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Хор и карактеристике певања у хору. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Дикција – значај правилне и јасне дикције, изговарање брзалица и бројалица. Хармонски слух – развој. Комуникација са диригентом. Интонација – значај чисте интонације и начини постизања. Композиције различитог карактера. Музички бонтон. Слушање дела помоћу доступних носиоца звука. Музички бонтон.
Обавезни минимум програма: једна народна песма, једна уметничка композиција, једна трогласна композиција		
Јавни наступи: јавни часови у школи, концерт поводом Дана школе, различита домаћа и међународна такмичења, сарадња са локалном заједницом		
Кључни појмови садржаја: тон, певање, слушање, интонација, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Настава Хора одвија се у групама (до 50 ученика).
 Ученици су подељени по врсти и опсегу гласова.
 Свака група представља хомогену целину у области заједничког музицирања.

Програм рада са хором треба да садржи: вежбе дисања, вокализе за уједначавање боје гласова, певање канона, певање двогласних и трогласних композиција.

- Циљ:
- Анимирати и оспособити ученике за групно музицирање. Развијати перцепцију слушања осталих чланова и развијати жељу за успехом и радом у групном музицирању.

Реализација: Атрактивним композицијама и прилагођавањем популарних уметничких композиција гласовним могућностима дечјег хора, занимљивим кореографијама или сценским поставкама (типа мјузикла или комада са певањем), као и повезивањем са другим облицима заједничког музицирања (камерним или оркестарским саставима), развијати код ученика жељу и позитивну мотивисаност за заједничким певањем. У корелацији са предметом солфеђо, унапреди читање (солмизационо) и савладавање деоница композиција које се обрађују на настави хора. Развијати осећање припадности колективу и развијање естетских осећања, упознавање нових речи, односа у природи и међу људима и слично.

Провера знања: Током године прате се и оцењују активности и ангажованост ученика.

КАМЕРНА МУЗИКА

Назив предмета **КАМЕРНА МУЗИКА**

Циљ **Циљ** учења предмета Хор је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и музици кроз музичко искуство којим се подстиче развијање осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **II циклус**

Годишњи фонд **70/66 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално свирање са групним свирањем; – усагласи интонацију са осталим члановима камерног састава; – усагласи артикулацију са осталим члановима камерног састава; – усагласи динамичке ознаке са осталим члановима састава; – дефинише своју улогу у камерном саставу и перципира улогу осталих чланова камерног састава;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Камерна музика – развој и врсте ансамбла. Специфичности свирања у камерном саставу. Вежбе за интонацију и артикулацију. Припремање ученика за јавне наступе. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА

– примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима камерног састава кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – покаже спремност за тимски рад; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.		Избор композиције за различите камерне саставе писане у ори-гиналу за одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способности-ма свих чланова камерног састава.
Обавезни минимум програма: три комада из различитих стилских епоха или различитог карактера.		
Јавни наступи: минимум један јавни наступ камерног ансамбла у току школске године		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, групно музицирање, музичка фраза, музички бонтон.		

Настава камерне музике, организује се у групама до 12 ученика.

Настава камерне музике, организује се за ученике који остварују висока постигнућа у оквиру наставе главног предмета.

С обзиром на то да школа има организовану наставу хора, часови камерне музике могу се организовати на два начина:

- Уместо наставе хора, што подразумева да се мора организовати континуирано;
- Као додатна настава, што значи да се не мора организовати у континуитету, већ према потреби.

Настава камерне музике организује се у циљу стицања искуства и стварања основа за касније бављење групним музицирањем, а има значајну улогу и у припремању ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Овакав вид музицирања подразумева учешће на јавним наступима и такмичењима.

Наставник је обавезан да сваки камерни ансамбл припреми за најмање један јавни наступ у току школске године.

Оркестар, Хор и Камерна музика - Исходи за други циклус образовања:

Чињенично знање

Ученик може да:

- изведе оркестарску/хорску деоницу/деоницу у ансамблу
- активно слуша своју и остале деонице у оркестру/хору/ ансамблу и учествује у обликовању звука оркестра/хора/ ансамбла

Концептуално знање

Ученик може да:

- разуме и интерпретира ознаке у оркестарским/хорским деоницама/деоницама у ансамблу
- разуме и реагује на покрете диригента

Процедурално знање

Ученик може да:

- анализира своју деоницу
- одреди и правилно изведе музичку фразу

Метакогнитивно знање

Ученик може да:

- контролише и коригује интонацију и динамику у складу са другим ученицима из групе
- одреди начин вежбања приликом савладавања мелодијско-ритмичког проблема у оркестарској/хорској деоници/деоници у ансамблу
- одреди квалитет и тачност свог изођења у оквиру целе групе

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ
ПРОГРАМА
ОРКЕСТАР/ХОР/КАМЕРНА
МУЗИКА

I. УВОДНИ ДЕО

Певање и свирање у оркестру, хору и камерном ансамблу је од непроцењиве важности јер развија не само музичке способности већ има функцију социјалне кохезије. Оно развија способност ученика да комуницирају са другима кроз међусобно слушање, извођење и стварање музике и да изражавају своје мисли и осећања кроз музику.

Образовни циљ ових предмета обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних и инструменталних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно извођење.

Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу – тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика, односно очекиване резултате у реализацији музичких садржаја. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима). Усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оркестар, хор и камерна музика обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, овим саставима могуће је прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм ради стицања искуства у групном певању или свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању.

Школа може у односу на своје капацитете у погледу заступљености инструменталних група и у односу на ученичке капацитете да формира гудачки, дувачки оркестар, оркестар хармоника, гитара, флаута, тамбура и сл.

Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора.

Настава камерне музике се планира и реализује у оквиру Школског програма рада. Камерни састав има најмање три члана.

Ученици који имају посебна интересовања, капацитет и жељу могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра/хора као и уче- шћем у раду камерног ансамбла.

Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад. Ради бољег и бржег савладавања програма пожељно је да наставници солфеђа на својим часовима прочитају деонице које се изводе на настави хора, а наставници инструмента, на часовима главног предмета прочитају деонице које се изводе на настави оркестра.

Рад са оркестром обухвата: усклађивање прстореда, штрихова, као и интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање, динамичку обраду, уједначавање боје инструмената.

Рад са хором садржи: вежбе правилног седења, дисања, вокализе за уједначавање боје, увежбавање деоница, певање канона, пева- ње једногласних, двогласних и трогласних композиција са пратњом и а капела. Такође, рад са хором обухвата интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање и динамичку обраду. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја.

Литературу за камерну музику чини избор композиција које су писане у оригиналу за одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава, нарочито ако су чланови ансамбла различитог узраста и разреда. Програм треба да буде занимљив, прихватљив и пријемчив ученицима, како би се подржала и развила љубав према овој врсти музике. У оквиру камерне музике наставник је у обавези да спреми: две композиције из периода барока или једно дело из периода преткласицизма, класицизма, романтизма и савремене музике, или три комада из различитих стилских епоха.

Као што музика утиче на здравље (психолошки, социолошки, емоционални аспект) тако и свирање у оркестру/хору/камерном са- ставу у великој мери доприноси смањењу стреса и агресивности. Ученици који учествују у раду оркестра/хора/камерне показују боље резултате у учењу и социјалним вештинама.

У процесу рада врло је корисно преслушавање снимака сопствених наступа као и слушање различитих извођења на доступним но- сиоцима звука. На тај начин потребно је иницирати разговор са ученицима подстицајући их на активно слушање, анализу као и сопствено критичко мишљење.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима оркестра/хора/камерне музике најбитније је развијање музичких способности и жеље за успехом и радом у групном музицирању. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и му- зичким могућностима. У оквиру ових активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности, подршке и задовољства заједничким успехом.

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ
ОДСЕК ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ
СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

(српско традиционално певање, групно певање, упоредни клавир)

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

Назив предмета **СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ**

Циљ **Циљ** учења предмета Српског традиционално певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд часова **35 часова**

Исходи По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– својим речима опише значај традиционалног певања; – уз правилно држање тела исправно изводи техничке вежбе дисања; – правилно изводи вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; – самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; – препозна структуру и смисао певаног текста и изражајно рецитије текст без певања; – примени основне елементе нотне писмености у певању; – изведе једногласне примере у целини; – отпева деоницу водеће и пратеће групе у антифони примери; – изведе примере антифониог типа у целини уз пратњу наставника; – комуницира са наставником кроз извођење антифониог примера; – уз помоћ наставника или самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног певања; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње и поштује правила понашања при слушању и извођењу музике; – прати концерте традиционалне музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; – разликује традиционално од стилизованог певања – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике традиционалног певања Техничке вежбе: – правилан став и држање тела при певању – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују у певању – вежбе дисања – различите вежбе за распевање (вокализе) Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака) – обрада и тумачење текста – лоцира географско порекло на карти – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму Обрада антифониог песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе) – обрада текста и тумачење текста – лоцира географско порекло на карти – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге – приликом самосталног рада, ученик спроводи вежбање по узору на вежбање на часу ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у око- лини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црногача</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001.

		– Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i> , САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара</i> , Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i> , САНУ, Београд, 1951. – Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)
Обавезни минимум програма – осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима 4 једногласна антифона примера		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотре на крају школске године: – два примера солистичког певања различитог карактера – један антифони пример		
Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

Циљ

Циљ учења предмета Српског традиционално певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

Разред

Други

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– својим речима опише значај традиционалног певања; – уз правилно држање тела исправно изводи техничке вежбе дисања; – правилно изводи вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; – самостално себи задаје интонацију за упевање уз или без клавира; – препозна структуру и смисао певаног текста и изражајно рецитије текст без певања; – примени основне елементе нотне писмености у певању; – изведе једногласне примере у целини; – отпева деоницу водећег и пратећег гласа у примерима бордунског типа; – изведе примере бордунског типа у целини уз пратњу наставника; – комуницира са наставником кроз извођење двогласних примера; – уз помоћ наставника или самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног певања; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку или нотном запису; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње и поштује правила понашања при слушању и извођењу музике; – прати концерте традиционалне музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; – разликује традиционално од стилизованог певања; – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике традиционалног певања. Техничке вежбе: – правилан став и држање тела при певању; – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују при певању; – вежбе дисања; – различите вежбе за распевање (вокализе.) Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе) – обрада и тумачење текста; – лоцирање географског порекла на карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – атифони примери сложенијег типа. Обрада двогласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе) – обрада текста и тумачење текста; – лоцирање географског порекла на карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – обрада гласова одвојено; – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге (водећа и пратећа деоница); Самостално вежбање по узору на вежбање на часу. ЛИТЕРАТУРА

		– Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у око-лини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црноречја</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара</i>, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му-зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i>, САНУ, Београд, 1951. Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)
Обавезни минимум програма – осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима два сложенија антифона примера (лазарице) – четири једноставна двогласна примера бордунског типа		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: – један једногласни пример – један двогласни пример бордунског типа		
Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

Циљ

Циљ учења предмета Српског традиционално певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

Разред

Трећи

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише значају и улогу традиционалног певања; – именује одређене типове певања и њихова карактеристике; – уз правилно држање тела исправно изводи вежбе дисања и вокалне технике за поставку гласа; – самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; – изводи техничке вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; – препозна структуру и смисао певаног текста и рецитије текст без певања;		Карактеристике традиционалног певања Техничке вежбе: – правилан став и држање тела при певању; – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују при певању; – вежбе дисања; – различите вежбе за распевавање (вокализе). Рад на певачкој техници кроз сложеније примере. Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе)

– уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера и стила музичког примера; – изведе украсе различитог типа у односу на стил којем песма припада; – отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песмама новијег двогласног стила – комуницира са наставником приликом извођења примера двогласног типа новијег стила у целини; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; – прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања; – разликује традиционално од стилизованог певања.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	– обрада и тумачење текста; – лоцирање на географској карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – обрађивање сложенијих једногласних примера са већим бројем украса и већим мелодијским амбитусом; – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму. Обрада двогласних песама „на бас“: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе) – обрада и тумачење текста; – лоцирање на географској карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – успостављање сазвука који су типичани за српско певање у двогласним примерима; – обрада гласова одвојено; – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге (водећа и пратећа деоница); – постизање стабилности и самосталности у пратећем гласу и сигурно вођење деонице првог гласа уз пратњу наставника. ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелод ије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у око- лини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелоди- је, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црногачева</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка</i>, Музи- колошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i>, САНУ, Београд, 1951. Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)
Обавезни минимум програма – пет једногласних примера из различитих српских крајева – пет примера „на бас“		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: – два једногласна примера – два двогласна примера „на бас“		
Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета

Циљ

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

Циљ учења предмета Српског традиционално певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– именје одређене типове певања и њихова карактеристике; – самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; – изводи техничке вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; – препозна структуру и смисао певаног текста и рецитије текст без певања; – уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера и стила музичког примера; – изведе украсе различитог типа у односу на стил којем песма припада; – отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песмама новијег и старијег двогласног стила; – комуницира са наставником приликом извођења примера двогласног типа новијег стила у целини; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; – прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања; – разликује традиционално од стилизованог певања.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на певачкој техници кроз сложеније једногласне и двогласне примере. Техничке вежбе (вокализе). Обрада сложенијих једногласних песама у дистрибутивном ритму). (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе) Обрада сложенијих двогласних песама „на бас”. Обрада једноставнијих двогласних песама „на глас”. – обрада и тумачење текста; – лоцирање на географској карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – успостављање сазвука који су типичани за српско певање у двогласним примерима; – обрада гласова одвојено; – спајање гласова у чему наставник мењају улоге (водећа и пратећа деоница); – постизање стабилности и самосталности у пратећем гласу и сигурно вођење деонице првог гласа уз пратњу наставника. (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе) ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелод ије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у око- лини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црногача</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка</i>, Музи- колошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i>, САНУ, Београд, 1951. - Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)
Обавезни минимум програма		
– пет једногласних примера из различитих српских крајева – пет примера „на бас” – један пример „на глас”		
Јавни наступи		
– обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм:		
– два једногласна примера – два двогласна примера „на бас” – један пример „на глас”		
Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

I. УВОДНИ ДЕО

Бављење музиком уопште, а посебно певање, подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко певање или свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Задатак наставника је да у зависности од врсте специфичног става при певању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу.

Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На самом почетку јако је битно поставити ученику основно теоријско знање о улози и значају традиционалног певања. Вештина извођења традиционалног певања не сме бити базирана на стилизацијама и обрадама, већ искључиво на репродукцији аутентичних традиционалних примера.

Приликом певања инсистира се на техници самог певања, затим на правилном распевавању и дисању, али и на разумевању функције/улоге песама (да ли су песме обредног типа, песме за плодност, забавне или шаливе песме, лирске, љубавне, посленичке – песме за различите послове (жетелачке, копачке, рабаџијске, итд.), печалбарске, да ли су песме уз игру, хајдучке, итд...).

У почетку се изводе примери једноставније мелодијско-ритмичке фактуре, са мало украсних тонова и уским амбитусом. Продубљивањем рада на самој певачкој техници, овладавају се сложенији примери и постепено се уводи двоглас – испрва преко антифонних примера, потом преко бордунских примера а на послетку примерима песама „на бас” и песама „на глас”.

Ради успешнијег упознавања ученика са традиционалном музиком, пожељно би било вођење ученика на теренско истраживање и учење певања од самих казивача. Обрада примера традиционалног певања мора бити припремљена теоријском експликацијом која подразумева упознавање ученика са географским одликама области из које је песма која се обрађује; одликама музичког дијалекта дате области (боја гласа, начин певања и терминологија везана за начин певања, резонатори који су карактеристични за дати стил, итд...); контекстом и жанром у којем се песма изводи (уколико је контекстуално и жанровски условљена); обраду и тумачење поетског садржаја песме; мелодијским и метро-ритмичким карактеристикама примера и др.

Пожељно је да се повремено ученици окупе у мање групе и заједнички певају, јер се на тај начин поштују традиционални модели извођења традиционалног певања, али и мотивација ученика на групни рад.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима српског традиционалног певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја.

Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ГРУПНО ПЕВАЊЕ

Назив предмета

ГРУПНО ПЕВАЊЕ

Циљ

Циљ учења предмета Групно певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

Разред

Први

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Групно певање. Техничке вежбе: – различите вежбе за распевање (вокализе). Заједничко извођење једногласних примера. Заједничко извођење антифонних примера. Заједничко певање уз пратњу инструмената. Усаглашавање гласова. - Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција). - Припрема за сценски наступ: – израда традиционалне фризуре (плетеница, пунђа...); – сценско шминкање; – облачење народне ношње; – излазак на сцену (став, међусобно држање, наклон); – понашање на сцени (сценски покрет, фацијална експресија). ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелод ије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у око- лини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелоди- је, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црноречја</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара</i>, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i>, САНУ, Београд, 1951. - Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)
Обавезни минимум програма: – осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима – 4 једногласна антифона примера		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године		
Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, боја, сценски наступ, дикција, мимика, певање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета

ГРУПНО ПЕВАЊЕ

Циљ

Циљ учења предмета Групно певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

Разред

Други

Годишњи фонд часова

35 часова

Исходи По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – води песме бордунског типа; – прати песме бордунског типа; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Групно певање Техничке вежбе: – различите вежбе за распевавање (вокализе). Заједничко извођење једногласних примера. Заједничко извођење антифонних примера. - Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и промена улога) - Заједничко певање уз пратњу инструмената. Усаглашавање гласова - Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) Припрема за сценски наступ: – израда традиционалне фризуре (плетеница, пунђа...) – сценско шминкање; – облачење народне ношње; – излазак на сцену (став, међусобно држање, наклон); – понашање на сцени (сценски покрет, фацијална експресија). ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелод ије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у око- лини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању – од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црногачева</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара</i>, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i>, САНУ, Београд, 1951. - Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)
Обавезни минимум програма: – 8 једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима два сложенија антифона примера (лазарице) – 4 једноставна двогласна примера бордунског типа		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године		
Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, боја, сценски наступ, дикција, мимика, певање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета

ГРУПНО ПЕВАЊЕ

Циљ

Циљ учења предмета Групно певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

Разред

Трећи

Годишњи фонд часова

35 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – води песме „на бас“; – прати песме „на бас“; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Групно певање Техничке вежбе: – различите вежбе за распевање (вокализе). Заједничко извођење једногласних примера. - Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и промена улога) - Заједничко извођење песама „на бас“. Заједничко певање уз пратњу инструмената. Усаглашавање гласова. - Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) - Припрема за сценски наступ – израда традиционалне фризуре (плетеница, пунђа...) – сценско шминкање; – облачење народне ношње; – излазак на сцену (став, међусобно држање, наклон); – понашање на сцени (сценски покрет, фацијална експресија). ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А.Васиљевић: <i>Народне мелод ије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у око- лини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелоди- је, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању – од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црногачева</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предатна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара</i>, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i>, САНУ, Београд, 1951. - Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)
Обавезни минимум програма: – 5 једногласних примера из различитих српских крајева – 5 примера „на бас“		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године		
Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, боја, сценски наступ, дикција, мимика, певање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета

ГРУПНО ПЕВАЊЕ

Циљ

Циљ учења предмета Групно певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.

Разред

Четврти

Годишњи фонд часова

33 часа

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – води песме „на бас“; – прати песме „на бас“; – води песме „на глас“; – прати песме „на глас“; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Групно певање Техничке вежбе: – различите вежбе за распевање (вокализе). Заједничко извођење једногласних примера. - Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и промена улога) - Заједничко извођење песама „на бас“. Заједничко извођење песама „на глас“. Заједничко певање уз пратњу инструмената. Усаглашавање гласова. - Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) - Припрема за сценски наступ – израда традиционалне фризуре (плетеница, пунђа...); – сценско шминкање; – облачење народне ношње; – излазак на сцену (став, међусобно држање, наклон); – понашање на сцени (сценски покрет, фацијална експресија). ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелод ије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у око- лини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије- је, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању – од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црногачева</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара</i>, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i>, САНУ, Београд, 1951. - Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)
Обавезни минимум програма: – 5 једногласних примера из различитих српских крајева – 5 примера „на бас“ – 1 пример „на глас“		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године		
Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, боја, сценски наступ, дикција, мимика, певање, музички бонтон.		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ГРУПНО ПЕВАЊЕ

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште, а посебно певање, подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко певање или свирање, и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе или стоје и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте специфичног става при певању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ГРУПНОГ ПЕВАЊА

На самом почетку јако је битно поставити ученику основно теоријско знање о улози и значају групног певања, јер се на тај начин поштују традиционални модели извођења, које је у српској традиционалној пракси углавном групно-једногласно или двогласно. Вештина извођења групног певања не сме бити базирана на стилизацијама и обрадама, већ искључиво на репродукцији аутентичних традиционалних примера.

Приликом групног певања инсистира се на техници самог певања, затим на правилном распевавању и дисању у групи, али и на тонском уједначавању гласова интонацији, метроритму, боји и дикцији. У почетку се изводе примери једноставније мелодијско-ритмичке фактуре, са мало украсних тонова и уским амбитусом.

Продубљивањем рада на самој певачкој техници, овладавају се сложенији примери и постепено се уводи двоглас – испрва преко антифонних примера, потом преко бордунских примера а на послетку примерима песама „на бас” и песама „на глас”.

Поред рада на самом певању, неопходно је припремити ученике за сценски наступ, оспособити их за израду традиционалне фризура (плетеница, пунђа...), сценско шминкање, облачење народне ношње, излазак на сцену, међусобно држање, наклон и понашање на сцени.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ УЧЕНИКА

На часовима српског традиционалног певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Назив предмета **УПОРЕДНИ КЛАВИР**

Циљ Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд **35 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– препозна делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; – да се оријентише на клавијатури; – правилно седи за клавиром; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; – примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; – самостално свира кратке композиције напамет; – самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Положај за клавиром и поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Динамичке ознаке: пиано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: аданте, модерато, алегро и друге.. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остали знаци на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола тона. Музичка меморија. Самоконтрола звука и разумевање музичког облика. Полифонија – канон, имитација. Скале и трозвици Скале до четири повисилице и једне снизилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном правцу од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено – основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама. ЛИТЕРАТУРА – Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: <i>Школа за клавир</i> – од вежбе 85 и даље – Диверноа: <i>Етиде оп. 76</i> – основне вежбе за клавир – Черни: <i>Оп. 599, Оп. 453 оп. 139, I свеска</i> – Ђнесина: <i>Клавирска абецеда</i>, избор – Лешхорн: <i>Мелодичне етиде оп. 192</i>, избор – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир</i> Ниво А и Ниво Б Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.
Обавезни минимум програма: – лествице и трозвучи по програму – тридесет композиција – вежбе, етиде и разни комади		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотри 1. Једна лествица по избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције различитог карактера.		
Кључни појмови садржаја: Клавир, слушање, опажање, тон		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета **УПОРЕДНИ КЛАВИР**

Циљ Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд **35 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; – одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; – препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; – користи педал у делима; – уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; – чује и примени више динамичких нивоа пијанисимо, мецо-пијано, фортисимо, мецофорте; – јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; – осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; – самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; – развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; – самостално, изражајно свира композиције напамет; – развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Технички и музички захтеви: Повезивање прсторедних група навише и наниже, развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецо-пиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Скале и трозвучи Најмање 4 дурске и 2 молске скале у осминама у размаку две октаве, паралелно. Трозвучи, разложено и истовремено, у размаку две октаве – завршетак секстанкордом. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска читанка за други разред</i> Ханон за почетнике – Диверноа: <i>Оп. 176</i> – Лемоан: <i>Дечије етиде оп. 37</i> – Гњесина: <i>Мале етиде</i>, I део – Беренс: <i>Оп. 70</i> – Черни: <i>Оп. 139, 24 етиде</i> – М. Живковић: <i>Међумурје мало, Текла вода Карашица</i> – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i>, избор лакших – Хеңдл: <i>Избор композиција у редакцији Јеле Кршић</i> – Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине – Збирка „<i>Наши композитори за младе пијанисте</i>” – З. Христић: <i>Тачкице</i> – Р. Петровић: <i>Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра</i> – С. Хофман: <i>Две басне</i> – Б. Предић: <i>Прича моје лутке</i> – М. Тајчевић: <i>За мале</i> – В. Миланковић: <i>Дечије приче, 25 мијатура</i> за I и II разред – Избор лаких композиција (Просвета, Београд) – Шуман: <i>Оп. 68</i> – Гречанинов: <i>Оп. 99</i> – Гедике: <i>Оп. 36</i> – Гурлит: <i>Оп. 82</i> – Раули: <i>Оп. 36 и 37</i> – Б. Барток: <i>За децу</i> – Клавирска музика за почетнике, Ми крокосмос I, избор – Мајкапар: <i>24 лаке композиције оп. 16</i> – Кабалевски: <i>Оп. 30</i> – Скот: <i>Кутуја играчака</i> Друге композиције одговарајуће тежине.
Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – осам композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – једна цела сонатина и један до два става из различитих со натина или варијације.		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године		
Програм смотри 1. Једна лествица по слободном избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: Клавир, слушање, опажање, тон		

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета УПОРЕДНИ КЛАВИР

Циљ Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред Трећи

Годишњи фонд 35 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Техничке вежбе са ритмичким варијантама. Анализа музичких облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двохвата, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Техничке вежбе, скале и трозвучи Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију. Најмање 4 дурске скале (које нису рађене у II разреду) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно, као и у распону три октаве у осминским триолама, паралелно. Најмање 2 молске скале у распону две октаве, паралелно. Хроматске скале у распону две октаве, паралелно. Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено. Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно. ЛИТЕРАТУРА – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i> – Лемоан: <i>Дечје етиде оп. 37</i> – Черни: <i>Оп. 849</i>, избор – Бертини: <i>25 етида оп. 100</i>, избор – Диверноа <i>оп. 176</i> – Гедике: <i>Оп. 32 и 47</i>, број 5, 6 и 8 – Лак: <i>Оп. 172</i> Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мале композиције</i> – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Хендл: <i>Избор композиција</i>, у редакцији Јеле Кршић Друге композиције одговарајуће тежине. – Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине. – Њесина: <i>Тема и шест малих варијација</i> – Кабалевски оп. 51: <i>Варијације Ефдур</i> – Сорокин: <i>Тама са варијацијама атол</i> – Кулау: <i>Варијације Гедур</i> – Кршић и Шишмановић: <i>Збирка Наши композитори за младе пијанисте</i> – Логар, Рајичић и Илић: <i>За мале клавиристе</i> – Рајичић: <i>Дечја збирка, избор</i> – Тајчевић: <i>Дјеци и I мала свита</i> – Душан Радић: <i>Рондино</i> – Р. Мац: <i>Стара ура игра полку</i> – Чајковски: <i>Албум за младе, оп. 39</i>, избор – Шуман: <i>Албум за младе, оп. 68</i>, избор – Б. Барток: <i>Деци, Микрокосос II</i> – Гречанинов: <i>Дечја књига оп. 98</i> – О. Шин: <i>Од јутра до сумрака</i> – Шите: <i>Из веселог дечјег доба</i>, избор – Хајдн: <i>Мале игре</i>, избор – Моцарт: <i>14 дечјих композиција</i> – Скот: <i>Животиње</i>, избор – Сарауер: <i>Слике из дечјег доба</i> – Хачатуријан: <i>Андантино</i> – Лутославски: <i>12 малих комада</i> – Мајапар оп. 33: <i>Минијатуре</i> – Вилалобос: <i>Изабрани лаки комади</i> – Јела Кршић: <i>Клавирска вежбанка</i>, избор – Раули: <i>19 малих комада</i>, избор – Поцоли: <i>Мали комади</i>
Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација;		

Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године
Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна лествица по слободном избору; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Један став сонатине; 5. Једна композиција по слободном избору.
Кључни појмови садржаја: Клавир, слушање, опажање, тон

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

Назив предмета **УПОРЕДНИ КЛАВИР**

Циљ Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **33 часа**

Исходи	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: – чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – негује културу тона; – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. –	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за: – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прстородних група; – повећање распона шаке. Припремне вежбе за веће интервале. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Читање с листа лаких композиција. Скале и трозвучи Дурске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Молске скале кроз четири октаве у осминама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвуча (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. ЛИТЕРАТУРА – Черни: <i>Оп. 849 избор етида</i> – Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких проблема I и II свеска – Беренс: <i>Оп. 61, избор</i> – Лешхорн: <i>Оп. 381 избор</i> Друге етиде одговарајуће тежине. – Ј. С. Бах: <i>Мали прелудијуми</i> – избор – Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић Друге композиције одговарајуће тежине. – Хајдн Сонатине (редакција Кршић и Шишма новић) Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине. – С. Рајичић: <i>Мала свита</i> – Славенски: <i>Игре и песме са Балкана I и II свеска</i> , избор лакших – В. Мокрањац: <i>Мала свита</i> – Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте Друга дела одговарајуће тежине. – Менделсон: <i>Песме без речи</i> , избор – Григ: <i>Лирски комади</i> , избор – Прокофјев: <i>Музика за децу</i> – Дебиси: <i>Мали црнац</i> – Дусик: <i>Матине</i> – Мартину: <i>Лутке</i> , избор лакших – Душкин: <i>Краљ вилењака, Вашар</i> – Чимароза: <i>Сонате</i> , избор – Кабелевски: <i>Оп. 27</i> – Лутославски: <i>Народне мелодије</i> – Б. Барток: <i>За децу</i> , Микрокосмос III и IV свеска – Пинтарић и Станковић: <i>Композиције за клавир</i> , избор Аранжмани и обраде познатих мелодија за клавир

Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација; – једна композиција домаћег аутора.
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године
Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине; 4. Једна композиција по слободном избору.
Кључни појмови садржаја: Клавир, слушање, опажање, тон

Јавни часови – октобар/новембар, децембар, март/април, мај/јун

Посебне активности: учешће на такмичењима републичког и међународног ранга.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА УПОРЕДНИ КЛАВИР

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Свирањем се активира велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, као и емоционални развој.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични од- нос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз свирање.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Понуђени **Музички садржаји** остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно извођаштво. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у под- стицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. *Годишњим планом* се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по ме- сецима а у складу са годишњим фондом часова. *Оперативни план* подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике на сваком часу треба упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основа превенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичком мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције за извођење које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, учениковим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и ис- ходима.

Ученике треба стимулисати да читају нотни запис клавирске деонице коју изводе клавирски корепетитори како би се што боље упо- знали са садржајем клавирске пратње за главни предмет – соло певање. Веома је корисно ученике ставити у позицију корепетитора и при томе водити рачуна о да то буде по тежини пратња коју је реално испратити.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уло- жен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним оче- кивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(солфеђо, теорија музике)

Назив предмета **СОЛФЕЂО** (четворогодишње школовање)

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Први**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрет; - изражава утиске о слушаном делу цртањем; - препозна и чита ноте у виолинском и бас кључу; - изводи и записује: нотна трајања: целу, половину с тачком, половину, четвртину, осмину ноте; - равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; - изводи четвртине; осмине, лукове и одговарајуће паузе; - препозна и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; - препозна и изводи основне фигуре; - приказује ритам кроз покрет; - изводи знакове за продужавање трајања; тона: тачка, лук, корона; - чита ритам солмизацијом;препозна и употреби предзнаке: повисилицу, снизилицу и разрешилицу; - препозна и својим речима објасни појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; - употреби солмизацију и музичку абецеду; - олише својим речима шта је лествица, тетрахорд, ступњеви и главни ступњеви; - употреби знаке за понављање, prima i seconda volta, D.C.al fine, корона; - примени основне динамичке ознаке (јако, тихо, умерено јако, умерено тихо, поступно појачавање и стишавање); - примени основне ознаке за темпо: спор, умерен и брзи; - примени најчешће начине извођења музичког дела (повезано, кратко и издржано) и музичке целине; - пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; - звучно препозна дур и мол; - пева: лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту, тоничну терцу и вођицу и тонични трозвук; - пева штимове обрађених дурских и молских лествица; - чује и препозна главне ступњеве; - пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; - опажа и пева тонове и мотиве; - запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; - запише напамет научене песме; - запише мелодијске диктате по двотактима; - запише ритам у мелодијском примеру; - препозна врсту такта у певаним песмама са текстом; - мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица ; - смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; - пажљиво слуша и коментарише извођење - музике друга-другарице; - препозна и изводи двочетвртински; трочетвртински и четворо-четвртински такт; - препозна и изводи двоосмински, троосмински; - препозна и изводи такт шестосмина са основном поделом јединице; бројања и без лукова и паузи; - изводи бројалице; - изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; - осећа ритмички пулс;	МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента. Нотне вредности и одговарајуће паузе. Хроматски знаци: повисилице, снизилице и разрешилице. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именоване нота солмизацијом и музичком абецедом. Лествични појмови. Термини и појмови, без дефиниција, у оквиру садржаја програма. Основне ознаке за динамику (forte, piano, mezzoforte, mezzopiano; crescendo i decrescendo). Основне ознаке за темпо (lento, andante, moderato, allegro, vivo). Основне ознаке за артикулацију (legato, staccato, tenuto) и фразирање.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Аутодиктат. Писмени мелодијски диктат. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетра-хорда. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	РИТАМ	Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4, 2/8, 3/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начи- ни извођења ритма. Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на две јединице бројања. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Програм смотре (крај школске године): - Равномерно и ритмичко читање нота. - Препознавање лествице и лествичних елемената у мелодијском примеру. - Мелодијски пример у пређеним тоналитетима.		
Кључни појмови садржаја: Слушање, мелодија, ритам, покрет, игра, импровизација, музички бонтон.		

Назив предмета **СОЛФЕЂО** (четворогодишње школовање)

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Други**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрете; – изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз примере за слушање; – пева и препозна скок у тонику, доминанту, субдоминанту и вођицу; – пева по слуху мелодијске примере солмизацијом и песмице у молу; – звучно препозна мол; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – пева и препозна лествично и терцно кретање, тонични трозвук; – пева и препозна три врсте мола; – препозна и именује главне ступњеве; – изражајно пева мелодије различитог жанра и карактера; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише напамет научене песме; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд; – опажа и пева мале и велике терце и чисту квинту; – опажа и пева дурски, молски и хармонски тетракорд; – препозна врсту такта у песмама са текстом и у примерима из литературе; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице; – изводи основне фигуре такта 6/8 уз певање одговарајућих песмица; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – изводи бројалице; – приказује ритам кроз покрет и игру; – равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; – визуелно сагледава и изводи као целину: основне фигуре; че- твороделне поделе и пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на ритмичкој јединици; – препозна и чита лукове, паузе, узмах и предтакт; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетракорде; – запише и препозна интервале до квинте као и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима; – објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетракорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервале.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Утврђивање пређеног градива. Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (D дур, h мол, B дур, g мол, A дур, fis мол). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима. Именоване и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у пређеним тоналитетима. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетракорда. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	РИТАМ	Обнављање пређених врста тактова и обрада такта: 4/8 и 2/2. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8 са луковима и паузама. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетракорада. Интервали до квинте (мали, велики и чисти) и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетракорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервали).
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Програм смотре (крај школске године): 1. Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера. 2. Мелодијски пример (a, e или d mol) уз анализу: лествица, тетракорди, интервали, дурски и молски квинтакорд. 3. Ритмичко читање у четвртинском такту у оквиру пређеног градива.		
Кључни појмови садржаја: Слушање, мелодија, ритам, покрет, игра, импровизација, музички бонтон.		

Назив предмета **СОЛФЕЂО** (четворогодишње школовање)

Циљ **ЦИЉ** учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд **70 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова као и примере из инструменталне литературе; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – звучно препозна дурски и молски тонски род; – пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; – пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; – опажа и пева и записује: тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише ритам у мелодијском примеру; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева доминантни септакорд; – опажа и пева интервале до октаве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песама; – смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; – примени потребна знања и вештине уз игру; – препознаје елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; – изводи ритмичке фигуре сичилијану и тирану; – изводи такт 9/8 и 12/8; – пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – доживљава ритам кроз покрет; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; – ритмички прочита триолу у четвороделној подели јединице бројања; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетра хорде; – запише и препозна интервале до октаве; – запише и препозна квинтакорде са обртајима у обрађеним тоналитетима; – запише и препозна доминантни и умањени септакорд; – објасни ознаке за различите врсте темпа и карактера; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту.	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (све области). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за трећи разред (Es dur и c mol, E dur, cis mol As duru и f mol). Штимови. Једноставни примери по слуху и солмизацијом, као и мелодијски примери који садрже у себи мутацију. Звучна поставка модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласни примери. Композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и интонирање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда. Опажање и интонирање интервала до октаве обрађених кроз песме и примере из литературе.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова и осминских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Информативно упознавање врста такта 9/8 и 12/8. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Начини извођења ритма. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритам кроз песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion,...). Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетра хорди. Интервали до октаве (чисти, велики и мали интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и прекомерни и умањени квинтакорд. Доминантни и умањени септакорда. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту
Програм испита: Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака. 2. Тест из теорије (лествице, предзнаци, тетра хорди, имена и врста интервала до октаве, дурски и молски квинтакорд са обртајима, доминантни и умањени септакорд). Усмени део: 1. Мелодијски пример. 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено садржаји из II и III разреда).		
Кључни појмови садржаја: функције, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		

Назив предмета **СОЛФЕЂО** (четворогодишње школовање)

Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд **66 часова**

Исходи По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева и опажа штимове обрађених дурских и молских лествица; – пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева мелодијске примере различитих жанрова са модулацијом; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева народне песме са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева српске песме и песме других националности; – пева двогласне примере и каноне (у пари или групи) и композиције са клавирском пратњом; – запише ритам у мелодијском примеру; – пева научен мотив у другом тоналитету; – запише мелодијске диктате; – опажа и пева интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; – препозна доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; – смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; – примени потребна знања и вештине уз игру; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – доживљава ритам кроз покрет; – ритмички чита етиде инструменталног типа из градива IV разреда; – разуме и објасни музичке појмове; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из свих области. Нови тоналитети: H-dur, Des-dur и b-mol. Остали тоналитети са 5, 6 и 7 предзнака – информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Записивање ритмичке окоснице. Транспоноване мотива. Писмени мелодијски диктат – записивање по двотактима. Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти) и опажање прекомерне кварте и умањене квинте. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела и ритмичке фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам у примерима – од звука ка слици. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива IV разреда уз примену оба кључа.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Пређено градиво из теорије музике.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.
Испитни програм: Писмени део: Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака. Усмени део: 1. Мелодијски пример – тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама). 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређени ритмички садржаји).		
Кључни појмови садржаја: функционалност, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ СОЛФЕЂО

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и доношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји солфеђа су усмерени ка стицању интонативних и ритмичких знања и вештина ученика са циљем да сагледава нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник солфеђа својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу доношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад можданих функција и унапређује когнитивне способности детета. Му-

зика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. Позитиван ефекат музике: опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разно- врсне области – теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Солфеђо се састоји из неколико области – тема: слушање музике, мелодика, опажање – интонирање – диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон.

Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање њих садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента.

Слушање музике

Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају.

Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик – сличност и различитост делова у композицији.

Утемељен став о музици изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика.

Мелодика

Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карактер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абecedним изговором, певање тоничног трозвука и каденце, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа. Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и каденци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање – интонирање – диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања – прво делова, а затим и примера у целисти).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Рит- мички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивно музичко размишљање које се разликује од репродуктивног, наиме, оно не понавља готове узор, већ слободним комбиновањем ствара нове и логично осмишљене музичке садржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањем мелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима). Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развоју личности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера

песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима. Поставка се од- вија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануелним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем наученог градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На такмичењима би требало обратити пажњу да при- мери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извиђење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет. Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четвороделне поделе са паузама на јединици бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномер- ног читања, утврђивање добро научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,...те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеђа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу.

Музичка писменост

Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем.

Музички бонтон

Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извођењу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенционалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.

Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Назив предмета	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ
Циљ	ЦИЉ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Четврти
Годишњи фонд	33 часа

ИСОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); – запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; – запише и препозна врсте интервала до октаве (по узорку на лествичне); – запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; – правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима;	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.
	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету.
	ИНТЕРВАЛИ	Трозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.
	АКОРДИ	Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.
Испитни програм: Писмени део: Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		
Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		

5) Изборни програми по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање

У Школи се не изучавају изборни предмети (нису верификовани планови и програми наставе и учења за одсек за рану музику и одсек за џез музику).

6) Програми активности по разредима/класама, са начинима и поступцима за њихово остваривање

У основној музичкој школи настава је организована у оквиру класа.

Класу чине сви ученици који похађају наставу код истог наставника главног предмета.

Специфичне активности које се реализују у оквиру класе:

1. Интерни/јавни часови класе

Одржавају се најмање једном у току сваког класификационог периода у присуству родитеља ученика, са циљем праћења и сагледавања квалитета образовних постигнућа и напретка ученика.

2. Јавни часови више класа

Одржавају се у складу са исказаним потребама и интересовањима ученика, а ради унапређивања међусобне сарадње ученика и наставника различитих класа (истог или различитог главног предмета).

Јавни часови одржавају се у присуству родитеља ученика, са циљем праћења и сагледавања квалитета образовних постигнућа и напретка ученика.

3. Сарадња са класама наставника истог предмета из других школа

Ова сарадња одвија се између класа наставника истог предмета из других школа, под покровитељством Заједнице музичких и балетских школа Србије, са циљем размене искустава између ученика и наставника школа учесница.

4. Остале активности у складу са исказаним потребама и интересовањима ученика.

7) Програм допунске и додатне наставе

Поред редовне наставе у Школи се реализују допунска и додатна настава у свим разредима. Додатна настава намењена је надареним ученицима и њиховој припреми за такмичења, као и ученицима који желе да прошире своје знање, док се допунска настава организује за ученике који не успевају да савладају захтеве програма образовања и васпитања, а у циљу пружања додатне подршке овим ученицима.

Допунска и додатна настава се организују на основу процене стања и потреба.

Допунска настава се организује за ученике којима је потребна помоћ у савладавању програма образовања и васпитања и учењу - са једним часом недељно, односно са 35 часова годишње.

Организовање допунске наставе предлажу стручна већа предмета на почетку школске године.

Праћење ефеката допунског рада врши се континуирано, а евидентира у дневницима образовно-васпитног рада (ЕсДневник).

Планирање садржаја и реализације овог вида образовно - васпитног рада врши предметни наставник у сарадњи са стручним већем и школским педагогом.

Додатна настава се организује за ученике са посебним способностима, склоностима и интересовања за поједине предмете у трајању од једног часа недељно, односно са 35 часова годишње.

Организовање додатне наставе предлажу стручна већа предмета на почетку школске године.

Праћење ефеката додатног рада врши се континуирано, а евидентира у дневницима образовно-васпитног рада (ЕсДневник).

Планирање садржаја и реализације овог вида образовно - васпитног рада врши предметни наставник у сарадњи са стручним већем и школским педагогом.

8) Програм културних активности школе

Врсте активности

Културна и јавна делатност Школе најуже је повезана са њеном образовно-васпитном улогом и чине је:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата;
- организовање концерата наставника;
- организовање концерата гостујућих музичких уметника;
- активности везане за организовање учешћа ученичка на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, хор и камерне ансамбле), смотрама, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација;
- организовање меморијала, концертних размена, гостовања и сличних манифестација на нивоу појединих одсека и на нивоу школе;
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача;
- Организовање студијских путовања;
- организовање концертних предавања, семинара, трибина, саветовања и сличних скупова, везаних за музичку педагошко-извођачку проблематику;
- организовање медијских промоције школе путем електронских и писаних медија, путем званичне интернет, инстаграм и facebook странице школе и youtube канала школе;
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним институцијама и институцијама културе.

9) Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности

У Основној музичкој школи „Стеван Христић“ се не остварује програм школског спорта.

10) Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања

У одговору на насиље, злостављање и занемаривање Основна музичка школа „Стеван Христић“ (даље: Школа) дужна је да спроводи превентивне и интервентне активности, процењује ризике, обезбеди заштиту од насиља, злостављања и занемаривања и прати ефекте предузетих мера и активности.

Конвенцијом о правима детета Уједињених нација, Република Србија се обавезала да обезбеди остваривање свих права детета, посебно оних која се односе на заштиту од свих облика дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као и право на правично поступање, заштиту приватности и подршку за физички и психички опоравак и социјалну реинтеграцију детета и ученика који је био изложен насиљу.

Законом о основама система образовања и васпитања прописано је да делатност предшколског васпитања и образовања, као и основног и средњег образовања и васпитања заснована на принципима поштовања права детета и ученика. Законом о основама система образовања и васпитања прописане забране свих видова дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Ради спровођења ове обавезе Министарство просвете је донело Правилник о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање (даље: Правилник о Протоколу), („Службени гласник РС“, број 46/19 и 104/20).

У примени Правилника о Протоколу Школа је дужна да обезбеди:

- услове за безбедно и подстицајно одрастање и развој детета и ученика,
- заштиту од свих облика дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, као и
- право на правично поступање,
- заштиту приватности и
- подршку за физички и психички опоравак и социјалну реинтеграцију детета и ученика који је био изложен насиљу, злостављању и занемаривању.

Појам насиље тумачи се као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета, ученика, запосленог, родитеља, старатеља или трећег лица, што значи да се прописане забране односе на све учеснике у остваривању делатности школе.

I – Циљеви програма

- Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад Школе за препознавање дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
- Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља;
- Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру образовно-васпитних активности;
- Информисање свих укључених о рад Школе о процедурама и поступцима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;

- Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља;
- Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- Дефинисање правила понашања и последица кршења правила;
- Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Наставничко веће, Савет родитеља, Школски одбор);

1) Општи циљ програма

Општи циљ програма је унапређење квалитета живота деце/ученика применом:

- *Мера превенције* којима се у Школи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације;
- *Мера интервенције* – примена процедура и поступака у ситуацијама када се јавља дискриминација, насиље, злостављање и занемаривање у установи.

а) Превентивне активности школа осмишљава и спроводи у складу са анализом стања и увидом у присутност насиља у својој средини, користећи следеће индикаторе:

- учесталост инцидентних ситуација и број пријава насиља
- заступљеност различитих врста насиља
- број повреда
- сигурност школских просторија

Планирање превентивних активности заснива се на:

- процени ефеката реализованих обука за запослене и потребе за даљим усавршавањем
- броју и ефекту реализованих акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ
- процени квалитета укључености родитеља у рад школе

б) Интервентне активности

У конкретним ситуацијама насиља кораци у интервенцији зависе од неколико фактора:

- да ли се насиље дешава, или постоји сумња да се дешава;
- где се насиље дешава – у школи, или ван ње;
- ко су учесници насиља – деца/ученици, одрасла особа запослена у школи, одрасла особа која није запослена у школи;
- облик, интензитет, учесталост и последице насиља.

На основу горе наведених критеријума врши се процена нивоа ризика за безбедност ученика и одређују се поступци и процедуре. У складу са проценом нивоа ризика и законском регулативом, доноси се одлука о начину реаговања:

- случај се решава у школи;
- случај се решава у школи у сарадњи са другим релевантним установама;
- случај се прослеђује надлежним службама.

Протокол поступања у установи у одговору за насиље, злостављање и занемаривање обавезује све запослене на деловање у складу са одредбама Протокола.

2) Специфични циљеви у превенцији

- Ангажовање постојећих ресурса у Школи за стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- Укључивање свих интересних група (деца, ученици, директор, наставници, стручни сарадници, административно и помоћно особље, родитељи/други законски заступници деце/ученика, локална заједница) у доношењу и развијању програма превенције и заштите кроз наставне и ваннаставне активности;
- Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад Школе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
- Дефинисање поступака и процедура за заштиту од насиља и за реаговање у ситуацијама насиља;
- Информисање свих укључених у рад Школе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља;
- Унапређивање компетенција запослених (наставног и ваннаставног особља), деце/ученика, родитеља/других законских заступника деце/ученика и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

II – Задаци Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

Тим за заштиту деце и ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања креира Програм за заштиту деце и ученика од дискриминације, насиља злостављања и занемаривања и перманентно ради на примени Посебног протокола за заштиту деце/ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања у школи.

Задаци чланова Тима за заштиту деце/ученика од насиља су да:

- Чланови Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања учествују у обуци за заштиту деце и ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
- Информишу и пружају основну обуку за све запослене у установи са циљем стицања знања и вештина неопходних за превенцију, препознавање, процену и реаговање на појаве дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања деце/ученика;
- Кординирају израду и реализацију програма заштите деце/ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања (превентивне и интервентне активности);
- Организују консултације у установи и процењују нивое безбедносних ризика у школи;
- Прате и процењују ефекте предузетих мера у заштити деце/ученика;
- Сарађују са релевантним установама;
- Воде евиденцију о појавама насиља;
- Прикупљају документацију;
- Извештавају директора школе, стручна тела, Савет родитеља и Школски одбор.

Праћење спровођења превентивних и интервентних мера и активности врши се увидом у педагошку документацију, извештаје, свеску праћења, анкетне листиће, зидне паное, огласне табле Школе, школску документацију и решења о покретању дисциплинског поступака.

11) Програм ваннаставних активности ученика

Врсте активности

- јавни наступи у оквиру интерних и јавних часова и концерата у организацији школе
- јавни наступи у оквиру концерата класичне музике у локалној средини у организацији образовних институција или институција културе
- учествовање на такмичењима „Српска соло песма“ и „Српска традиционална песма“
- учествовање у програму школске манифестације „Урбан поп рок фестивал“
- учествовање у програму школске манифестације (такмичења) „Меморијал Аца Панић“
- јавни наступи у оквиру Заједничких концерата музичких школа региона
- учествовање на такмичењима ван школе - у земљи и иностранству
- учествовање на хуманитарним концертима и узимање учешће у хуманитарним акцијама у граду
- учествовање у оквиру програма међународне концертне и културне размене и сарадње

Организовање предавања и радионица о психолошким темама за ученике			
ЗАДАЦИ	АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ	НОСИОЦИ
3.1.1. Организовање радионица комуникације за ученике (теме: Самопоуздање, Понашање, Осећања, Односи са родитељима, Животне вештине)	-Припрема радионица: сценарио, презентације, материјали и прилози за учеснике	Октобар сваке године	Педагог
	-Формирање 2 групе заинтересованих ученика (први и други циклус)	Октобар сваке године	Педагог, наставници
	-Реализација радионица	Новембар	Педагог
3.1.2. Организовање превентивно-едукативних радионица за ученике (теме: Здрави животни стилови, Превенција школског неуспеха, Заштита од насиља, Како се заштити на интернету, Трговина људима)	-Припрема радионица: сценарио, презентације, материјали и прилози за учеснике	Март сваке године	Педагог
	-Формирање 2 групе заинтересованих ученика (први и други циклус)	Март сваке године	Педагог, наставници
	-Реализација радионица	Април сваке школске године	Педагог

Зимска школа гитаре за ученике			
ЗАДАЦИ	АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ	НОСИОЦИ
1.3.1. Обезбеђивање одговарајућег броја учесника	- Разговор са ученицима о планираним активностима	Током првог полугодишта сваке школске године	Наставници гитаре
	- Представљање програма родитељима на родитељским састанцима		
	- Анкетирање ученика (заинтересованост)	Током првог полугодишта сваке школске године	Наставници гитаре
	- Одабир ученика, формирање прелиминарног списка учесника зимске школе	Током првог полугодишта сваке школске године	Наставници гитаре
	- Формирање коначног списка учесника	Током првог полугодишта сваке школске године	Наставници гитаре
1.3.2. Реализација зимске школе	- Израда финансијског плана	Децембар - јануар сваке школске године	Наставници гитаре и директор школе
	- Припрема простора	Јануар – фебруар сваке школске године	Наставници гитаре и директор школе
	- Формирање група и распореда часова	Јануар – фебруар сваке школске године	Наставници гитаре
	- Реализација часова	Јануар – фебруар сваке школске године	Наставници гитаре
	- Израда и додела диплома и захвалница	Јануар – фебруар сваке школске године	Наставници гитаре и директор школе
1.3.3. Реализација концерата ученика – полазника, након	- Организација концерта у Младеновцу	Фебруар сваке године	Наставници гитаре и директор школе

одржане школе	зимске	-- Медијска промоција концерта (сајт школе, инстаграм и facebook странице школе, доступни локални медији)	Фебруар сваке године	Наставници гитаре, директор школе и администратори званичне интернет странице школе, инстаграм и facebook странице школе
---------------	--------	---	----------------------	--

12) Програм професионалне оријентације

Један од значајних циљева школског програма јесте оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Током школске године организују се родитељски састанци којима присуствују директор школе, руководиоци стручних већа, стручни сарадници, наставници који предају ученику и родитељи ученика. На наведеним састанцима родитељима се предочавају могућности и предности похађања средњошколског музичког образовања и васпитања. Током целе школске године наставници у раду са децом подстичу жељу за унапређивањем стеченог знања и упознају ученике са начинима рада и садржаје програма наставе и учења за средње музичке школе. Такође, школски педагог и директор школе обављају индивидуалне консултације са ученицима и њиховим родитељима.

Садржај активности	Време реализације	Носиоци активности
Континуирано праћење рада и образовних постигнућа ученика на часу	Континуирано - Од почетка до завршетка школовања у ОМШ	Наставници, председници стр. већа, педагог, директор
Континуирано праћење рада и образовних постигнућа ученика кроз редовне провере знања на смотрама ученика из свих наставних предмета	Континуирано - Нарочито интензивно током другог образовног циклуса	Наставници, председници стр. већа, директор
Континуирано праћење рада и образовних постигнућа ученика кроз ваннаставне активности	Континуирано - Нарочито интензивно током другог образовног циклуса	Наставници, председници стр. већа, педагог, директор
Пружање додатне подршке ученицима кроз организовање припремне наставе за полагање пријемног испита из главног предмета, солфеђа и теорије музике	Почев од октобра текуће школске године	Наставници главног предмета и наставници солфеђа и теорије музике
Континуирано праћење резултата остварених на такмичењима	Континуирано - Нарочито интензивно током другог образовног циклуса	Наставници, председници стр. већа, педагог, директор
Усмеравање ученика на редовно слушање класичне музике и посећивање концерата	Континуирано - Нарочито интензивно током другог образовног циклуса	Наставник главног предмета и сви остали наставници који су у контакту са учеником
Организовање консултација са наставницима СМШ везано за праћење рада и образовних постигнућа ученика (преслушавања)	Најмање две године пре полагања пријемног испита	Наставник главног предмета и директор

Организовање консултација са наставницима СМШ везано за одабир програма за пријемни испит	Најмање годину дана пре полагања пријемног испита	Наставник главног предмета и директор
Организовање рада ученика са наставницима СМШ	Најмање пола године пре полагања пријемног испита	Наставник главног предмета и директор
Организовање консултација родитеља са педагогом и директором школе у присуству свих наставника који предају ученику на теме: 1. Жеље и планови ученика 2. Могућности ученика (остварени ниво знања и искуства) - према резултатима показаним приликом провера знања - према мишљењу предметних наставника свих наставних предмета 3. Давање тачних и благовремених информација о свим битним питањима везано за рад средњих музичких школа 4. Упознавање родитеља са будућим обавезама ученика у СМШ и упућивање родитеља да ступи у директан контакт са новом школом 5. Давање информација везано за пријемне испите 6. Разматрање могућности родитеља да набаве/обезбеде ученику квалитетан музички инструмент неопходан за СМШ	Најмање пола године пре полагања пријемног испита	Директор, педагог и сви наставници који предају ученику
Пружање прилика ученику да што чешће јавно наступа, односно одржи солистички концерт у школи у оквиру припрема за пријемни испит	Током целог школовања, а нарочито у завршном разреду	Наставник главног предмета и директор

13) Програм здравствене заштите

Здравствена заштита јесте организована и свеобухватна делатност друштва чији је основни циљ да се достигне највиши могући ниво очувања здравља грађана и породице. У обезбеђивању и спровођењу здравствене заштите у Републици Србији учествују, између осталих, образовне и друге установе. Здравственом заштитом обухваћена су деца до навршених 18 година живота, школска деца и студенти до краја прописаног школовања.

С обзиром на то да у оквиру основног музичког школовања није предвиђено похађање општеобразовних предмета, сви ученици основне музичке школе у обавези су да похађају наставу у редовној основној, односно средњој школи.

Законом је регулисано да се здравствена заштита деце остварује у оквиру школовања у редовној основној, односно средњој школи.

Школа континуирано планира и реализује програме – радионице за ученике, родитеље и запослене, кроз које промовише здраве стилове живота, при чему у реализацију активности укључује стручњаке из различитих области.

Што се тиче здравственог осигурања запослених и њихових сродника Школа као установа врши осигурање поменутих у складу са позитивним прописима који регулишу ту област.

14) Програм социјалне заштите

Социјална заштита је организована друштвена делатност од јавног интереса, чији је задатак пружање помоћи и оснаживање за самосталан и продуктиван живот у друштву појединца и породице, као и отклањање последица социјалне искључености. Дете има право да, у складу са својим узрастом и зрелошћу, учествује и слободно изражава своје мишљење у свим поступцима у којима се одлучује о његовим правима. Малолетно лице може да буде корисник права или услуга, између осталог, ако му је угрожено здравље, безбедност и развој.

Што се тиче овог вида заштите, обавеза основне музичке школе је да формира тим за заштиту деце од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања чији је један од задатака да сарађује са стручњацима из других релевантних установа у локалној заједници. Сарадња између школе и Центра за социјални рад односи се на координацију ради обезбеђивања свеобухватне заштите деце и ученика од насиља и обезбеђивања социјалне заштите детета и породице.

15) Програм заштите животне средине

Систем заштите животне средине је систем којим се обезбеђује остваривање права човека на живот и развој у здравој животној средини и уравнотежен однос привредног развоја и животне средине у Републици Србији.

Школа предузима све мере заштите животне средине, у складу са законом.

Такође, као установа у области образовања, у оквиру своје делатности подстиче, усмерава и обезбеђује јачање свести о значају заштите животне средине.

16) Програм сарадње са локалном самоуправом

Школа са јединицом локалне самоуправе остварује сарадњу у следећим подручјима деловања:

- у области реализације инвестиционог одржавања школског објекта
- у области остваривања превенције насиља деце/ученика
 - у области реализације планираних ваннаставних активности
- у области реализације културних манифестација у организацији јединице локалне самоуправе
- у области заједничког планирања међународне сарадње

Поред програма сарадње са локалном самоуправом школа остварује и програм сарадње са локалном заједницом, који подразумева планирање и реализовање заједничких активности са Центром за културу и туризам у Младеновцу поводом реализације концерата, изложби и других културних активности, програм сарадње са Библиотеком „Деспот Стефан Лазаревић“, програм сарадње са Музејом у Младеновцу, сарадњу са образовним институцијама (основним и средњим школама и предшколским установама на територији Младеновца), а поред тога и са институцијама које брину о осетљивим друштвеним групама (Геронтолошки центар у Младеновцу, Центар за дневни боравак деце и омладине са посебним потребама), као и са различитим другим институцијама и удружењима (Удружење за унапређење и очување старих и уметничких заната „Ризница традиције“ итд.).

Програмски садржаји	Време реализације	Носиоци активности
Учешће у програмима Центра за културу и туризам	континуирано, по договору	наставници, ученици, родитељи, директор и запослени у Центру за културу
Учешће у програмима библиотеке «Деспот Стефан Лазаревић»	континуирано, по договору	наставници, ученици, родитељи, директор и запослени у библиотеци
Учешће у програмима Музеја у Младеновцу	континуирано, по договору	наставници, ученици, родитељи, директор и запослени у Музеју
Сарадња са Друштвом Српско – Руског пријатељства	континуирано, по договору	наставници, ученици, родитељи, директор и грађани
Сарадња са музичким школама – основним и средњим и високошколским установама на свим нивоима	континуирано, по договору	наставници, ученици, родитељи, директори, стручна већа
Сарадња са бившим ученицима	континуирано, по договору	наставници, директор, бивши ученици
Сарадња са реномираним уметницима	континуирано, по договору	наставници, директор и уметници
Сарадња са производним организацијама/предузећима	континуирано, по договору	директор школе, производне организације /предузећа
Планирање програма међународне сарадње	октобар	директор школе и представници локалне самоуправе
Органузовање концерта у Геронтолошком центру	октобар	наставници, стручни сарадници, ученици, родитељи, директор и запослени у Геронтолошком центру
Организовање Концерата за предшколске установе	новембар	наставници, стручни сарадници, ученици, родитељи, директор и запослени у предшколским установама, главни васпитачи
Организовање такмичења «Српска соло песма» и «Српска традиционална песма»	новембар	запослени, медији, донатори, музички критичари, музичке школе Србије (и шире)
Организовање Новогодишњег концерта под маскама и дружења ученика млађих разреда	децембар	запослени, ученици, родитељи, медији
Организовање Новогодишњег концерта ученика старијих разреда и наставника	децембар	запослени, ученици, медији

Концерт поводом школске славе Свети Сава	јануар	запослени, ученици, родитељи, медији
Организовање зимске школе	фебруар	запослени, ученици, родитељи, медији
Концерт ученика поводом обележавања Дана жена	март	запослени, ученици, родитељи, медији
Концерт ученика припремног разреда	март	Наставник припремног разреда, остали запослени, ученици, родитељи, медији
Остваривање програма међународне сарадње	март	Наставници, стручни сарадници, директор школе, ученици, представници локалне самоуправе, наставници и директор школе из иностранства
Организовање «Урбан поп рок фестивала»	април	запослени, ученици, родитељи, медији, грађани
Сарадња са основним школама на територији града Младеновца	континуирано и одржавање концерата у априлу	Наставници, стручни сарадници, директори школа ОМШ и ОШ и ученици
Организовање «Меморијала Аца Панић»	мај	запослени, ученици, родитељи, медији музичке школе Србије (и шире)
Организовање Заједничког концерта завршних разреда	мај	наставници главног предмета, остали запослени, ученици, родитељи, медији
Учествовање у програму обележавања Спасовдана, славе Установе за дневни боравак деце и омладине са посебним потребама	мај	наставници, стручни сарадници, директор школе, ученици, медији
Организовање Концерта поводом Дана школе	јун	запослени, ученици, родитељи, медији
Укључивање у обележавање Дана општине	август	запослени, ученици, родитељи, медији

17) Програм сарадње са породицом

Партиципација родитеља, односно других законских заступника детета/ученика у школи, односно њихова укљученост у различите аспекте школског живота представља важну компоненту образовно-васпитног процеса и у непосредној је вези са квалитетом тог процеса. Партнерство породице и школе представља важан предуслов за адекватно подржавање и подстицање развоја детета, будући да је добробит детета централни интерес, како породице тако и школе.

Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно другим законским заступницима детета/ученика, који обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне, и остале активности школе и консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, са циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја.

Програм сарадње са породицом обухвата и организовање отвореног дана сваког месеца, када родитељи, односно други законски заступници детета/ученика могу да присуствују образовно-васпитном раду.

Ради праћења успешности програма сарадње са породицом, школа организује анкетање родитеља, односно других законских заступника детета/ученика, у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом са циљем добијања сугестија за њено унапређивање.

Мишљење родитеља, односно других законских заступника детета/ученика, добијено као резултат анкетања, узима се у обзир у поступку вредновања квалитета рада школе.

17. 1. Циљ програма сарадње са породицом

Породица и школа имају заједнички циљ – подржавање и подстицање развоја ученика.

Програми у области сарадње са породицом усмерени су, пре свега, на развијање партнерских односа између кључних актера у Школи, као и на јачање компетенција породице, посебно у областима васпитања и превенције негативних појава.

17. 2. Задаци програма сарадње са породицом

- Информисање родитеља, односно других законских заступника детета/ученика о њиховим правима и обавезама, као и о начинима укључивања у рад Школе,
- Задовољавање потреба породице и њених циљева,
- Едуковање родитеља, односно других законских заступника детета/ученика кроз информисање и пружање адекватног модела образовања и васпитања,
- Развијање партнерског деловања породице и школе у образовању и васпитању деце/ученика,
- Обезбеђивање редовне, трајне и квалитетне сарадње породице и Школе,
- Остваривање позитивне интеракције наставник - родитељ, односно други законски заступник детета/ученика

- Обезбеђивање информисаности родитеља/других законских заступника детета/ученика о променама у систему образовања које се тичу детета/ученика, као и о свим наставним и ваннаставним активностима Школе.

17.3. Области сарадње са породицом

17.3.1. Информисање родитеља/других законских заступника детета/ученика

Родитељи/други законски заступници детета/ученика треба да буду детаљно информисани о свим аспектима школског живота и образовног процеса који се посредно или непосредно тичу њиховог детета и њих, као и о могућностима на које све начине могу да се укључе у рад школе и дају свој допринос унапређивању квалитета образовно-васпитног процеса.

Ова област сарадње породице и Школе одвија се кроз следеће облике рада:

- Редовно обавештавање родитеља/других законских заступника детета/ученика о свим активностима путем званичне интернет странице, инстаграм и facebook странице Школе
- организовање *Отворених врата* – термина када родитељи/други законски заступници детета/ученика имају могућност да са наставницима разговарају о раду и напредовању ученика
 - организовање *Отвореног дана*, када родитељи/други законски заступници детета/ученика могу да присуствују образовно-васпитном раду
 - презентовање на огласним таблама у Школи садржаја намењених родитељима, односно другим законским заступницима детета/ученика
 - одржавање родитељских састанака
 - одржавање Општег родитељског састанка

17.3.2. Укључивање родитеља/других законских представник детета/ученика у наставне и остале активности

Будући да је један број родитеља/других законских заступника деце/ученика изразио жељу да партиципира у различитим аспектима васпитно-образовног процеса, школа им то и омогућава на више различитих начина:

- кроз учешће у различитим образовним пројектима који се одвијају у школи, односно у које је школа укључена,
- кроз сарадњу на креирању и осигуравању безбедног окружења у школи,
- кроз сарадњу на пољу професионалне оријентације,
- родитељи/други законски заступници деце/ученика су сарадници при организацији и реализацији концерата, музичких такмичења и различитих ваннаставних активности у Школи,
 - родитељи/други законски заступници деце/ученика су сарадници и асистенти у реализацији музичких посета, мајсторских курсева и других активности ученика,
 - родитељи/други законски заступници деце/ученика су сарадници у организацији и реализацији радионица, хуманитарних акција и сличних активности,
 - родитељи/други законски заступници деце/ученика учествују у раду стручних тимова које по потреби формира директор школе,

- родитељи/други законски заступници деце/ученика су евалуатори васпитно-образовног рада и квалитета рада установе кроз процес самовредновања квалитета рада школе,
- родитељи/други законски заступници деце/ученика ученика из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) имају могућност да учествују у изради и реализацији индивидуалног образовног плана
- и друго.

17.3.3. Укључивање родитеља/других законских заступника деце/ученика у процес одлучивања

Овај облик сарадње пружа родитељима/другим законским заступницима деце/ученика информације о организацији живота и рада школе, пружа им прилику да доприносе побољшавању услова рада школе, као и прилику да утичу на планирање и организовање рада школе, а њихово стално присуство у школи доприноси учвршћивању односа школе и породице.

Законска регулатива прописује обавезу школе да укључи родитеље/друге законске заступнике деце/ученика у процес одлучивања у школи у својству чланова Савета родитеља и чланова Школског одбора, учешће у раду свих тимова на нивоу школе, као и кроз сарадњу са локалном заједницом, сарадњу са породицом и слично.

Школа организује испитивање потреба и очекивања родитеља/других законских заступника деце/ученика применом анкета, а родитељи/други законски заступници надарених ученика/ученика из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) имају могућност да учествују у процесу доношења индивидуалног образовног плана, да предлажу спољне сараднике у тиму који се бави образовним планом, као и да дају одобрење за спровођење индивидуалног образовног плана.

17.3.4. Едукација и саветодавни рад са породицом

Будући да су родитељи/други законски заступници деце/ученика у највећој мери упућени на сарадњу са наставницима и са њима имају најучесталије контакте, важан задатак наставника је да креирају атмосферу у којој ће родитељи/други законски заступници деце/ученика бити подстакнути да се на различите начине укључују и да доприносе животу и раду школе без страха да ће то бити протумачено као мешање у професионалну улогу наставника.

Унапређивање компетенција родитеља/других законских заступника деце/ученика за педагошко деловање и пружање подршке ученицима Школа организује кроз следеће облике рада:

- едукација кроз организовање мини предавања на родитељским састанцима,
- разговори са педагогом,
- објављивање едукативних садржаја за педагошко деловање и пружање подршке ученицима на званичној интернет страници, инстаграм и facebook страници Школе,
- ангажовање родитеља/других законских заступника деце/ученика као едукатора о проблемима који су релевантни за родитељску популацију, а за које су поједини родитељи/други законски заступници деце/ученика стручни.

17.4. Облици сарадње са породицом

17.4.1. Савет родитеља

Савет родитеља Школе чине представници сваке класе главног предмета.

Будући да Савет родитеља има значајну улогу и овлашћења у регулисању целокупног живота школе важно је да се приликом предлагања мера за осигурање квалитета и унапређивање васпитно-образовног рада, као и приликом разматрања предлога програма образовно-васпитног рада, школског развојног плана, годишњег плана рада школе и извештаја о вредновању и самовредновању, оствари двосмерна комуникација: од родитеља/других законских заступника деце/ученика ка њиховим представницима у Савету родитеља и од представника Савета родитеља ка родитељима/другим законским заступницима деце/ученика који су их изабрали.

17.4.2. Школски одбор

Законском регулативом дефинисано је да 3 члана Школског одбора, као органа управљања Школом, буду представници родитеља.

17.4.3. Родитељски састанци

Родитељски састанци се одржавају 6 пута годишње, од чега три у првом, а три у другом полугодишту. Први родитељски састанак одржава се почетком септембра месеца, други почетком новембра, трећи крајем јануара, четврти крајем марта, пети крајем маја и шести у другој половини јуна месеца.

Родитељске састанке сазива одељењски старешина - наставник главног предмета.

Ванредни родитељски састанци одржавају се према указаној потреби.

На родитељским састанцима родитељи/други законски заступници деце/ученика се упознају са постигнутим резултатима рада ученика и проблемима са којима се школа суочава у васпитно-образовном раду.

Програм родитељских састанака са основним темама – по образовним циклусима:

Први циклус образовања - Теме

Избор чланова Савета родитеља

Први школски дани – прихватање школских обавеза (инструмент и солфеђо)

Упознавање родитеља са организацијом рада у школи и могућностима контактирања са наставницима

Однос родитељ, ученик, наставник

Помоћ и сарадња родитеља у реализацији програмских садржаја Савета родитеља

Организација радног дана ученика у породици

Индивидуалност код деце и карактеристике психофизичког развоја

Сарадња породице и школе

Успех ученика, изостајање са наставе и понашање ученика

Значај и врсте породичног васпитања

Психофизичке карактеристике деце овог узраста

Обавезе ученика

Анализирање сарадње у текућој школској години и предлагање тема за наредну школску годину
Самосталан рад ученика
Хигијена и хигијенске навике
Социјализација детета

Други циклус образовања - Теме

Избор чланова Савета родитеља
Прихватање нових предмета и школских обавеза (хор или камерна музика)
Прихватање новог предмета и школских обавеза ученика завршног разреда (теорија музике)
Другарство и пријатељство код младих
Психолошка позадина неуобичајених поступака младих
Прихватање одговорности и самостално одлучивање
Физичке и психичке промене код деце у пубертету
Успех ученика, изостајање са наставе и понашање ученика
Радни дан ученика
Самообразовање
Однос ученик, наставник, родитељ
Значај правилног избора занимања – два последња разреда
Анализирање сарадње у текућој школској години и предлагање тема за наредну школску годину
Искуства и предлози за побољшање рада са млађим генерацијама

17.4.4. Индивидуални разговори са родитељима/другим законским заступницима деце/ученика

Родитељи/други законски заступници деце/ученика се често нађу у ситуацијама када имају дилеме, које нису у могућности да реше, тако да им је стручна помоћ увек добродошла.

Савремени родитељ/други законски заступник детета/ученика се све мање ослања на свој инстинкт и на искуство претходних генерација, а све чешће тражи научно решење проблема, које родитељство са собом носи, а разговор са наставником, педагогом, директором школе или неким другим запосленим у школи често доноси решење проблема и олакшање.

Поред организованих родитељских састанака, одељењске старешине ће организовати и састанке са родитељима/другим законским заступницима деце/ученика чија деца:

- Нередовно похађају наставу,
- Ометају рад на часу и причињавају штету на школској и другој имовини,
- Слабије напредују из једне или више наставних области,
- Нередовно раде домаће задатке и не извршавају друге обавезе у школи.

17.4.5. "Отворена врата"

Једном недељно, у термину предвиђеном за индивидуалне разговоре родитеља/других законских заступника деце/ученика и наставника, наставници примају

родитеље/друге законске заступнике деце/ученика, а сви евентуални проблеми се решавају у отвореном дијалогу.

17.4.6. "Отворени дан"

Наставник, по указаној потреби, може да организује Отворени дан, када родитељи/други законски заступници деце/ученика могу да присуствују образовно-васпитном раду, стекну увид у начине рада наставника, али и рад, ангажовање и постигнућа свог детета.

17.4.7. Анкете и упитници

Ради праћења успешности програма сарадње са породицом, школа, организује анкетирање родитеља/других законских заступника деце/ученика у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија за унапређивање квалитета рада школе.

17.4.8. Укључивање у процес наставе

Школа подстиче родитеље/друге законске заступнике деце/ученика да се укључују у образовно-васпитни процес на више различитих начина:

- као едукатори деце у областима у којима су професионалци/експерти,
- као едукатори других родитеља о проблемима који су релевантни за родитељску популацију, а за које су поједини родитељи/други законски заступници деце/ученика стручни,
- учешће у различитим образовним пројектима који се одвијају у школи, односно у које је школа укључена,
- учешће у раду стручних тимова које (по потреби) формира директор школе,
- креирање индивидуалних образовних планова.

17.4.9. Огласне табле

На видним местима у Школи налазе се огласне табле намењене информисању родитеља/других законских заступника деце/ученика о битним активностима у Школи.

17.4.10. Едукативни садржаји на званичној интернет страници Школе, инстаграм и facebook страници Школе.

У циљу што успешнијег укључивања родитеља/других законских заступника деце/ученика у активности школе, на званичној интернет страници Школе, инстаграм и facebook страници Школе објављују се све битне информације о животу и раду Школе.

17.4.11. Концерти, јавни и интерни часови, такмичења и манифестације у организацији Школе

Организују се у складу са Годишњим планом рада школе и представљају показатељ ученичког напретка у току године, али и узајамног односа ученика и наставника, као и ученика међусобно. Укључивање у различите видове ваннаставних активности јача самопоуздање ученика и њихову мотивацију за рад.

17.4.12. Реализација музичких посета, мајсторских курсева и других активности ученика

Родитељи/други законски заступници деце/ученика активно учествују у организовању и реализацији излета, посета и екскурзија ученика у складу са Годишњим планом рада школе и личном интересовањима и могућностима.

17.4.13. Писана комуникација

Школа писмено обавештава родитеље/друге законске заступнике деце/ученика у случајевима када је то потребно.

17. 5. Садржаји сарадње са родитељима

Садржаји сарадње с родитељима/другим законским заступницима деце/ученика се односе на упознавање родитеља са савременим сазнањима, која нуде медицина, развојна и педагошка психологија и педагогија, а знања из ових области, која родитељи стичу кроз сарадњу са школом су својеврсна основа за организовање заједничког образовно – васпитног утицаја на дечју популацију.

Сарадња са родитељима обухвата следеће садржаје:

- развојне карактеристике и потребе ученика, норме развоја, интелектуални развој, превенција негативних појава (алкохолизам, наркоманија и сл.), понашање ученика, развој способности, подршка учењу, формирање радних навика, професионална оријентација ученика;
- ненасилна комуникација, ненасилно решавање конфликта, превенција и сузбијање неприлагођеног понашања;
- живот детета у породици: услови који задовољавају основне потребе ученика (здравствени, емотивни, економски), структура породице и односи у породици (између родитеља и осталих одраслих чланова, родитеља и деце, деце када их је више у породици), организација породичног живота (активности одраслих и деце у одређеном времену да би се задовољиле потребе свих чланова...), породично васпитање, дечје игре и стваралаштво, садржај породичног васпитања, методе породичног васпитања;
- живот у школи: активности, резултати и понашање ученика и његових вршњака (у току дана, периодично, годишње), стручњаци који реализују васпитање и образовање, организација рада установе (простор и време, распоред активности, разреди, школски прибор, општи услови за задовољавање потреба и различите активности ученика), средства за несметано одвијање активности (школски простор, уџбеници, школски прибор, наставна средства, средства за практичан рад...); чиниоци у друштвеној средини, културна и јавна делатност школе; адаптација на нову средину; укључивање ученика у ваннаставне активности;
- значај сарадње породице и школе; координација, усклађивање и повезивање активности породице и школе у процесу васпитања;
- локална средина у којој живи породица (становништво, дечје и омладинске организације, културне, организације које организују активности деце и младих у слободном времену, здравствене и комуналне службе и друге јавне службе...); шира средина у којој старији ученици посећују наставу или је њихово школовање ван места живљења породице; прва социјализација, идентификација, емоције, прва дружења, утицај литературе, моралне норме.

17.6. Начин и поступак остваривања сарадње са породицом

Сарадња са породицом одвија се плански и систематски током целе школске године и подразумева укључивање породице у планирање, реализацију и евалуацију те сарадње. Активности у оквиру сарадње са породицом реализују се на основу Школског развојног плана и Годишњег плана рада школе и то кроз:

- план рада Савета родитеља
- план рада директора школе
- планове рада стручних сарадника (педагога и нототекара)
- планове рада стручних већа
- планове рада стручних актива
- планове рада предметних наставника
- план професионалне оријентације
- програм за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања
- план рада Тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

17.7. План сарадње са породицом

ОБЛАСТ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКИ ПЛАН	ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ
Информисање родитеља односно других законских заступника деце/ученика	Ажурирање званичне интернет странице Школе, инстаграм и facebook странице Школе и унос свих потребних информација о организацији рада школе и обавезама ученика и родитеља	Директор и администратор инстаграм и facebook странице Школе	Континуирано током школске године	Родитељи благовремено добијају све потребне информације
	Дефинисање термина за <i>Отворена врата</i> за сваког наставника у школи у распореду часова	Наставници, Педагог, Директор	Почетак школске године	Родитељи долазе на консултације
	Дефинисање термина за <i>Отворени дан</i> сваког месеца у току наставне године у оквиру Годишњег плана рада школе	Наставници, Педагог, Директор	Септембар	Родитељи посећују часове редовне наставе
	Уређивање садржаја огласне табле за родитеље	Наставници, Педагог, Директор	Континуирано током школске године	Огласна табла за родитеље садржи актуелне информације о облицима и садржајима сарадње и активностима у Школи

	Реализација 6 родитељских састанака	Одељењске старешине	Септембар, новембар, децембар, март, мај, јун	Сваки одељењски старешина реализовао је најмање 6 родитељских састанака. Родитељи тачно и благовремено информисани.
	Одржавање Општег родитељског састанка	Директор у присуству свих наставника	У другој половини септембра и по потреби	Реализован најмање 1 Општи родитељски састанак у току школске године. Родитељи тачно и благовремено информисани.
Укључивање родитеља односно других законских заступника деце/ученика у активности школе	Укључивање родитеља у рад тимова и реализацију пројеката у Школи (безбедност ученика, сарадња са породицом, сарадња са локалном заједницом, професионална оријентација, самовредновање, школско развојно планирање...)	Директор	континуирано током школске године	Обезбеђено учешће родитеља у раду тимова на нивоу Школе (бар један члан тима је родитељ/други законски заступник детета/ученика)
	Укључивање родитеља у организовање музичких посета, мајсторских курсева и других активности ученика	Директор, наставници, нототекар	У складу са Годишњим планом рада школе	Родитељи су учествовали у реализацији већине наведених активности
	Ангажовање родитеља у организацији концерата, јавних и интерних часова, такмичења, хуманитарних акција, школских манифестација и других активности у Школи	Директор, наставници, педагог, нототекар	У складу са Годишњим планом рада школе	Родитељи су учествовали у реализацији већине наведених активности
	Укључивање родитеља у тимове подршке у циљу израде и реализације индивидуалних образовних планова за ученике којима је потребна додатна подршка	Тим за подршку инклузивном образовању	континуирано током школске године	У сваком тиму за подршку активно партиципира родитељ ученика коме је додатна подршка потребна
Укључивање родитеља односно других законских заступника	Избор представника родитеља сваке класе главног предмета за члана	Одељењске старешине	Септембар	Конституисан је Савет родитеља Школе

деце/ученика у процес одлучивања	Савета родитеља Школе			
	Избор представника родитеља за чланове Школског одбора	Савет родитеља Школе	Према утврђеној процедури	Именован је Школски одбор
	Укључивање родитеља у рад тимова на нивоу школе (самовредновање, развојно планирање), сарадња са локалном заједницом и породицом и сл.)	Директор, педагог	У складу са Годишњим планом рада школе	У саставу обавезних школских тимова, које образује директор школе се налазе представници родитеља
	Испитивање потреба и очекивања родитеља анкетирањем	Педагог, Тим за самовредновање	У складу са Планом самовредновања	Извршена је анализа потреба и очекивања родитеља
Едукација и саветодавни рад	Индивидуални разговори са родитељима	Наставници, управа Школе	Континуирано током школске године	Остварен континуиран индивидуални рад са родитељима/другим законскимзаступницима деце/ученика.
	Објављивање на званичној интернет страници Школе садржаја за едукацију родитеља	Директор	Континуирано током школске године	На званичној интернет страници Школе налазе се садржаји намењени едукацији родитеља.

ПРЕДАВАЊА, ТРИБИНЕ И РАДИОНИЦЕ ЗА РОДИТЕЉЕ			
ЗАДАЦИ	АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ	НОСИОЦИ
3.2.1 Организовање предавања и трибина за родитеље на теме: Мотивација детета за учење, Пубертет, Изазови и могућности васпитања, Превенција болести зависности, Развој интелигенције и даровитости.	-Припрема предавања и трибина: презентација, писана припрема и материјали за учеснике	Новембар сваке школске године	Педагог
	-Формирање групе заинтересованих родитеља	Новембар сваке школске године	Педагог, наставници главног предмета
	-Реализација предавања	Децембар сваке школске године	Педагог
3.2.2. Организовање радионица за родитеље на теме: Превенција школског	-Припрема радионица: сценарио, презентације, материјали и прилози за учеснике	Март сваке школске године	Педагог

неуспеха, Функционалност породице као темељ развоја детета, Породичне кризе – изазови и могућности, Позитивна дисциплина	-Формирање групе заинтересованих родитеља	Март сваке школске године	Педагог, наставници главног предмета
	-Реализација радионица	Април сваке школске године	Педагог

18) Програм излета, екскурзија и наставе у природи

На предлог стручних већа и Педагошког колегијума, а уз сагласност Савета родитеља, Школског одбора и родитеља ученика Развојним планом школе је планирано извођење излета, једном годишње, за ученике другог циклуса образовања који показују одличан успех.

Излети		Програм излета	Време реализације	Носиоци активности
1.	Младеновац – Београд - Младеновац	Присуствовање генералној проби Београдске филхармоније и обилазак музеја	октобар	Наставници теоретске наставе, нототекар и педагог
2.	Младеновац – Домаћин РФ - Младеновац	Обилазак града домаћина Републичког фестивала	мај	Директор школе

Београдска филхармонија се позиционирала као најбољи оркестар у региону и ансамбл који представља освежење на међународној концертној сцени. Према наводима домаћих и међународних медија, Београдска филхармонија је *култни српски оркестар, један од водећих европских оркестара, оркестар који гледа само напред, ансамбл који са собом носи велику дозу наслеђа и поноса...*

Циљ излета, као облика образовно-васпитног рада, јесте да допринесе остваривању циљева и задатака образовања и васпитања, циљева и задатака наставних предмета, као и непосредно упознавање са појавама и односима у природној и друштвеној средини, са културним, историјским и духовним наслеђем и привредним достигнућима.

Задаци излета су:

- Упознавање са културним садржајем нашег главног града
- Упознавање са културном баштином српског народа
- Упознавање са светском културном баштином
- Изградња и усвајање културних вредности и навика
- Развијање музичког укуса и љубави према музици
- Повезивање школског учења са праксом
- Упознавање и усвајање правила понашања у институцијама културе: правила понашања у музеју и на концерту
- Изградња позитивног односа са вршњацима
- Јачање позитивног односа према школи и јачање школског заједништва ученика

Поред наведеног, планиран је и обилазак града домаћина Републичког фестивала.

Програм обиласка града домаћина Републичког фестивала реализује се сваке године у другој недељи маја, а његов садржај зависи од места одржавања Републичког фестивала и његове туристичке понуде.

19) Програм рада школске библиотеке/нототеке

Програм рада школске библиотеке/нототеке је заснован на Правилнику о раду школске библиотеке.

Школска библиотека има задатак да унапређује све облике и подручја васпитно-образовног процеса:

- Континуирана набавка и обнова библиотечног фонда
- Инвентарисање и каталожка обрада нових књига и некњижне грађе
- Систематско информисање корисника о новим књигама и некњижној грађи
- Развијање и неговање културних навика и компетенција ученика
- Непосредни рад са ученицима
- Обучавање ученика како да користе књигу и некњижу грађу и друге изворе информација преко интернета
- Организовање наставних часова
- Сарадња са наставницима
- Организовање културне и јавне делатности школе: концерти, радионице, посете изложбама, посете концертима, посете Сајму књига и сл.
- Учествовање у организовању школских манифестација и дана школе
- Сарадња са матичном библиотеком, осталим библиотекама и уставнома од јавног значаја.

ПОДРУЧЈЕ РАДА	
I	ПЛАНИРАЊЕ И ПРОГРАМИРАЊЕ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА - Израда годишњег, месечних и оперативних планова рада; - Планирање и програмирање рада са ученицима у школској нототеци; - Планирање набавке литературе за ученике, наставнике и стручне сараднике; - Планирање развоја школске нототеке и набавка библиотечке грађе потребне за реализацију наставе и образовно васпитног рада; - Планирање рада са ученицима у школској нототеци.
II	ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА – Учешће у изради годишњег плана рада школе и самовредновања рада установе; – Вођење аутоматизованог нототечног пословања, са увидом у наставне планове и програме рада школе; – Одабирање и припремање нототечке грађе за разне образовно-васпитне активности – Коришћење у пракси сазнања и достигнућа савремене науке, научно проверене методе и резултата сопственог истраживачког рада; – Побољшање информационе, медијске и информатичке писмености корисника развијањем критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности.

III РАД СА НАСТАВНИЦИМА

- Сарадња са наставницима на промоцији музичке литературе ради задовољства кроз све облике образовно-васпитног рада;
- Сарадња са наставницима у припремању ученика за самостално коришћење разних извора информација;
- Организовање наставних часова из појединих предмета у школској нототеци,
- Сарадња са наставницима око утврђивања годишњег плана обраде музичке литературе и коришћења наставничко-сарадничког дела школске нототеке,
- Коришћење ресурса нототеке у процесу наставе,
- Систематско информисање корисника школске нототеке о новим музичким издањима и другој грађи, припреми тематских изложби у вези с појединим издањима, ауторима, акцијама и јубилејима, и усмено или писмено приказивање појединих књига и часописа.

IV РАД СА УЧЕНИЦИМА

- Упознавање ученика са радом школске нототеке, нототечким фондом и мрежом библиотека;
- Упознавање ученика са врстом нототечке грађе и оспособљавање ученика за самостално коришћење извора знања;
- Упознавање ученика са занимањем нототекар њиховим пословима и другим сродним занимањима;
- Припремање (обучавање) ученика за самостално коришћење различитих извора сазнања и свих врста информација у настави и ван ње,
- Остваривање програма образовно-васпитног рада са ученицима у школској нототеци;
- Стимулсање и навикавање ученика да пажљиво користе и чувају нототечку грађу, да развијају навику долажења у школску и јавну нототеку и да узимају учешћа у њеним културно-просветним активностима у складу са њиховим интересовањима и потребама
- Пружање помоћи ученицима у организовању самосталног рада ван школе (пружање помоћи ученицима код учење ван школе и усвајању метода самосталног рада на нотним материјалима);
- Систематско обучавање ученике за употребу информационог нототечног материјала, у складу са њиховим способностима и интересовањем;
- Рад на развијању позитивног односа према читању и важности разумевања текста и упућивању на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) и омогућавању претраживања и употреби свих извора и оспособљавању за самостално коришћење,
- Подстицање побољшања информационе, медијске и информатичке писмености ученика, развијањем истраживачког духа и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности,
- Организовање и реализација излета за ученике – посета Етнографском музеју и концерту Београдске филхармоније

V РАД СА РОДИТЕЉИМА (СТАРАТЕЉИМА)

- Учешће на родитељским састанцима ради давања информација о корисничким интересовањима и потребама ученика ради развијања навика упознавања музичке литературе и формирању личних и породичних нототека
- Остваривање сарадње са родитељима у вези са развијањем навика упознавања музичке литературе код ученика

VI РАД СА ДИРЕКТОРОМ, СТРУЧНИМ САРАДНИЦИМА, ПЕДАГОШКИМ АСИСТЕНТОМ И ПРАТИОЦЕМ УЧЕНИКА

- Сарадња са стручним већима наставника, педагогом и директором школе у вези с набавком и коришћењем књижне и некњижне грађе, те целокупном организацијом рада школске нототеке,
- Информисање стручних већа, стручних сарадника и директора о набавци нове стручне литературе за предмете, дидактичко-методичке и педагошко-психолошке литературе,
- Информисање о развоју медијске и информатичке писмености ученика и предлагање мера за унапређење истих;
- Сарадња око обезбеђивања књижне и некњижне грађе у школској нототеци коју користе ученици, наставници и стручни сарадници,
- Припремање и организовање културних активности школе (музичке трибине, сусрети, разговори, акције прикупљања књига и завичајне књижне и друге грађе, изложбе, конкурси, обележавање значајних јубилеја везаних за школу и просвету).
- Учешће у припремању прилога за званичну интернет страницу Школе, инстаграм и фејсбук страницу.

VIII САРАДЊА СА НАДЛЕЖНИМ УСТАНОВАМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА, УДРУЖЕЊИМА И ЈЕДИНИЦОМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- Сарадња са другим школама, школском, градском и другим библиотекама на територији локалне самоуправе и нототекама на нивоу Републике Србије и Града Београда по питању свих активности из области струке:
- Сарадња са локалном самоуправом по питању промоције рада нототеке и школе,
- Сарадња са просветним, научним, културним и другим установама (Библиотека «Деспот Стефан Лазаревић», Центар за културу Младеновац, Библиотека града Београда, Етнографски музеј, Београдска филхармонија);
- Учешће у раду Актива школских библиотекара Општине Младеновац, Друштва школских библиотекара Србије и других стручних друштава у локалној самоуправи и Републици Србији.

IX ВОЂЕЊЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ, ПРИПРЕМЕ ЗА РАД И СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ

- Вођење документације о раду школске нототеке и школског нототекара - анализа и вредновање рада школске нототеке у току школске године,
- Праћење и евиденција коришћења литературе у школској нототеци
- Стручно усавршавање - учешће на семинарима, саветовањима и другим скуповима на којима узимају учешће и школски нототекари:
- Стручни скупови у организацији ДШБ.

20) Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад - Музичко забавиште

Школа организује Програм музичког образовања за децу узраста 4-6 година - Музичко забавиште у зависности од исказаних потреба локалне заједнице за остваривањем овог образовно-васпитног програма.

Циљ реализације овог програма је задовољавање исказаних потреба локалне заједнице и обезбеђивање подмлатка за упис у Припремни разред.

Програм Музичког забавишта се остварује кроз наставу која се одржава једном недељно у трајању 30-45 минута и кроз јавне наступе полазника Музичког забавишта самостално, или у оквиру концерата у организацији Школе.

Програм рада музичког забавишта

УВОД

У току израде Развојног плана школе уочена је потреба како школе, тако и локалне заједнице за формирањем музичког забавишта из разлога што је школи потребно што више музички надарених ученика који конкуришу за упис у припремни разред, а потом и у школу, а са друге стране у Младеновцу не постоји институција или организација која се бави музичким образовањем и активностима деце узраста од 4 до 6 година.

УСЛОВИ РАДА

Просторни услови

Активности музичког забавишта се одвијају у концертној сали школе.

Кадровски услови

Музичко забавиште води нототекар школе, са одговарајућом врстом и степеном образовања и искуством и у раду са децом предшколског узраста.

Величина групе и динамика рада

У зависности од интересовања, планирано је да број деце у групи буде од 10 до 30, уз присуство родитеља часовима (због узраста деце).

Планирана динамика рада је један школски час (30-45 минута) недељно.

Планирано је више наступа полазника музичког забавишта: на концертима ученика током школске године, на Концерту на отвореном, у оквиру презентовања рада и годишњих постигнућа ученика ОМШ „Стеван Христић“, у мају, и на концерту поводом Дана школе у јуну.

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ

Циљеви рада музичког забавишта:

- Подршка развоју музичких и општих интелектуалних способности
- Развој крупне и fine моторике кроз песму, игру и покрет
- Подршка целовитом развоју детета
- Праворемеоно уочавање даровитих ученика и подстицања развоја њихових способности
- Шири обухват деце прешколским музичким образовањем
- Развијање свести о култури, музици и уметности
- Развијање компетенција за успешно укључивање у образовни систем
- Развијање позитивних људских вредности
- Развијање осећаја солидарности, разумевања и сарадње са другима, неговање другарства и пријатељства

Исходи рада музичког забавишта:

Способност детета да:

- Самостално или у групи мелодијски и ритмички тачно изводи дечије песмице предвиђене наставним планом
- Уз певање координисано изводи покрете који обухватају фину и крупну моторику
- Уз певање изводи покрете које сам осмишљава и координише са песмицом
- Самостално или у групи изводи основне елементе фолклорне игре
- На Орфовом инструментаријуму прати ритам композиције
- Ефикасно ради и учи у групи

ПЛАН АКТИВНОСТИ		
месец	активности	напомена
СЕПТЕМБАР ОКТОБАР	• Промоција музичког забавишта у вртићима у Младеновцу • Упис деце • Договор о терминима и начину рада са родитељима • Формирање групе	У сарадњи са директором школе
НОВЕМБАР ДЕЦЕМБАР	Рад на композицијама: Једна народна песма Једна дечја песма	Рад на мелодији и кореографијама уз песме Припрема за јавни наступ
ФЕБРУАР МАРТ	Рад на композицијама: Једна народна песма Једна дечја песма	Рад на мелодији и кореографијама уз песме Припрема за јавни наступ
АПРИЛ МАЈ	Утврђивање композиција и кореографија: Једна народна песма Једна дечја песма	Рад на мелодији и кореографијама уз песме Припрема за јавни наступ
ЈУН	Утврђивање композиција и кореографија: Једна народна песма Једна дечја песма	Припрема за јавни наступ

21) Инклузивно образовање

Програм наставе и учења у школи прилагођава се ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, путем спровођења мера индивидуализације (прилагођавањем простора и услова, метода рада, дидактичког материјала, начина давања инструкције и др., као и изменама садржаја активности, садржаја учења и исхода образовања и васпитања), односно припремом индивидуалног образовног плана, у складу са правилником којим се прописују ближа упутства за остваривање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

Један од најзначајнијих задатака основне музичке школе је обезбеђивање квалитетног образовања и васпитања за све ученике поштујући њихове личне и узрастне образовне потребе, тј. реализација активности инклузивног образовања. Усмеравањем напора школе на пружање квалитетног образовања свим ученицима уз поштовање њихових личних и узрастних потреба, обезбеђује се атмосфера у којој ученици могу да напредују у складу са својим могућностима, што подразумева одговарајући начин рада са ученицима

који имају тешкоће у савладавању наставног програма, али и са ученицима који поседују изузетне музичке способности и којима се пружа могућност бржег напредовања.

Почетни корак у реализацији активности инклузивног образовања је препознавање ученика са посебним образовним потребама, писање педагошког профила, као и планирање мера индивидуализације рада са учеником. Овом задатку је посвећено првих месец дана на почетку сваке школске године. До почетка октобра Тим за инклузивно образовање издваја ученике који имају веће тешкоће у праћењу редовне наставе, као и ученике који савладавају програм значајно брже од осталих ученика истог разреда, након чега се врши процена потребе писања индивидуалног образовног плана, ИОП-а.

ИОП је посебан документ којим се планира додатна подршка у образовању и васпитању за одређеног ученика, у складу са његовим способностима и могућностима (ЗОСОВ). ИОП пишу тимови за пружање додатне подршке ученику, које чине предметни наставник, одељенски старешина, стручни сарадник – педагог као и родитељ, односно други законски заступник ученика.

Постоје три типа ИОП-а:

- ИОП1 који се заснива на прилагођавању начина рада и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад;
- ИОП2 који се заснива на прилагођавању садржаја образовно-васпитног рада, исхода и стандарда постигнућа;
- ИОП3 који се заснива на обогаћивању и проширивању садржаја образовно-васпитног рада за ученика са изузетним способностима.

ИОП2 се доноси тек након доношења, примене и вредновања ИОП-а 1, као и прибављања мишљења интерресорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком ученику. ИОП доноси Педагошки колегијум школе на предлог Тима за инклузивно образовање, односно Тима за пружање додатне образовне подршке ученику. Родитељ, односно други законски заступник ученика даје сагласност на реализацију ИОП-а. Евалуација спровођења ИОП-а врши се континуирано током целе школске године.

У Школи се настава по правилу изводи по индивидуализованом образовном плану, којим су обухваћене индивидуалне потребе највећег броја ученика.

Индивидуални образовни планови за све ученике који се буду образовали по ИОП-у биће саставни део Школског програма.

Начини остваривања и прилагођавања програма музичког образовања ученицима са посебним способностима:

Школа остварује и прилагођава програм ученицима са посебним способностима на следеће начине:

- Основни предуслов за напредак ученика са посебним способностима је да наставници остварују додатни рад кроз организовање већег броја часова
- Посебна пажња поклања се одабиру програма (кроз редовне консултације на нивоу одсека, школе и са еминентним музичким педагозима)
- У одабиру програма учествује и сам ученик
- Начин рада и ваннаставне активности пажљиво се планирају, а у планирање су укључени ученик и родитељ/породица
- Ученици чешће наступају у школи
- Ученици учествују на већем броју такмичења, а школа (у циљу пружања подршке) донације за учешће финансира из средстава добровољних донација родитеља
- Ученицима се пружа прилика да учествују у раду камерних ансамбала (ученичких или мешовитих ансамбала чији су чланови и наставници)
- Школа и наставник главног предмета организују консултације са еминентним музичким педагозима у циљу праћења напредовања ученика и усмеравања његовог развоја
- По потреби школа омогућава да са учеником континуирано раде еминентни музички педагози у циљу што квалитетније припреме ученика за наставак школовања
- Школа организује солистичке концерте ученика са посебним способностима у присуству еминентних музичких педагога у циљу праћења у усмеравања развоја ученикових способности
- У циљу пружања подршке ученицима са посебним способностима и омогућавања њиховог што чешћег јавног наступања остварује се интензивна сарадња на нивоу одсека са другим музичким школама у земљи и иностранству
- Ученицима се омогућава да наступају у оквиру сарадње са другим музичким школама из земље и иностранства
- Ученици се укључују у најразличитије програме других образовних институција и институција културе у граду и шире, као и у хуманитарне акције.
- Организује се одлазак ученика на концерте или на праћење такмичења у својој категорији у циљу сагледавања постигнућа других ученика
- Школски педагог реализује програм професионалне оријентације
- У оквиру радионица комуникације обрађују се теме професионалне оријентације и пружа могућност консултација са педагогом
- У случају да породица није у могућности да пружи сву потребну материјалну подршку ученику, школа у складу са својим могућностима, преузима део обавеза, или обезбеђује подршку локалне заједнице

Прилог - Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану

22) Програм безбедности и здравља на раду (који обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно других законских заступника детета/ученика и јединице локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду)

Родитељи се, кроз деловање у оквиру Савета родитеља, активно укључују у акције за унапређивање стања безбедности у школи давањем предлога за унапређивање стања и праћењем реализације предлога.

Родитељи се, такође, кроз деловање у оквиру Општинског савета родитеља, активно укључују у акције за унапређивање стања безбедности у школи и повезују активности школе са активностима локалне заједнице.

Школа, родитељи и јединица локалне самоуправе остварују низ активности на плану безбедности и здравља на раду, као што су трибине („Превенција болести зависности“, „Шта треба да знам о правилној исхрани“ итд.), манифестације које подстичу дружење ученика, наставника и родитеља и њихову сарадњу са јединицом локалне самоуправе („Дани дечјег културног стваралаштва“) и слично.

Поред наведеног, Лице задужено за безбедност у школи редовно спроводи обуку запослених из области безбедности и здравља на раду, о чему се води евиденција и документација.

Сваки запослени дужан је да у року од месец дана од дана ступања на рад заврши обуку из области безбедности и здравља на раду.

Лице задужено за безбедност, у оквиру своје надлежности, редовно истиче Упутства за безбедан и здрав рад:

ДА БИ СЕ СМАЊИЛИ РИЗИЦИ ПРИ СВАКОДНЕВНОМ РАДУ, ТРЕБА СЕ ПРИДРЖАВАТИ СЛЕДЕЋИХ ПРАВИЛА:

Немојте на посао долазити под дејством алкохола и средстава зависности, такође немојте конзумирати алкохол и средства зависности за време рада.Обавезно се одазивајте свим позивима за обучавање из области безбедности и здравља на раду.На посао долазите одморни и радите са пуном пажњом.Уколико вам на послу, т.ј. радном задатку,прети непосредна опасност по живот или здравље,имате право да одбијете да радите до отклањања недостатака.За време свакодневног рада користите само проверене и сигурне радне поступке - немојте својим несигурним и несавесним радом угрожавати своју и туђу безбедност и здравље.За све уочене недостатке у спровођењу мера безбедности и здравља на раду,прво се обратите непосредном руководиоцу,т.ј.надређеном.

ИЗБЕГНИТЕ ПАД, КЛИЗАЊЕ, САПЛИТАЊЕ:

Крећите се пажљиво – избегавајте неопрезно понашање и кретање. Гледајте где идете Корачајте споро, кратким корацима. Избегавајте коришћење мобилних телефона док се крећете (посебно куцање порука), на равним површинама и нарочито на степеништима. Не ходајте преко неравних, прљавих, замашћених, мокрих и клизавих површина. Не ходајте преко површина којима је потребна поправка: оштећених, са избочинама, напснутама, рупама. Избегавајте неопрезно кретање степеницама и увек користите степенишне ограде. Радна места морају да буду уредна, чиста и добро осветљена. Одржавајте их таквим. Избегавајте ношење предмета који вам смањују видљивост при кретању.

ТАКОЂЕ, НЕ ЗАБОРАВИТЕ НИ ОВО:

Разни ормари, полице и плакари-који су неопходни за складиштења књига, архиве, списа, папира, разних евиденција и документација, средстава и опреме за рад и сл., требало би да буду причвршћени за зид, или на други погодан начин учвршћени и обезбеђени, ради спречавања њиховог превртања и пада на запослене.

Фиоке радних столова треба држати затворене када нису у употреби, како би се спречила опасност од повреда случајним ударањем екстремитета о њих. Треба избегавати одлагање предмета по поду, јер могу представљати опасност од саплитања: торбе, ташне, електричне каблове или жице, гомиле папира или мале делове опреме - никако не одлажите по поду.

Складиштени материјали или опрема морају да буду стабилни. Одлажите материјале или опрему само на места одакле не могу да падну на некога. Користите канте и контејнере за одлагање отпадних материја. Треба обезбедити постављање отирача, како унутра тако и споља, да би се обезбедило чишћење обуће и спречило уношење влаге, блата, снега и леда, са отвореног простора у унутрашње просторије

ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА ЈЕ ИЗУЗЕТНО ОПАСНА – ЗАТО ОБРАТИТЕ ПАЖЊУ НА РАЗНЕ ОПАСНОСТИ:

Електричне уређаје и инсталације не дирајте самовољно. Избегавајте развлачење електричних каблова по поду. Ако сте приметили недостатак или квар на електро инсталацији и уређајима, обавестите надлежног запослено, Не покушавајте поправке самоиницијативно- препустите то стручним лицима. Увек проверите да ли су електрични апарати, утичнице и гајтани у исправном и неоштећеном стању. Ако користите продужне каблове за ваше компјутере, штампаче, електро опрему, уређаје и сл., они обавезно морају да буду уземљени. Такође, продужни кабл би требало да буде у добром стању, т.ј. без оштећења на изолацији, како би се спречило случајно излагање електричној струји. Немојте никада влажним рукама дирати утичнице, укључивати прекидаче, без обзира што су изоловани. Неисправна електрична инсталација може изазвати и пожар, поготово ако користите неисправне, неатестиране и непроверене потрошаче: решое, грејалице и сл.

23) Школске манифестације

Манифестација - Такмичење „Српска соло песма“ је такмичење ученика соло певања, основних и средњих музичких школа и високошколских установа Србије. Такмичење је основано и први пут успешно организовано у новембру 2011. године. За организовање овог такмичења школа је награђена наградом еминентног музичког часописа „Музика класика“ за 2011. годину.

Циљеви такмичења

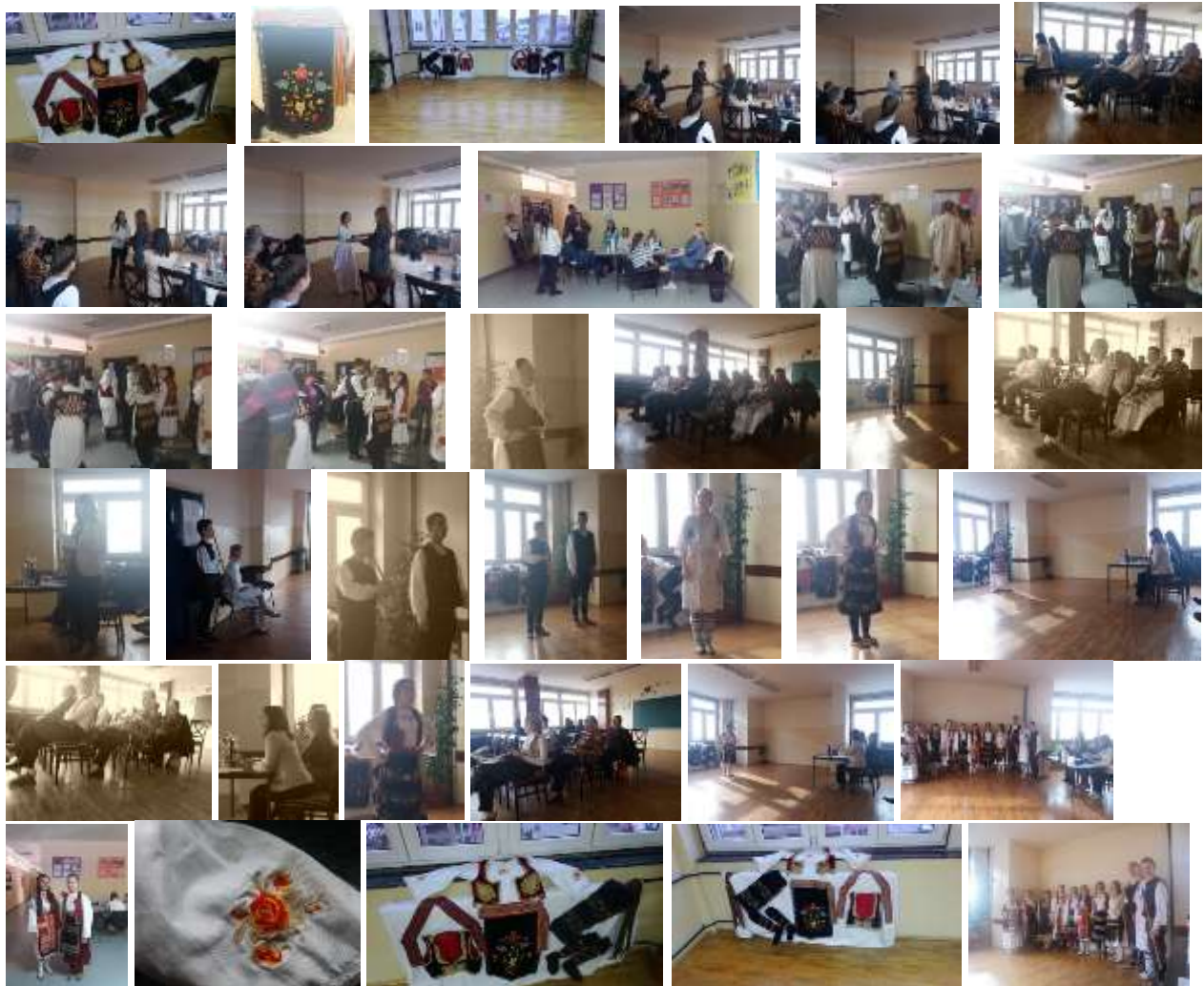
- Очување српске културне баштине
- Развој српске соло песме
- Подстицај ученицима и наставницима соло певања да негују српску соло песму
- Подстицај младим уметницима за њихово окупљање око заједничке идеје
- Откривање нових музичких талената
- Подстицај музичким ствараоцима да компоњују савремену српску музику
- Поновна промоција квалитетних, а мање извођених дела српских аутора
- Афирмација и јачање угледа ОМШ „Стеван Христић“
- Афирмација Младеновца као града који чува и негује српску културну баштину

Манифестација - Такмичење „Српска традиционална песма“ је такмичење ученика музичких школа и самоуких такмичара који се баве извођењем српске традиционалне музике. Такмичење је основано и први пут успешно организовано 2017. године.

Циљеви такмичења

- Очување српске културне баштине
- Популаризација српске традиционалне песме
- Подстицај за очување и неговање српске традиционалне песме
- Подстицај младим певачима за њихово окупљање око заједничке идеје
- Откривање нових музичких талената
- Поновна промоција мање извођених српских традиционалних песама
- Афирмација и јачање угледа ОМШ „Стеван Христић“
- Афирмација Младеновца као града који чува и негује српску културну баштину

Манифестација - „Урбан поп рок фестивал“ основана је 2010. године, а у њеној реализацији учествују ученици и професори соло певања, хор школе, клавирски сарадници и гости – познати естрадни уметници, а извођаче, који певају познате домаће и светске поп и рок нумере прати бенд професионалних музичара. Организацију манифестације у целини школа је преузела 2012. године, што је веома допринело унапређивању квалитета манифестације.

Манифестација - Такмичење „Меморијал Аца Панић“ је такмичење основних музичких школа Србије за клавир, хармонику, виолину, гитару, флауту, кларинет, соло певање, упоредни клавир и камерну музику. Манифестација се одржава сваке године у другој половини маја. Манифестација је први пут одржана 2006. године, а циљеви одржавања манифестације су: да што већем броју ученика буде пружена прилика да се такмичи; да током припрема за такмичење (и самог такмичења), буду сагледане могућности сваког ученика, како би наредне године најбољи ученици били припремани за Републичко такмичење или Републички фестивал музичких и балетских школа Србије; да се анимирањем широке базе, што боље сагледају ученичко-наставнички ресурси којима школа располаже, како би се њиховим правилним вођењем дошло до што боље и квалитетније школе у целини; да се, на ненаметљив начин, квалитетом издвоје, и као такви подрже, наставници са најбољим резултатима; да се дође до бољег квалитета свирања ученика на годишњим и завршним испитима; да се боље сагледа квалитет рада ученика и школе у односу на друге ученике и школе учеснице, као и да се подстакне размена искустава и негује сарадња међу наставницима музичких школа, узимајући у обзир многе сличности, али и многе њихове разлике, како би учећи једни од других, сви заједно што више напредовали.

24) Остале активности које организује школа

Радионице комуникације

Почев од школске 2007/08. године школа за своје ученике и наставнике редовно организује радионице комуникације, које веома доприносе развијању позитивне радне атмосфере, а тиме и квалитету рада установе у целини.

Учешће ученика на такмичењима

Ученици ОМШ „Стеван Христић“ сваке године узимају учешћа на многобројним такмичењима ван школе, на којима постижу завидне резултате. Посебна пажња посвећује се припреми ученика за Републичко такмичење ученика музичких и балетских школа Србије и Републички фестивал музичких и балетских школа Србије. С обзиром на то да се Републички фестивал одржава сваке године у другом граду, одлазак на ово такмичење увек је и прилика да се упозна град домаћин и посете његове знаменитости.

Почев од школске 2016/17. године, у складу са Правилником о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног и средњег музичког и балетског образовања и васпитања, установа добија право на два стручна сарадника, психолога/педагога и библиотекара и тиме остварује значајан квалитативни помак у свом раду.

Посебан значај школа придаје сарадњи са музичким школама из других градова и држава, са факултетима музичке уметности, са реномираним уметницима, који су одржали низ значајних концерата и предавања у сали школе, али и са бившим ученицима школе, од којих су многи наступали, на концертима организованим поводом Дана школе, узимали учешћа на хуманитарним концертима у организацији школе, или одржавали своје солистичке концерте у сали школе.

Посебну пажњу школа посвећује стручном усавршавању запослених, који сваке године присуствују различитим програмима стручног усавршавања.

Школски програм сачинио је Стручни актив за развој школског програма:

1. Невенка Здјелар – наставник солфеђа и теорије музике – председник
2. Драшко Божовић – наставник клавира – члан
3. Сања Ивановић – наставник хармонике – члан
4. Јелена Цаковић Љубеновић – наставник виолине – члан
5. Данило Милојковић – наставник гитаре – члан
6. Зора Грбовић – наставник флауте – члан
7. Владимир Булатовић – наставник соло певања – члан
8. Јелена Глигорић-Милановић – библиотекар/нототекар – члан
9. Мирјана Николић Трајковић – школски педагог (записничар)

Председник Школског одбора

Владимир Булатовић

Директор ОМШ „Стеван Христић“

Нада Торбица Ђокић

ОМШ „Стеван Христић“
Литература која се користи у настави
Почев од школске 2019/2020. године

(Ученици који су уписани у школу пре доношења Правилника о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање („Сл.Гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/2019 и 9/2020) користе литературу наведену у Правилнику о наставном плану и програму основног музичког образовања и васпитања („Сл.Гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/2010))

Клавир

Први разред

- Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев
- Бајер: *Школа за клавир* – од вежбе 85 и даље
- Диверноа: *Етиде оп. 76* – основне вежбе за клавир
- Черни: *Оп. 599, оп. 139, I свеска*
- Гњесина: *Клавирска абецеда*, избор
- Лешхорн: *Мелодичне етиде оп. 192*, избор
- М. Лили Петровић *Школица за клавир Ниво А и Ниво Б*
- М. Лили Петровић *Увођење у музику и свирање на клавиру са професором*
- А. Артабаљевскаја *Први сусрет са музиком*
- Друге композиције одговарајућих извођачких захтева.

Други разред

- Јела Кршић: *Клавирска читанка* за други разред
- М. Лили Петровић *Школица за клавир Ниво Ц*
- М. Лили Петровић: *Канон за почетнике*
- Диверноа: *Оп. 176*
- Лемоан: *Дечије етиде оп. 37*
- Гњесина: *Мале етиде*, I део
- Беренс: *Оп. 70*
- Черни: *Оп. 139, 24 етиде*
- М. Живковић: *Међумурје мало, Текла вода Карашица*
- Лаковицкаја: *Редакција зборника полифоних композиција*
- (Хендл, Корели, Кригер и други)
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*, избор лакших
- Хендл: *Избор композиција у редакцији Јеле Кршић*
- *Избор сонатина*: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке.
- Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајућих извођачких захтева.
- Збирка „Наши композитори за младе пијанисте“
- З. Христић: *Тачкице*
- Р. Петровић: *Игра, Украјинска игра*

- С. Хофман: *Две басне*
- Б. Предић: *Прича моје лутке*
- М. Тајчевић: *За мале*
- В. Миланковић: *Дечје приче, 25 мијатура* за I и II разред
- Избор лаких композиција (Просвета, Београд)
- Шуман: *Оп. 68*
- Гречанинов: *Оп. 99*
- Гедике: *Оп. 36*
- Гурлит: *Оп. 82*
- Раули: *Оп. 36 и 37*
- Б. Барток: *За децу – Клавирска музика за почетнике, Микроко- смос I*, избор
- Мајкапар: *24 лаке композиције оп. 16*
- Кабалевски: *Оп. 30*
- Скот: *Кутија играчака*
- И друге композиције одговарајућих техничких захтева
- Композиције за свирање четвороручно**
- Избор из Почетне школе Јеле Кршић.
- Избор из школа Николајева и Соколова.
- Дијабели: *Мелодијске вежбе оп. 149*
- Дијабели: *Сонатине оп. 24*
- Дијабели: *Оп. 163*
- И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.

Трећи разред

- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка за трећи разред*
- Лемоан: *Дечје етиде оп. 37*
- Черни: *Оп. 849*, избор
- Бертини: *25 етида оп. 100*, избор
- Диверноа *оп. 176*
- Гедике: *Оп. 32 и 47*, број 5, 6 и 8
- Лак: *Оп. 172*
- Друге етиде одговарајућих извођачких захтева.
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми*
- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка, избор*
- Иванов – Радкевич: *Осам полифоних двогласних комада*, избор
- Хендл: *Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић*
- Педагошки репертоар за децу – Кригер, Кунау, Пахелбел, Фишер, Фробергер
- Друге композиције одговарајућих извођачких захтева.
- Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајућих извођачких захтева.
- Ђесина: *Тема и шест малих варијација*
- Кабалевски *оп. 51: Варијације Ефдур*
- Сорокин: *Тама са варијацијама амол*
- Кулау: *Варијације Гедур*

- Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте
- Логар, Рајичић и Илић: *За мале клавиристе*
- Рајичић: *Дечја збирка*, избор
- Тајчевић: *Дјеци и I мала свита*
- Душан Радић: *Рондино*
- ЛоткаКалински: *Међумурје мало*
- Шкерјанц: *24 прелудијума*, избор лакших
- Р. Мац: *Стара ура игра полку*
- Чајковски: *Албум за младе, оп. 39*, избор
- Шуман: *Албум за младе, оп. 68*, избор
- Б. Барток: *Деци, Микрокосос II*
- Гречанинов: *Дечја књига оп. 98*
- О. Шин: *Од јутра до сумрака*
- Шите: *Из веселог дечјег доба*, избор
- Хајдн: *Мале игре*, избор
- Моцарт: *14 дечјих композиција*
- Скот: *Животиње*, избор
- Сарауер: *Слике из дечјег доба*
- Хачатуријан: *Андантино*
- Лутославски: *12 малих комада*
- Мајкапар оп. 33: *Минијатуре*
- Вилалобос: *Изабрани лаки комади*
- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*, избор
- Раули: *19 малих комада*, избор
- Поцоли: *Мали комади*
- И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.

Композиције за свирање четвороручно

- Дијабели: *Две сонатине*.
- Стравински: *Пет малих комада*.
- Беренс: *Мелодијске вежбе*.
- Ржиковски: *Од ступња ступњу, Сонатина, оп. 79*.
- Бинг: *Из дечјег света*.
- И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.

Четврти разред

- Јела Кршић: *Клавирска хрестоматија за IV разред*
- Беренс: *Оп. 61, I и II свеска*, избор од бројева 2, 3, 8, 10, 13, 15, 16, 19 и 21
- Черни: *Оп. 849*, избор од бројева 13, 15, 25 и 26
- Черни: *Оп. 299, I и II свеска*, избор од бројева 1, 2, 4, 5, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18 и 20
- Хелер: *Етиде I и II свеска, оп. 47*, сизбор
- Друге етиде одговарајућих извођачких захтева.
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми (6 и 12)*, избор
- Хендл: *Избор композиција*, у редакцији Јеле Кршић

- Глинка: *Четири двогласне фуге*
 - Мјасковски оп. 78: *Двогласне фуге демол и гемол*
 - Друге полифоне композиције.
 - Хајдн: *Сонатине и сонате*
 - Моцарт: *Бечке сонатине*
 - Кулау: *Сонатине – теже*
 - Клементи: *Сонатине*
 - Бетовен: *Сонатина оп. 49, Гедур*
 - Кабалевски: *Варијације демол на словачку тему*
 - Николајев: *Мале варијације у класичном стилу*
 - Мајкапар: *Варијације на руску тему оп. 8*
 - Бетовен: *Варијације Ефдур на швајцарску тему*
 - Друге варијације по избору.
 - Рајичић: *Свита демол, Мала клавирска свита*
 - Ј. Бандур: *Успаванка*
 - М. Тајчевић: *Дјеци, II мала свита*
 - Наши композитори за младе пијанисте.
 - ЛоткаКалински: *Стари далматински плесови*
 - Козина: *Дивертимента*
 - Готовац: *Минијатуре*
 - Григ: *Лирски комади, избор*
 - Кабалевски: *Дечје композиције, избор*
 - Черепњин: *Десет веселих комада, избор*
 - Гречанинов: *Оп. 99–119, 123, 127, избор*
 - Шуман: *Албум за младе, избор, Сонатина Гедур*
 - Прокофјев: *Музика за децу*
 - Дворжак: *Два бисера*
 - Мусоргски: *Суза*
 - Кулак: *Дечји живот*
 - Шостакович: *Игра лутака, избор*
 - Карганов: *Албум за младе, оп. 21, избор*
 - Пахуљски: *Прелудијум цемол*
 - Глијер оп. 31: *Дванаест лаких комада*
 - Скарлати: *Пет лаких комада*
 - Драгои: *Минијатуре*
 - Кодаљ: *Дечје игре*
 - Бетовен: *За Елизу*
 - И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.
- Композиције за свирање четвороручно**
- Вебер: *Тема с варијацијама Гедур оп. 10, Шест лаких комада*
 - Ј. К. Бах: *Рондо Ефдур*
 - Шуман: *Оригинални четвороручни комади оп. 85*
 - Шуберт: *Варијације емол оп. 10*
 - Шите: *Шпанске ноћи оп. 144*

- Бертини: *25 етида оп. 97*
- Дијабели: *Соната оп. 73*
- Ржиковски: *Албум за младе оп. 22*
- И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.

Пети разред

- Черни: *Оп. 299, III и IV свеска, избор од 21, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 38 и 40*
- Крамер и Билор: *Етиде I свеска, избор од 1, 2, 6, 8, 10 и 11*
- Кршић и Ранковић: *Збирка за савлађивање техничких проблема I и II свеска*
- Беренс: *Оп. 61, III и IV свеска, избор*
- Лешхорн: *Оп. 38I и II свеска, избор*
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми*
- Ј. С. Бах: *Двогласне инвенције*
- Хендл: *Избор композиција*
- Јасковски: *У старом стилу, оп. 43*
- Хајдн: *Дедур, Бедур и Адур*
- Хајдн: *Прва свеска Адур бр. 5, Едур бр. 4 . Цедур бр. 2, Гедур бр. 1, Гедур бр. 8. (редакција Раух)*
- Моцарт: *Цедур KV 545, Ефдур без ознаке, Дедур KV 283, Есдур KV 282*
- Бетовен: *Соната гемол оп. 49 и друге сонате*
- Бетовен: *Шест варијација Гедур „Нел кор пју нон ми сенто“*
- Хајдн: *Избор оригиналних композиција*
- Вебер: *Анданте с варијацијама оп. 3*
- Кабалевски: *Лаке варијације бр. 3 и 4, оп. 51*
- Лукомски: *Варијације ефмол*
- Сорокин: *Песма са варијацијама*
- Беркович: *Варијације*
- Друге варијације одговарајућих извођачких захтева.
- С. Рајичић: *Мала свита*
- Славенски: *Игре и песме са Балкана I и II свеска, избор лакших*
- В. Мокрањац: *Мала свита*
- Кромбхолц: *Дан емпромпти*
- Кршић и Шишмановић: *Наши композитори за младе пијани- сте*
- Логар: *Два менуета*
- Друга дела одговарајућих извођачких захтева.
- Менделсон: *Песме без речи, избор*
- Григ: *Лирски комади, избор*
- Шуберт: *Два скерца*
- Прокофјев: *Музика за децу*
- Дебиси: *Мали црнац*
- Дусик: *Матине*
- Мартину: *Лутке, избор лакших*

- Душкин: *Краљ вилењака, Вашар*
- Грациоли: *Соната Гедур*
- Чимароза: *Сонате, избор*
- Кабалевски: *Оп. 27*
- Лутославски: *Народне мелодије*
- Б. Барток: *За децу, Микрокосмос III и IV свеска*
- Пинтарић и Станковић: *Композиције за клавир, избор*
- ЛоткаКалински: *Мала балканска свита, Сонатина in F*
- И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.

Композиције за свирање четвороручно

- Рајнеке: *Оп. 24, Варијације на Бахову сарабанду*
- Моцарт: *Оригиналне четвороручне композиције – сонате Де- дур, Бедур, Ефдур, Цедур – Фантазија ефмол*
- Шуберт: *Оригиналне четвороручне композиције – соната цемол*
- Мушковски: *Оп. 23*
- Јенсен: *Оп. 45*
- Дворжак: *Багателе оп. 47*
- Ферстер: *Виола адората, Роса мистика*
- Ј. К. Бах: *Соната Ефдур*
- Ј. К. Бах: *Мали комади*
- Шуман: *12 комада за клавир оп. 85*
- И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.

Шести разред

- Черни: *Оп. 299, III и IV свеска, теже*
- Черни: *Оп. 740, I и II свеска, избор 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 21 и 23*
- Крамер и Билов: *Етиде I и II свеска, избор од 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 и 30*
- Бил: *Октавне етиде – лакше*
- Лешхорн: *Етиде оп. 66, бр. 11, 15, 17, 24 и 28*
- Мошковски: *Етиде оп. 18, бр. 3, 8, 10 и 11* Рутхард: *Етиде за трилер оп. 40*
- Друге етиде одговарајућих извођачких захтева.
- Ј. С. Бах: *Двогласне инвенције, Трогласне инвенције, избор*
- Ј. С. Бах: *Француске свите – лакше, поједини ставови*
- Хендл: *Избор композиција за клавир*
- Хајдн: *Ефдур бр. 10, Дедур бр. 17, емол бр. 14, Дедур бр. 16, Дедур бр. 3, Цисмол (редакција Раух)*
- Моцарт: *Ефдур KV 280, Цедур KV 330, Цедур KV 309, Ефдур KV 332, Бедур KV 333, Дедур KV 311, Бедур KV 570, Адур KV 331, Есдур KV 282, Гедур KV 283.*
- Бетовен: *Варијације Гедур на оригиналну тему*
- Беркович: *Варијације на тему Паганинија, Варијације на руску тему*
- Кабалевски: *Лаке варијације Бедур оп. 40*
- Бетовен: *Рондо Цедур, Багателе оп. 33, Екосезе*

- Моцарт: *Рондо Дедур, Фантазија демол*
- Хендл: *Концерт Ефдур, I став*
- Ј. Кр. Бах: *Концер Дедур, Бедур I став*
- Друге варијације одговарајућих извођачких захтева.
- Тајчевић: *Српске игре*
- М. Логар: *Композиције за клавир II и III свеска*
- Д. Деспић: *Сонатина in F*
- Наши композитори за младе пијанисте, избор.
- Ј. Славенски: *Игре и песме са Балкана*
- З. Јовановић: *Минијатуре за клавир I и II свеска, Бела сонати- на, Црна сонатина, Мини концертино, Дечји концертино*
- Шулек: *Музика за малишане*
- Кунц: *Младо лишће, избор*
- Шкерјанц: *12 варијација без теме*
- Дакен: *Кукавица, Ласта*
- Рамо: *Тамбурен, Два ригодона*
- Менделсон: *Песме без речи*
- Шуман: *Албум за младе, избор,*
- Григ: *Лирски комади III и IV свеска, избор*
- Шуберт: *Два скерца, Музички тренуци ефмол и цисмол*
- Турина: *Минијатуре*
- Северак: *На одмору*
- Черепњин: *Багателе*
- Гречанинов: *Пастели оп. 31 свеска*
- Глинка: *Тарантела*
- Ибер: *Истуар, избор*
- Казела: *11 дечјих комада, избор*
- Галупи: *Сонате, избор*
- Чимароза: *Сонате, избор*
- Ј. К. Бах: *Сонате*
- Регер: *10 малих комада оп. 44*
- Хачатуријан: *Дечји албум, избор*
- Чајковски: *Годишња доба, избор лакших*
- Бородин: *Мала свита*
- Дворжак: *Силуете оп. 8*
- Дворжак: *Валцери оп. 54, избор*
- Збирка клавирских композиција од XI века до данас: I, II и III свеска (редакција Ружице Ранковић), избор
- Музика преткласичара, Музика класичара, Музика за клавир, (редакција Вере Богдановић), избор
- 100 година музике за клавир: I, II, III и IV свеска (редакција Миланке Мишевић), избор
- Лутке у клавирској музици XX века (редакција Миланке Мишевић), избор

- И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.
- **Композиције за свирање четвороручно**
- Шуберт: *Оригиналне четвороручне композиције*
- Шуман: *Оп. 66*
- Стравински: *Три лака комада*
- Моцарт: *Оригиналне четвороручне композиције*
- Бетовен: *Пет лаких комада за четири руке*
- Равел: *Моја мајка гуска*
- Респиги: *Шест малих комада*
- Казела: *Пупацетио*
- Сметана: *Рондо за два клавира – осморучно (избор)*
- И друге композиције одговарајућих извођачких захтева.

Хармоника

Први разред

- З. Ракић: *Хармоника за 1.разред основне музичке школе (уџбеник);*
- З. Ракић: *Хрестоматија за хармонику;*
- З. Ракић: *Композиције за хармонику;*
- В. В.Терзић: *Школа за хармонику, 1. свеска;*
- А. Факин: *Школа за хармонику, 1. свеска;*
- Л. Међери: *Избор композиција за хармонику, 1.свеска;*
- М. Барачков: *Избор композиција за хармонику, 1. свеска;*

Други разред

- З. Ракић: *Хармоника за 2.разред основне музичке школе(уџбеник);*
- З. Ракић: *Хрестоматија за хармонику;*
- З. Ракић: *Композиције за хармонику;*
- В. В.Терзић: *Школа за хармонику, 2.свеска;*
- А.Факин: *Школа за хармонику, 2.свеска;*
- Л. Међери: *Избор композиција за хармонику, 1.свеска;*
- М. Барачков: *Избор композиција за хармонику, 1.свеска;*

Трећи разред

- З. Ракић: *Хармоника за 3. разред основне музичке школе (уџбеник);*
- З. Ракић: *Хрестоматија за хармонику;*
- З. Ракић: *Композиције за хармонику;*
- В. В.Терзић: *Школа за хармонику, 3. свеска;*
- З. Вукосављевић: *Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред – 1. и 2. свеска;*
- А.Факин: *Школа за хармонику, 2. свеска;*
- Л. Међери: *Избор композиција за хармонику, 2. свеска;*
- М. Барачков: *Избор композиција за хармонику, 2. свеска;*

Четврти разред

- З. Ракић: *Хармоника за 4. разред основне музичке школе* (уџбеник);
- З. Ракић: *Хрестоматија за хармонику*;
- З. Ракић: *Композиције за хармонику*;
- В. В.Терзић: *Избор етида и композиција*, 1. свеска;
- З. Вукосављевић: *Избор композиција за хармонику* за 3. и 4. разред – 1. и 2. свеска;
- А. Факин: *Школа за хармонику*, 3. свеска; Л. Међери: *Избор композиција за хармонику*, 2. свеска;
- М. Барачков: *Избор композиција за хармонику*, 2. свеска;

Пети разред

- З. Ракић: *Хармоника за 5. разред основне музичке школе* (уџбеник);
- З. Ракић: *Хрестоматија за хармонику*;
- З. Ракић: *Композиције за хармонику*;
- В. В.Терзић: *Избор етида и композиција*, 1. и 2. свеска;
- З. Вукосављевић: *Избор композиција за хармонику* за 5. и 6. разред – 1. и 2. свеска;
- З. Ракић: *Хармоника-албум за младе*;
- А. Факин: *Марљиви хармоникаш*;
- Л. Међери: *Избор композиција за хармонику*, 3. свеска;
- М. Барачков: *Избор композиција за хармонику*, 3. свеска;

Шести разред

- З. Ракић: *Хармоника за 6. разред основне музичке школе* (уџбеник);
- З. Ракић: *Хрестоматија за хармонику*;
- З. Ракић: *Композиције за хармонику*;
- В. В.Терзић: *Избор етида и композиција*, 2. и 3. свеска;
- З. Вукосављевић: *Избор композиција за хармонику* за 5. и 6. разред – 1. и 2. свеска;
- З. Ракић: *Хармоника – албум за младе*;
- А. Факин: *Марљиви хармоникаш*;
- Л. Међери: *Избор композиција за хармонику*, 3. свеска;
- М. Барачков: *Избор композиција за хармонику*, 3. свеска;

Виолина

Први разред

- А. С. Шаљман: *Бићу виолиниста* (I свеска А)
- К. Тахтачиев: *Виолина 1*
- Фортунатов: *Млади виолиниста* (I свеска)
- М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: *Хрестоматија I–II разред*
- Б. Ферара: *Школа за виолину*
- Ј. Јорданова: *Буквар за мале виолинисте*
- З. Мемедовић: *Учим да свирам виолину*
- Д. Марковић: *Почетна школа за виолину*, I свеска

Други разред

- Грегоријан: *Скале*

- Х. Шрадик: *Школа виолинске технике* (I свеска)
- „Изабране етиде” различитих аутора I–III разреда (издање Москва, „Музика”)
- А. С. Шаљман: *Бићу виолиниста* (I свеска А)
- К. Тахтаџиев: *Виолина 2*
- Фортунатов: *Млади виолиниста* (I свеска)
- М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов:
- *Хрестоматија I–II разред и II–III разред*
- Б. Ферара: *Школа за виолину*
- Ј. Јорданова: *Буквар за мале виолинисте*
- Д. Марковић: *Почетна школа за виолину*, I и II свеска

Трећи разред

- Х. Шрадик: *Школа виолинске технике* (I свеска)
- Грегоријан: *Скале*
- А. С. Шаљман: *Бићу виолиниста* (I свеска Б)
- К. Тахтаџиев: *Виолина 2*
- Фортунатов: *Млади виолиниста* (I свеска)
- М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов:
- *Хрестоматија II–III разред*
- Б. Ферара: *Школа за виолину*
- Т. Балашова – М. Кесељман: *Изабране етиде* (I свеска)
- *Изабране етиде* различитих аутора I–III разреда (издање Москва, „Музика”)
- З. Багиров: *Романса*
- Д. Кабалеvски: *Кловнови*
- *Варијације* (Н. Бакланова, Комаровски, Хендл)
- А. Комаровски: *Кончертино Ге-дур* (I став)
- О. Ридинг: *Кончертина ха-мол, Ге-дур* (I став)
- П. Николић: *Кончертино Гедур* (I став)

Четврти разред

- Х. Шрадик: *Школа виолинске технике* (I свеска)
- Скале по избору наставника
- А. С. Шаљман: *Бићу виолиниста* (II свеска)
- К. Тахтаџиев: *Виолина 3*
- Фортунатов: *Млади виолиниста* (II свеска)
- М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов:
- *Хрестоматија III–IV разред* Т. Балашова – М. Кесељман:
- *Изабране етиде* (II свеска)
- *Изабране етиде* различити аутори (II свеска), издање Москва,
- „Музика”
- Ј. Коњус: *Мале етиде дуплих нота*
- Волфарт: *60 етида, оп. 45* Кајзер: *36 етида, оп. 20* (I свеска)
- Е. Џенкинсон: *Игра*
- А. Јаншинов: *Преслица*
- Ђ. Б. Перголези: *Арија*
- П. И. Чајковски: *Стара песма*

- Бакланова: *Сонатина Бедур*
- З. Фибих: *Сонатина*
- А. Јаншинов: *Кончертино оп. 35*
- Кихлер: *Кончертино у стилу Вивалдија, Дедур* (I или II и III став)
- А. Вивалди: *Концерт Ге-дур* (I став)
- Ф. Зајц: *Концерт бр. 1, 2* (I став)

Пети разред

- Х. Шрадик: *Школа виолинске технике* (I свеска)
- Скале по избору наставника
- А. С. Шаљман: *Бићу виолиниста* (II свеска)
- К. Тахтаџиев: *Виолина 4*
- Фортунатов: *Млади виолиниста* (II свеска)
- М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: *Хрестоматија IV–V разред и V–VI разред*
- Т. Балашова – М. Кесељман: *Изабране етиде* (II свеска)
- Изабране етиде различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“
- Ј. Коњус: *Мале етиде дуплих нота*
- Волфарт: *60 етида, оп. 45*
- Кајзер: *36 етида, оп. 20* (II свеска)
- Мазас: *Етиде оп. 36, I свеска*
- Донт: *Етиде оп. 37* – избор
- Н. Рубинштајн: *Преслица*
- Ђ. Б. Перголези: *Сицилијана*
- А. Вивалди: *Концерт а-мол* (I став)
- А. Комаровски: *Концерт бр. 2*
- Ш. Берио: *Концерт а-мол*

Шести разред

- Х. Шрадик: *Школа виолинске технике* (I свеска)
- Скале по избору наставника
- М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов:
- Фортунатов: *Млади виолиниста* (III свеска)
- *Хрестоматија IV–V разред и V–VI разред*
- Т. Балашова – М. Кесељман: *Изабране етиде* (II свеска)
- Изабране етиде различити аутори (III свеска), издање Москва, Музика
- Ј. Коњус: *Мале етиде дуплих нота*
- Волфарт: *60 етида, оп. 45* Кајзер: *36 етида, оп. 20* (II свеска)
- Мазас: *Етиде оп. 36, I свеска*
- Донт: *Етиде оп. 37* – избор
- Р. Кројцер: *почетне етиде*
- Ш. Данкл: *Варијације*
- А. Вивалди: *Концерт а-мол* (II и III став)
- Ј. Б. Аколај: *Концерт а-мол*
- Ш. Берио: *Балетске сцене*
- А. Комаровски: *Концерт е-мол*

- Ј. С. Бах: *Концерт а-мол*
- Г. Б. Виоти: *Концерт оп. 23*
- Д. Кабалевски: *Омладински концерт*

Гитара

Први разред

- Ј. Јовичић: *Школа за гитару, I део*
- Ј. Јовичић: *Почетница за гитару*
- М. Ђулијани: *Техничке вежбе*
- Хуберт Кепел: *Техничке вежбе*
- В. Андре: *Збирка композиција за гитару*
- Едо Ђуга: *избор композиција*
- Вера Огризовић: *Збирка композиција Мој први концерт*
- Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом

Други разред

- Ј. Јовичић: *Школа за гитару, I и II део*
- Вера Огризовић: *Збирка композиција Мој први концерт*
- В. Андре: *Збирка композиција за класичну гитару*
- Х. Сагрерас: *Лекције за гитару*
- Хуберт Кепел: *Техничке вежбе*
- М. Ђулијани: *Техничке вежбе*
- Едо Ђуга: *избор композиција*
- Шири литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма.

Трећи разред

- Ј. Јовичић: *Школа за гитару, II део*
- Х. Сагрерас: *Лекције за гитару*
- М. Ђулијани: *Техничке вежбе*
- Хуберт Кепел: *Техничке вежбе*
- В. Андре: *Збирка композиција за гитару*
- Д. Богдановић: *Шест дечјих комада*
- Едо Ђуга: *избор композиција*
- Вера Огризовић: *Свирајте Баха*
- Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.

Четврти разред

- Ј. Јовичић: *Школа за гитару, II део*
- Х. Сагрерас: *Лекције за гитару*
- В. Андре: *Збирка композиција за гитару*
- Д. Богдановић: *Шест дечјих комада*
- Едо Ђуга: *избор композиција*
- М. Ђулијани: *120 арпђа, оп. 1*
- Хуберт Кепел: *Техничке вежбе*
- Вера Огризовић: *Свирајте Баха*
- Ј. Дауленд: *Лаки комади*

- Ј. А. Логи: *Партита*
- Ф. Сор: *Етиде, оп.31/I и II*
- Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.

Пети разред

- Ј. Јовичић: *Школа за гитару, II део*
- Х. Сагрерас: *Лекције за гитару*
- В. Андре: *Збирка композиција за гитару*
- Герхард Швертбергер: *Збирка композиција*
- Едо Ђуга: *избор композиција*
- М.Ђулијани: *120 арпђа, оп.1*
- Хуберт Кепел: *Техничке вежбе*
- Вера Огризовић: *Свирајте Баха*
- Ј.Дауленд: *Лаки комади*
- Ј.А. Логи: *Партита*
- Ф.Сор: *Етиде, оп.31/I и II*
- Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.

Шести разред

- Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила.
- Ј. Јовичић: *Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније*
- В. Андре: *Збирка композиција за гитару*
- Ф. Карули: *Сонате*
- М. Ђулијани: *Сонатине*
- Ф. Сор и Сеговија: *20 етида*
- Вера Огризовић: *Свирајте Баха*
- Едо Ђуга: *избор композиција*
- Хуберт Кепел: *техничке вежбе*
- Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом

Флаута

Први разред

Школе и етиде за флауту

- М. Рикије: *Мени не мањка даха*
- Т. Ваи: *Почетна књига за флауту*
- Бантаи – Шипош: *АБЦ*
- А. Кавчић Пуцихар: *Свирамо флауту*
- М.Мојс: *Флаутиста почетник 1-3*
- Љ. Димитријевић: *Школа за флауту за први разред – избор*
- Тафанел – Гобер: *Комплетна метода за флауту – избор и друга литература сличног садржаја и тежине*

Композиције уз клавирску пратњу

- Избор комада из збирке Хрестоматија 1:
- Руска народна песма: *Топ-Топ*, Кабалевски: *Мала полка*, Руска народна песма: *Препелица..*)
- Ј. Хајдн: *Ариета*
- Х. Персл: *Ригодон*
- Чешка народна песма: *Анушка*
- Пуцихар: *Лунина песма*
- Е. Босвел: *Мало магаре*
- Л. В. Бетовен: *Шкотска игра*
- А. Гедике: *Игра*
- и друге композиције сличног садржаја и захтева

Други разред

Школе и етиде за флауту

- М. Мојс: *Флаутиста почетник 3-7* вежбе
- Љ. Димитријевић: *Школа за флауту* – избор
- Тафанел – Гобер: *Комплетна метода за флауту* – избор
- Г. Гариболди: *Етиде* – избор
- и друга литература сличног садржаја и захтева

Композиције уз клавирску пратњу

- Композиције из збирке *Хрестоматија 1*:
- В. А. Моцарт: *Мајска песма*, *Песма пастира*
- Н. Бакланова: *Хоровод*
- Е. Перишон : *Рано јутро*
- Хамилтон: *Песма дуги*
- Ј. Брамс: *Успаванка*
- К. В. Глук: *Плес духова*
- В. А. Моцарт: *Арија Папагена*
- Е. Кронке: *Моменто ђокозо*
- Е. Храдецки: *Сунчани реге*
- М. Кесик: *Пипова звона*

Трећи разред

Школе и етиде за флауту

- М. Мојс: *Флаутиста почетник 7-10*
- Љ. Димитријевић: *Школа за флауту* – избор
- Тафанел – Гобер: *Комплетна метода за флауту* – избор
- Г. Гариболди: *Етиде* – избор
- и друга литература сличног садржаја и тежине

Композиције уз клавирску пратњу

- Избор композиција из збирке *Хрестоматија 1*
- В. Поп: *Срећни дом*
- В. Поп: *Шумско цвеће*
- Чичков: *Скерцо*; *Скерцино*
- Госек: *Гавота*
- Е. Храдецки: *Сунчани реге*

- С. Џоплин: *Забављач*
- Гедике: *Игра*
- Р. Л. Каин: *Прелудијум и игра*
- Г. Ф. Телеман: *Менует II из Свите у а – молу*
- Ј. Л. Дусек: *Менует*
- П. Николић: *Андантино*
- и други комади сличног садржаја и тежине.

Четврти разред

Школе и етиде за флауту

- М. Мојс: *Флаутиста почетник од 10 и даље*
- М. Мојс: *24 мале етиде*
- М. Мојс: *Тонске вежбе*
- Љ. Димитријевић: *Школа за флауту – избор*
- Тафанел – Гобер: *Комплетна метода за флауту – избор*
- В. Поп: *30 лаких етида за флауту оп.320*
- Г. Гариболди: *Мињон етиде оп.131 – избор*
- и друга литература сличног садржаја и тежине

Композиције уз клавирску пратњу

- В. Поп: *Арабела*
- Г. Тихомиров: *Мала корачница*
- В. Поп: *Шпанска игра*
- В. А. Моцарт: *Арија Тамина из опере Чаробна фрула*
- М. П. Мусоргски: *Гопак*
- Л. Вајнер: *Игра лисице*
- Вебер: *Дудова колиба*
- К. Дебиси: *Мали црнац*
- и други комади сличног садржаја и тежине.

Пети разред

Школе и етиде за флауту

- М.Мојс: *Тонске вежбе*
- М.Мојс: *25 мелодијских етида*
- Љ. Димитријевић: *Школа за флауту – избор*
- Тафанел – Гобер: *Комплетна метода за флауту – избор*
- Г. Гариболди: *20 малих етида,оп.132*
- и друга литература сличног садржаја и тежине

Композиције уз клавирску пратњу

- В. Поп: *Шпанска серенада*
- В. Поп: *Песма без речи*
- В. Поп: *Шведска идила*
- М. Пот: *Сичилиана*
- Р. Вебер: *Цигански капричо*
- П. Пруст: *Прелудијум и игра*
- Е. Келер: *Пјероова игра*
- Е. Келер: *Мазурка*

- М. Јеличанин: *Ноктурно и Скерцо*
- и други комади сличног садржаја и тежине.

Сонате

- Г. Ф. Телеман: *Соната у Еф - дуру*
- Р. Валентајн: *12 соната* – избор
- и друге сонате сличног садржаја и тежине.

Шести разред

Школе и етиде за флауту

- М. Мојс: *Тонске вежбе*
- Љ. Димитријевић: *Школа за флауту* – избор
- Г. Гариболди: *20 распеваних етида оп. 88*
- и друга литература сличног садржаја и тежине

Композиције уз клавирску пратњу

- В. Поп: *Руска циганска песма*
- Берлиоз: *Арија и игра*
- Ф. Госек: *Тамбурин*
- Г. Форе: *Сичилијана*
- Е. Келер: *Романса*
- Е. Келер: *Шпански валцер*
- Р. Хофман: *Скерцо*
- Синисало: *Три минјатуре*
- К. В. Глук: *Мелодија из опере „Орфеј и Еуридика“*
- и други комади сличног садржаја и тежине.

Сонате и свите

- Б. Марчело: *Соната Бе-дур или де-мол*
- Г. Ф. Телеман: *Соната Еф-дур*
- Г. Ф. Хендл: *Соната Еф-дур или ге-мол*
- Ј. С. Бах: Избор ставова из *Свите бр. 2, у ха – молу*
- и друге композиције сличног садржаја и тежине.

Кларинет

Први разред

- Бруно Брун: *Школа за кларинет број 1*
- Радивој Лазић: *Учим кларинет број 1*
- и остала литература сличне тежине по избору наставника

Други разред

- **Етиде**
- Бруно Брун: *Школа за кларинет број 1, 2*
- Радивој Лазић: *Учим кларинет број 1, 2* и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима.
- **Комади**

- Комади по избору наставника адекватних захтева

Трећи разред

- Бруно Брун : *Школа за кларинет број 1, 2, 3*
- Радивој Лазић: *Учим кларинет број 1, 2, 3*
- и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
- Комади по избору наставника адекватних захтева

Четврти разред

- Бруно Брун: *Школа за кларинет број 2, 3*
- Радивој Лазић: *Учим кларинет број 3, 4*
- и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
- Комади по избору наставника адекватних захтева

Пети разред

- Клозе: *Техничке вежбе*
- Лефевр: *Техничке вежбе*
- и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
- Комади по избору наставника адекватних захтева

Шести разред

- Клозе: *Техничке вежбе*
- Лефевр: *Техничке вежбе*
- и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима
- Комади по избору наставника адекватних захтева.

Соло певање

Први разред

- Техничке вежбе, вокализе:
- Ф. Абт, Н. Вакаи, Х. Пановка, Ђ. Конконе, Г. Зајдлер
- Р. Тирнанић: *Песме Италијанских композитора, избор*
- Лакше композиције италијанских композитора: Ђ.Каћини, А. Калдара, А. Скарлати, А. Фалкониери, Л. Манциа, „Мале песме великих мајстора” и друга дела по избору наставника које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика.

Други разред

- Техничке вежбе, вокализе:
- Ф. Абт, Н. Вакаи, Х. Пановка, Ђ. Конконе, Г. Зајдлер, Л. Бордесе Лакше композиције Италијанских композитора по избору наставника

- Лакше песме класичара и романтичара „Мале песме великих мајстора“ (В. А. Моцарт, Ф. Менделсон, Л.В. Бетовен, Р. Шу- берт, Ф. Векерлен и други, по избору наставника, који одговара узрасту и техничким могућностима ученика.

Трећи разред

- Техничке вежбе, вокализе:
- Ф.Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер
- Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника
- Б. Цвејић: *Песме за младе певаче*, избор
- „Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција
- Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С. Христић, З. Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника.

Четврти разред

- Техничке вежбе, вокализе:
- Ф. Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер
- Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника
- Б. Цвејић: *Песме за младе певаче*, избор
- „Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција
- Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С. Христић, З. Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника.

Клавир као споредни предмет за ученике соло певања – Упоредни клавир

Први разред

- Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев
- Бајер: *Школа за клавир* – од вежбе 85 и даље
- Диверноа: *Етиде оп. 76* – основне вежбе за клавир
- Черни: *Оп. 599, Оп. 453 оп. 139*, I свеска
- Гњесина: *Клавирска абецеда*, избор
- Лешхорн: *Мелодичне етиде оп. 192*, избор
- М. Лили Петровић *Школица за клавир* Ниво А и Ниво Б Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.

Други разред

- Јела Кршић: *Клавирска читанка за други разред*
- Ханон за почетнике
- Диверноа: *Оп. 176*
- Лемоан: *Дечије етиде оп. 37*
- Ђесина: *Мале етиде*, I део
- Беренс: *Оп. 70*
- Черни: *Оп. 139, 24 етиде*
- М. Живковић: *Међумурје мало, Текла вода Карашица*
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*, избор лакших
- Хендл: *Избор композиција у редакцији Јеле Кршић*
- Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине
- Збирка „*Наши композитори за младе пијанисте*”
- З. Христић: *Тачкице*
- Р. Петровић: *Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра*
- С. Хофман: *Две басне*
- Б. Предић: *Прича моје лутке*
- М. Тајчевић: *За мале*
- В. Миланковић: *Дечје приче, 25 мијатура* за I и II разред
- Избор лакших композиција (Просвета, Београд)
- Шуман: *Оп. 68*
- Гречанинов: *Оп. 99*
- Гедике: *Оп. 36*
- Гурлит: *Оп. 82*
- Раули: *Оп. 36 и 37*
- Б. Барток: *За децу* – Клавирска музика за почетнике, Ми крокосмос I, избор
- Мајкапар: *24 лаке композиције оп. 16*
- Кабалеvски: *Оп. 30*
- Скот: *Кутија играчака*
- Друге композиције одговарајуће тежине.

Трећи разред

- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*
- Лемоан: *Дечје етиде оп. 37*
- Черни: *Оп. 849*, избор
- Бертини: *25 етида оп. 100*, избор
- Диверноа *оп. 176*
- Гедике: *Оп. 32 и 47*, број 5, 6 и 8
- Лак: *Оп. 172*
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми*
- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*, избор
- Хендл: *Избор композиција*, у редакцији Јеле Кршић
- Друге композиције одговарајуће тежине.

- Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине.
- Гњесина: *Тема и шест малих варијација*
- Кабалевски оп. 51: *Варијације Ефдур*
- Сорокин: *Тама са варијацијама амол*
- Кулау: *Варијације Гедур*
- Кршић и Шишмановић: *Збирка Наши композитори за младе пијанисте*
- Логар, Рајичић и Илић: *За мале клавиристе*
- Рајичић: *Дечја збирка, избор*
- Тајчевић: *Дјеци и I мала свита*
- Душан Радић: *Рондино*
- Р. Мац: *Стара ура игра полку*
- Чајковски: *Албум за младе, оп. 39, избор*
- Шуман: *Албум за младе, оп. 68, избор*
- Б. Барток: *Деци, Микрокосос II*
- Гречанинов: *Дечја књига оп. 98*
- О. Шин: *Од јутра до сумрака*
- Шите: *Из веселог дечјег доба, избор*
- Хајдн: *Мале игре, избор*
- Моцарт: *14 дечјих композиција*
- Скот: *Животиње, избор*
- Сарауер: *Слике из дечјег доба*
- Хачатуријан: *Андантино*
- Лутославски: *12 малих комада*
- Мајкапар оп. 33: *Минијатуре*
- Вилалобос: *Изабрани лаки комади*
- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка, избор*
- Раули: *19 малих комада, избор*
- Поцоли: *Мали комади*

Четврти разред

- Черни: *Оп. 849 избор етида*
- Кршић и Ранковић: *Збирка за савлађивање техничких про блема I и II свеска*
- Беренс: *Оп. 61, избор*
- Лешхорн: *Оп. 38I избор*
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми – избор*
- Хендл: *Избог композиција, у редакцији Јеле Кршић*
- Друге композиције одговарајуће тежине.
- Хајдн Сонатине (редакција Кршић и Шишма новић)
- Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине.
- С. Рајичић: *Мала свита*
- Славенски: *Игре и песме са Балкана I и II свеска, избор лакших*
- В. Мокрањац: *Мала свита*
- Кршић и Шишмановић: *Наши композитори за младе пијанисте*

- Друга дела одговарајуће тежине.
- Менделсон: *Песме без речи*, избор
- Григ: *Лирски комади*, избор
- Прокофјев: *Музика за децу*
- Дебиси: *Мали црнац*
- Дусик: *Матине*
- Мартину: *Лутке*, избор лакших
- Душкин: *Краљ вилењака, Вашар*
- Чимароза: *Сонате*, избор
- Кабалевски: *Оп. 27*
- Лутославски: *Народне мелодије*
- Б. Барток: *За децу*, Микрокосмос III и IV свеска
- Пинтарић и Станковић: *Композиције за клавир*, избор
- Аранжмани и обраде познатих мелодија за клавир

Српско традиционално певање

Први разред

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обрета до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.

- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Други разред

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Трећи разред

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.

- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева (облици и развој)*, ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса)*, ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика (песма као израз народног музичког мишљења)*, САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка*, Музички институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Четврти разред

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева (облици и развој)*, ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја (у светлости етногенетских процеса)*, ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.

- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка*, Музи-колошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Групно певање

Први разред

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.

- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.

Други разред

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању – од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му- зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Трећи разред

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.

- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у око- лини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању – од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Четврти разред

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у око- лини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању – од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.

- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Му-зиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Клавир као споредни предмет за ученике српског традиционалног певања – Упоредни клавир

Први разред

- Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев
- Бајер: *Школа за клавир* – од вежбе 85 и даље
- Диверноа: *Етиде оп. 76* – основне вежбе за клавир
- Черни: *Оп. 599, Оп. 453 оп. 139*, I свеска
- Гњесина: *Клавирска абецеда*, избор
- Лешхорн: *Мелодичне етиде оп. 192*, избор
- М. Лили Петровић *Школица за клавир* Ниво А и Ниво Б Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.

Други разред

- Јела Кршић: *Клавирска читанка за други разред*
- Ханон за почетнике
- Диверноа: *Оп. 176*
- Лемоан: *Дечије етиде оп. 37*
- Гњесина: *Мале етиде*, I део
- Беренс: *Оп. 70*
- Черни: *Оп. 139, 24 етиде*
- М. Живковић: *Међумурје мало, Текла вода Карашица*
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*, избор лакших
- Хендл: *Избор композиција у редакцији Јеле Кршић*
- Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи.
- Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине
- Збирка „*Наши композитори за младе пијанисте*”
- З. Христић: *Тачкице*
- Р. Петровић: *Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра*

- С. Хофман: *Две басне*
- Б. Предић: *Прича моје лутке*
- М. Тајчевић: *За мале*
- В. Миланковић: *Дечје приче, 25 мијатура* за I и II разред
- Избор лаких композиција (Просвета, Београд)
- Шуман: *Оп. 68*
- Гречанинов: *Оп. 99*
- Гедике: *Оп. 36*
- Гурлит: *Оп. 82*
- Раули: *Оп. 36 и 37*
- Б. Барток: *За децу* – Клавирска музика за почетнике, Ми крокосмос I, избор
- Мајкапар: *24 лаке композиције оп. 16*
- Кабалевски: *Оп. 30*
- Скот: *Кутија играчака*

Друге композиције одговарајуће тежине.

Трећи разред

- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*
- Лемоан: *Дечје етиде оп. 37*
- Черни: *Оп. 849*, избор
- Бертини: *25 етида оп. 100*, избор
- Диверноа *оп. 176*
- Гедике: *Оп. 32 и 47*, број 5, 6 и 8
- Лак: *Оп. 172*

Друге етиде одговарајуће тежине.

- Ј. С. Бах: *Мале композиције*
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми*
- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*, избор
- Хендл: *Избор композиција*, у редакцији Јеле Кршић

Друге композиције одговарајуће тежине.

- Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине.
- Ђесина: *Тема и шест малих варијација*
- Кабалевски оп. 51: *Варијације Ефдур*
- Сорокин: *Тама са варијацијама амол*
- Кулау: *Варијације Гедур*
- Кршић и Шишмановић: *Збирка Наши композитори за младе пијанисте*
- Логар, Рајичић и Илић: *За мале клавиристе*
- Рајичић: *Дечја збирка*, избор
- Тајчевић: *Дјеци и I мала свита*
- Душан Радић: *Рондино*
- Р. Мац: *Стара ура игра полку*
- Чајковски: *Албум за младе, оп. 39*, избор
- Шуман: *Албум за младе, оп. 68*, избор
- Б. Барток: *Деци, Микрокосос II*

- Гречанинов: *Дечја књига оп. 98*
- О. Шин: *Од јутра до сумрака*
- Шите: *Из веселог дечјег доба*, избор
- Хајдн: *Мале игре*, избор
- Моцарт: *14 дечјих композиција*
- Скот: *Животиње*, избор
- Сарауер: *Слике из дечјег доба*
- Хачатуријан: *Андантино*
- Лутославски: *12 малих комада*
- Мајкапар оп. 33: *Минијатуре*
- Вилалобос: *Изабрани лаки комади*
- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*, избор
- Раули: *19 малих комада*, избор
- Поцоли: *Мали комади*

Четврти разред

- Черни: *Оп. 849 избор етида*
 - Кршић и Ранковић: *Збирка за савлађивање техничких про блема I и II свеска*
 - Беренс: *Оп. 61*, избор
 - Лешхорн: *Оп. 381* избор
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми* – избор
 - Хендл: *Избог композиција, у редакцији Јеле Кршић*
- Друге композиције одговарајуће тежине.
- Хајдн Сонатине
(редакција Кршић и Шишма новић)
- Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине.
- С. Рајичић: *Мала свита*
 - Славенски: *Игре и песме са Балкана I и II свеска*, избор лакших
 - В. Мокрањац: *Мала свита*
 - Кршић и Шишмановић: *Наши композитори за младе пијанисте*
- Друга дела одговарајуће тежине.
- Менделсон: *Песме без речи*, избор
 - Григ: *Лирски комади*, избор
 - Прокофјев: *Музика за децу*
 - Дебиси: *Мали црнац*
 - Дусик: *Матине*
 - Мартину: *Лутке*, избор лакших
 - Душкин: *Краљ вилењака, Вашар*
 - Чимароза: *Сонате*, избор
 - Кабалевски: *Оп. 27*
 - Лутославски: *Народне мелодије*
 - Б. Барток: *За децу*, Микрокосмос III и IV свеска
 - Пинтарић и Станковић: *Композиције за клавир*, избор
- Аранжмани и обраде познатих мелодија за клавир

Солфеђо

Шестогодишње образовање и васпитање

- В.Цветковић и Ј.Михаљица: Солфеђо за први разред шестогодишње основне музичке школе (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд)
- В.Цветковић и Ј.Михаљица: Солфеђо за други разред шестогодишње основне музичке школе (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд)
- А.Јовић - Милетић и З. Николић: Солфеђо за трећи разред шестогодишње основне музичке школе (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд)
- А.Јовић - Милетић, Г. Стојановић и З.Николић: Солфеђо за четврти разред шестогодишње основне музичке школе (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд)
- А.Јовић - Милетић, Г.Стојановић, З.Николић: Солфеђо за пети разред шестогодишње основне музичке школе (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд)
- Б.Поповић: Солфеђо за пети разред ниже музичке школе (Савез друштава музичких и балетских педагога Србије, Београд)
- В.Цветковић и Ј.Михаљица: Солфеђо за шести разред шестогодишње основне музичке школе (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд)
- Б.Поповић: Солфеђо за шести разред ниже музичке школе (Савез друштава музичких и балетских педагога Србије, Београд)
- Примери са пријемних испита (из претходних година) за упис у средње музичке школе (Заједница музичко-балетских школа Србије)
- З.М.Васиљевић: Солфеђо-ритам, I – VI разреда (Нота, Књажевац).

Четворогодишње образовање и васпитање

- Пандуровић, Александровић и Јелић: Солфеђо за I и II разред четворогодишње и I разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Александровић и Јелић: Солфеђо за III разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Александровић: Солфеђо за IV разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.

Теорија Музике

Шестогодишње образовање и васпитање

- И.Дробни и З.М. Васиљевић: Теорија музике (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд).

Четворогодишње образовање и васпитање

- И.Дробни и З.М. Васиљевић: Теорија музике (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд).

Припремни разред

- Зорислава М.Васиљевић: Музички буквар (Завод за уџбенике и наставна средства, Београд)
- Љиљана Пантовић: Солфеђо кроз песму (Савез друштава музичких и балетских педагога Србије, Београд).

Литература је усвојена на седници Наставничког већа 10.06.2022. године и седници Савета родитеља 14.06.2022. године.

Литературу је донео Школски одбор на седници 14.06.2022. године.

Напомена: Посебан школски програм за основно музичко образовање и васпитање је усклађен са Правилником о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање („Сл. гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2019 и 9/2020) и примењује се почев од школске 2019.20. године на ученике уписане у први разред.

Ученици осталих разреда похађају наставу по Правилнику о наставном плану и програму основног музичког образовања и васпитања („Сл. гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2010), по коме су започели образовање и васпитање.

У Младеновцу
14.06.2022. год.

Директор ОМШ „Стеван Христић“

Нада Торбица Ђокић

Председник Школског одбора

Владимир Булатовић